

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.6.22

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.6.22

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.6.22

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.6.22

INCUNABULI

A

6

22

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

FRANCISCI
CAESARIS AVGVSTI
MVNIFICENTIA.

A. 6. 22

XI

BOETHII Ser.

Arithmetica

Aug. 14 5/11

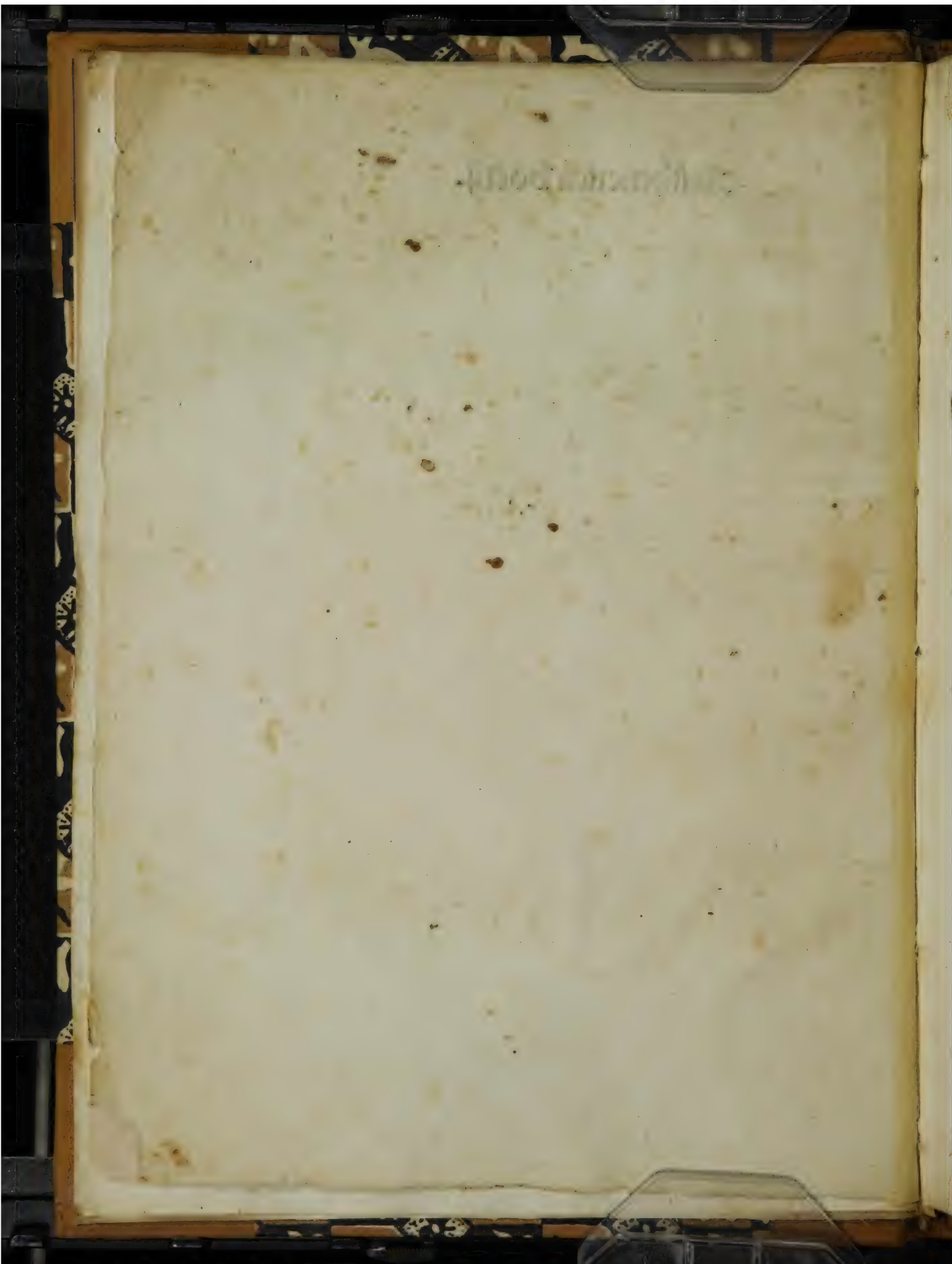
550

4

Arithmetica boetij.

XI

Incipiunt duo libri de Arithmeti-
ca amicitij manilij feuerini Boetij vi-
ri clarissimi & illustrissimi ex cōsulis:
ordinarij: patricij: ad patricium sim-
machum.

N dandis accipi-
endisq; muneri-
bus ita recte offi-
cia precipue inter
eos q; sese magni
faciunt estimant
si liquido constabit
nec ab hoc aliud

qđ liberalius afferret inuentū: nec
ab illo vnq; qđ iucundius beniuolē-
tia cōplecteret acceptū. Nec ipse cō-
siderans: attuli non ignaua opum
pōdera quibus ad facinus nihil in-
structius est: cū habendi sitis incan-
duit: ad meritū nihil vilius cū ea fi-
bi victor anūm? calcata subiecit: sed
ea quę ex grecarū opulētia litera-
rū in romane orationis thesaurum
sūpra cōuerim? Ita enī mei quoq;
operis mihi ratio cōstabit: si quę ex
sapientię doctrinis elicui: sapientis-
simi iudicio cōprobent. Cū ides igit
vt tam magni laboris effectus tuuz
tantū expectet examē: nec in aures
pōdere publicas nisi doctę sentētię a
stipulatione nitat. In quo nihil mi-
rū videri debet: cū id opus qđ sapiē-
tię inuenta persequit: non auctoris
sz alieno incūbit arbitrio. Suis gp-
pe instrumentis res rationis expen-
ditur: cū iudicium cogit subire pru-
dentis. Sed hūc munusculo: nō ea
dem quę ceteris inminent artibus
munimenta cōstituo. Neque enim

fere vlla sic cūctis absoluta partib;
nullius indiga suis tantū est sciētia
nixa pñdijs: vt nō ceteraz quoq; ar-
tiū adiumenta desideret. Nā in effi-
giandis marmore statuis: alius ex-
cidendę molis labor est: alia formā
dę imaginis ratio: nec eiusdē artifi-
cis manus politi operis nitor expe-
ctat. At picture manibus tabule cō-
missę fabrorum. cęre rustica obser-
uatione decerpit: colorū fuci merca-
torū solertia perquisiti: lintea opero-
sis elaborata textrinis: multiplicem
materiā prestant. Nōne idem quo-
que belloz visitur instrumentis? Hic
spicula sagittis exacuit: illi validus
thorax nigra gemit incude. Ast ali-
us: crudi ymbonis tegmina pprii la-
borū orbi infigenda mercatur. tam
multis artibus ars vna perficit. Ast
nostri laboris absolutio lōge ad fa-
ciliorē currit euentus. Tu enī solus
manuz supremo operi impones: in
quo nihil de decernentiū necesse est
laborare cōsensu. Quālibet enī hoc
iudiciū multis artibus probe excul-
tū vno tamē cumulat examine. Ex-
perire igitur licet quantū nobis in
hoc studio longis tractus ocijz la-
bor adiecerit. An rerū subtilium fu-
gas exercitare mentis velocitas cō-
phendat. vtz ieiunę macies oratio-
nis ad ea quę sunt caligantibus im-
pedita sententijs expedienda suffici-
at. Qua in re mihi alieni quoque iu-
dicij lucra querunt. Cum tu vtrariū
quę peritissimus litteraz: possis gra-
ię orationis expertibus quantū de
nobis iudicare audeant: sola tantū
pnunciatione prescribere. At nō al-

terius obnoxius institutis artificissima memet ipse translationis lege cōstrin-
go: sed paululū liberius enagat' alie-
no itineri: nō vestigijs infisto. Nā et
ea quę de numer' a nicomacho dif-
fusius disputata sūt: moderata bre-
uitate collegi. Et quę transcurfa ve-
locius angustiorē intelligentiē p̄sta-
bant aditū: mediocri adiectione re-
serui: vt aliquādo ad euidentiā re-
rū nostris etiā formulis ac descripti-
onibus vteremur. Quod nobis quā-
tis vigilijs ac sudore cōstitit facile
sobrius lector agnoscet. Cum igitur
quatuor matheseos disciplinaz de
arithmetica quę est prima perscribere:
rē: tu tantū dignus eo munere vide-
bare eoque mag' inerrato opus eē
intelligebā. Nāz et si apud te facilis
veniē locus esset: aliquando tamen
ipsam formidabat facilitatē suspe-
cta securitas. Arbitrabar enīz nihil
tantę reuerentię oblatū iri oportere:
qđ nō elaboratū ingenio: perfectuz
studio: dignū postremo tanto ocio
videre. Non igitur ambigo quin p
tua in me beniuolentia supuacua re-
feces: hiantia suppleas: errata rep̄-
hendas: cōmode dicta mira animi
alacritate suscipias. Quę res impu-
lit pigram cōsiliij morā. Nūmquid enī
mihi fruct' placitura restituent. No-
ui quippe: quāto studiosius nostra
q̄ ceterorum bona diligamus. Re-
cte ergo quasi aureos cereri culmos
zmatturos bacho palmites: sic ad te
rudimēta noui operis trāsmisi. Tu
tantū paterna gratia nrm puehas
munus: ita et laboris mei primicias
doctissimo iudicio cōsecrabis: et nō

maiorē censebitur auctor merito q̄
probator.

Incipiūt capitula libri primi.

- Prohemium in quo diuisiones ma-
thematicę. Capitulu. 1.
De substantia numeri. Cap. 2.
Diffinitio et diuisio numeri et diffini-
tio paris et imparis. Cap. 3.
Diffinitio numeri paris et imparis
scdm pithagoram. Cap. 4.
Alia scđz antiquorē modū diuisio pa-
ris et imparis. Cap. 5.
Diffinitio paris et imparis per alte-
rutrum. Cap. 6.
De principalitate vnitat'. Cap. 7.
Diuisio paris numeri. Cap. 8.
De numero pariter pari eiusque p-
prietatibus. Cap. 9.
De numero pariter impari eiusque
proprietatibus. Cap. 10.
De numero impari pari: eiusqz pprie-
tatib' de quę ei' ad pariter parē et
pari iparē cognatiōe. Cap. 11.
Descriptiōis ad impariē paris natu-
rā p̄tinetis expositio. Cap. 12.
De numero impari eiusque diuifi-
one. Cap. 13.
De primo et incōposito. Cap. 14.
De scđo et cōposito. Cap. 15.
De eo qđ se scđd' et cōposit' ad aliū
prim' et incōposit' est. Cap. 16.
De p̄mi et incōpositi: et scđi et cōpositi
et ad se quidem scđi et cōpositi
ad alterū vero primi et incōpositi
procreatione. Cap. 17.
De inuētiōe eozz numeroz qui ad
se scđi et cōpositi sunt: ad alios vo-
relati p̄mi et incōpositi. Cap. 18.

Alia partitio paris scōm pfectos ip
 sectos ⁊ vltra q̄s pfectos. Cap. 19.
 De gñatiōe numeri pfecti. Cap. 20.
 De relata ad aliqd q̄ntitate. Cap. 21.
 De speciebus maioris inēqualitatē
 ⁊ minoris. Cap. 22.
 De multiplici eiusque speciebus earū
 que generationib⁹. Cap. 23.
 De supparticulari eiusque speciebus
 earūque generationib⁹. Cap. 24.
 De quodā vtili ad cognitionē sup
 p̄ticularib⁹ accidēte. Cap. 25.
 Descriptio p̄ quā docetur ceteris in
 equalitatis speciebus antiquio
 rem esse multiplicē. Cap. 26.
 Ratio atque expositio digestē for
 mulę. Cap. 27.
 De tertia inēqualitatē specie quę dicit̄
 suppartiēns: deque eius speciebus
 earūque gñationib⁹. Cap. 28.
 De multiplici supparticulari. Cap. 29.
 De eorū exemplis in superiori for
 mula inueniēdis. Cap. 30.
 De multiplici suppartiēte. Cap. 31.
 Demonstratio quemadmodū om
 nis inēqualitas ab equalitate p
 cesserit. Cap. 32.

Proemium in quo diuisio
 mathematicę. Caplin. 1.

Inter
 omnes
 p̄scē
 aucto
 ritatis
 viros:
 qui py
 thago
 ra du
 ce puri
 oremē
 tis rati
 one vi

guerunt: ostare manifestū est haud
 quēquā i philosophiē disciplinis ad
 cumulu perfectiōis euadere: nisi cui
 talis prudētię nobilitas quodā q̄si
 quadruuo vestigat. Quod recte so
 lertiū intuentis non latebit. Est enī
 sapiētia rex quę sunt filique imuta
 bilē substantiā sortiunt: cōprehēso
 veritatis. Esse aut illa dicimus quę
 nec intentione crescūt: nec retractione
 minuunt: nec variationibus per
 mutant: sed in ppria semp vi suę se
 nature subsidys nixa custodiunt.
 Hęc aut sunt qualitates: quātitates
 forme: magnitudines: paruitates:
 equalitates: habitudines: actus: di
 spositiones: loca: tempora: ⁊ quicqd
 adunatū quodāmodo corporibus
 inuenitur. Quę ipsa quidez natura
 incorporea sunt ⁊ imutabilis substā
 tię ratione vigentiā: participatio
 ne vero corporis permutantur: ⁊ ta
 ctu variabilis rei in uertibilem incō
 stantiā transeūt. Hęc igitur quoniā

ut dictū est natura inmutabilē substā
tiā vimq; sortita sunt: vere proprieq;
esse dicunt. Horū igitur id est que
sūt proprie: queq; suo nomine essen
tię nominant scientiā sapientia pfi
tetur. Essentię autē gemine partes
sunt: vna cōtinua et suis partib; iun
cta: nec vllis finibus distributa: ut ē
arbor: lapis: et omnia mūdi hui; cor
pora que proprie magnitudines ap
pellant. alia vero disiuncta a se et de
terminata partibus et quasi acerua
tim in vnū redacta conciliū: ut grex:
populus: chous aceruus: et quicqd
quorū partes ppijs extremitatibus
terminant: et ab alterius fine discre
te sunt. His propriū nomen est mul
tudo. Rursus multitudinis alia sūt
p se ut tres vel quatuor: vel tetrago
nus: vel quilibet numerus qui ut sit:
nullo indiget. Alia vero p seipsa nō
constant: sed ad quiddā aliud refe
runt: ut duplū: ut dimidiū: ut sesqual
terū: vel sesquiterciū: et quicqd tale
est: qd nisi relatū sit ad aliud ipsum
esse nō possit. Magnitudinis vero
alia sunt manētia motuq; carentia.
alia vero que mobili semp rotatio
ne vertunt: nec vllis temporibus ac
quiescunt. Horū ergo illā multitudi
nē que p se est: arithmetica speculat
integritas. Illaz vero que ad aliqd
musici modulaminis tēperamenta
pernoscut. Immobilis vero magni
tudinis: geometrica noticiā pollicei
Mobilis scientiā astronomice disci
plinę peritia vendicauit. Quib; qua
tuor partib; si careat inquisitor: ve
rū inuenire nō possit. ac sine hac qui
dē speculatione veritatis: nulli recte

sapiendum est. Est enī sapientia ea
rum rerum que vere sunt: cognitio
et integra comprehensio. Quod hic
qui spernit: id est has semitas sapiē
tię ei denuncio nō recte philosophā
dū. Siquidē philosophia est amor
sapientię: quā in his spernendis an
te contempserit. Illud quoque ad
dendum arbitror quod cuncta vis
multitudinis ab vno progressa ter
mino: ad infinita progressionis aug
menta concrevit. magnitudo vero
a finita inchoans quantitate modū
in diuisione non recipit. Infinitissi
mas enim sui corporis suscipit secti
ones. Hanc igitur naturę infinitatē
indeterminatamq; potentiam: phi
losophia sponte repudiat. Nihil enī
quod infinitum est: vel scientia po
test colligi vel mente comprehendī.
Sed hinc sumpsit sibi ipsa ratio: in
quibus posset indagatricem verita
tis exercere solertiam. Delegit enim
de infinite multitudinis pluralitate
finite terminū quantitatis: et inter
minabilis magnitudinis sectione re
iecta: definita sibi ad cognitionem
spatia depoposcit. Cōstat igitur qd
quis hęc pretermiserit: omnē philo
sophię perdidisse doctrinam. Hoc
igitur illud quadrūm est quo his
viandum sit quibus excellētiōr ani
mus a nobis cum procreatis sensi
bus ad intelligentię certiora perdu
citur. Sunt enim quidam gradus:
certęque progressionū dimensiones
quibus ascendi progredique possit:
ut animi illū oculum: qui ut ait pla
to multis oculis corporalibus salua
ri constituique sit dignior. quod eo

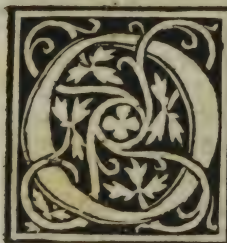
solo lumine vestigari vel inspicere
ritas queat. Hunc inquam oculis de
mersum orbatumque corporeis sensibus
hę discipline rursus illuminet. Que
igitur ex his prima discenda est: nisi
ea que principium matrisque quod
ammodo ad ceteras obtinet porti
onem: hęc est aut arithmetica. Nec
enim cunctis prior est: non modo quod
hanc ille huius mundi ane molis condi
tor deus primam suę habuit ratiocina
tionis exemplar: et ad hanc cuncta co
stituit quęcumque fabricante ratione per
numeros assignati ordinis inuene
re concordiam: sed hoc quoque prior
arithmetica declarat: quod quęcumque
natura priora sunt: his sublati: si
mul posteriora tolluntur. Quod si poste
riora pereant: nihil de statu prioris
substantię permutat. ut animal prius
est homine. Nam si tollas animal:
statim quoque hominis natura dele
ta fit. Si hominem sustuleris: animal
non peribit. Et e contrario ea semper
posteriora sunt que secus aliud quodli
bet inferunt. ea priora que cum dicta
sunt: nihil secus de posterioribus tra
hant. ut in eodem quoque homine. Nam
si hominem dixeris: simul quoque ani
mal nominabis. Idem est enim homo
quod animal. Si animal dixeris: non
speciem simul hominis intulisti. Non
est enim idem animal quod homo. Hoc
idem in geometrica vel in arithme
tica videtur incurrere. Si enim nume
ros tollas: unde triangulum vel qua
dratum vel quicquid in geometrica ver
sat: que omnia numerorum denomi
natiua sunt. At vero si quadratum tri
angulumque sustuleris: omnisque geome

trica consupta fit: tres et quatuor: ali
orumque numerorum non peribunt voca
bula. Rursum cum aliquam geometri
cam formam dixeris: est illi simul nume
rorum nomen implicitum. Cum numeros
dixeris nondum ullam formam geometri
cam nominasti. Musica vero quam pri
or sit numerorum vis: hinc maxime per
bari potest: quod non modo illa: na
tura priora sunt que per se constant
quam illa que ad aliquid referunt: sed
etiam ea ipsa musica modulatio nume
rorum nominibus annotat. Et idem
in hac euenire potest: quod in geome
trica predictum est. Diatesseron enim
et diapente et diapason: ab antecede
tis numeri nominibus nuncupantur. Ipsorum
quoque sonorum aduersus se proportio: so
lis neque alijs numeris inuenitur. Qui
enim sonus in diapason symphonia
est: idem duplici numeri proportionem
colligit. Que dyatesseron est modu
latio: epitrita collatione componitur.
Quam dyapente symphoniam vocant:
hemiolia medietate coniungitur. Qui
in numeri epogdous est: id est tonus
in musica. Et ne singula persequi labore
huius operis sequentia quanto prior sit
arithmetica sine ulla dubitatione mon
strabit. Sphericam vero atque astrono
micam tanto preedit: quanto duę relique
discipline hanc tertiam naturam prece
dunt. In astronomica enim: circuli
sphaera: centrum: paralelique circuli
mediusque axis est: que omnia ge
ometricę discipline cura sunt. Qua
re est etiam ex hoc ostendere senio
rem geometricę viam quod omnis
motus est post quietem: et natura
semper statio prior est. Mobilium

vero astronomia: in immobiliū ge-
ometrika doctrina est: vel quod ar-
monicis modulationib⁹ motus ipse
celebratur astrozum. Quare con-
stat quoque musice vim astrozū cur-
sus antiquitate pcedere: quā supera-
re natura arithmetica dubiū nō est:
cū prioribus quā illa ē antiquior vi-
deat. Proprie tamen ipsa numero-
rū natura: omnis astrozū cursus: om-
nisq; astronomica ratio cōstituta ē.
Sic enī ortus occasusque colligim⁹
sic tarditates velocitatesque erratiū
siderum custodimus: sic defectus ⁊
multiplices lunę variationes agno-
scimus. Quare qm̄ prior vt claruit
arithmetice vis est: hinc disputatio-
nis sumamus exordium.

De substantia numeri. Cap. 2.

Omnia quecū-
que a pineua
rez natura cō-
structa sūt: nu-
meroz vident
ratione forma-
ta. Hoc enī su-
it principale in
animo cōdito-
ris exemplar. Hinc enī quatuor ele-
mētorū mltitudo mutuata est: hinc
tempozū vices: hinc motus astrozū
celique conuersio. Que cum ita sint
cūque omniū status: numeroz colli-
gatione fungat: eū quoque numerū
neceffe est in ppria semp sese haben-
tē equaliter substantia pmanere: est
que cōpositū non ex diuersis. Quid
enī numeri substantiā diungeret: cū

ipfius exemplū cuncta iunxisset: sed
ex seipso videtur esse cōposit⁹. Por-
ro aut nihil ex similibus cōponi vi-
detur: nec ex his que nulla rationis
pportione iungunt: ⁊ a se omni sub-
stantia natura que discreta sunt. Cō-
stat ergo quoniam coniunctus est
numerus: neque ex similibus esse cō-
iunctū: neque ex his que ad se inui-
cē nulla ratione pportionis herent.
Erunt ergo numeros prima que cō-
iungant ad substantiam quidē que
consistent: sempque permaneāt. Ne-
que enī ex non existentib⁹ effici quic-
quā potest: ⁊ sūt ipsa dissimilia ⁊ po-
tentia cōponendi. Hec aut sunt qb⁹
numerus constat: par atque impar.
Que diuina quadā potētia cū dispa-
ria sint contrariaque: tamē ex vna ge-
nitura pfluunt: ⁊ in vnā cōpositionē
modulationēque iungunt.

De diffinitione numeri et diuisione
paris ⁊ imparis. Cap. 3.

Primū quid sit
numerus diffini-
endū est. Nume-
rus est vnitatum
collectio: vel quā-
titas aceruus
ex vnitatibus p-
fusus. Huius igi-
tur prima diuisio est: in imparem at-
que parem. Et par quidē ē: q pot in-
equalia duo diuidi vno medio non
intercidēte: impar vō que nullus in-
equalia diuidit qd in medio p dicit⁹
vn⁹ intercidat. Et hec qdē huiusmo-
di diffinitio vulgaris est ⁊ nota.

Diffinitio numeri paris et imparis
secundum pythagorā. Cap. 4.

Lla autem secundum pythagorā disciplinam talis est. Par numerus est qui sub eadem diuisione potest in maximam paruissimamque diuidi: maxima spacio: paruissima quantitate: secundum duorum istorum generum contrarias passionem. Impar vero numerus est: cui hoc quidem accidere non potest: sed cuius in duas inaequales summas naturalis est sectio. Hoc est autem exemplar: ut si quislibet datus par numerus diuidatur: maior quidem quantum ad diuisionis spacia pertinet non inuenietur quam discreta medietas: quam quantitate vero nulla minor sit: quam in gemina facta partitio: ut si par numerus qui est 8. diuidatur in 4. atque alios 4. nulla erit alia diuisio quae maiores partes efficiat. Porro autem nulla erit alia diuisio quae totum numerum minore diuidat quantitate. In duas enim partes diuisione nihil minus est. Cum enim totum quis fuerit triana diuisione partitus: spacia quidem summa minuit sed numerus diuisionis augeat. Quod autem dictum est secundum duorum generum contrarias passionem huiusmodi est. Praedocimus enim quantitate in infinitas pluralitates accrescere: spacia vero id est magnitudines in infinitissimas minui paruitates: atque ideo hic contra evenit haec namque paris diuisio: spacio est maxima paruissima quantitate.

Alia secundum antiquiorem modum diuisio paris et imparis. Cap. 5.

Secundum antiquiores vero modum alia est paris numeri definitio. Par numerus est qui in duo equalia: et in duo inaequalia partitionem recipit: sed ut in neutra diuisione: vel imparitati paritas: vel paritati imparitas misceatur: praeter solam paritatis principem binarium numerum qui inaequale non recipit sectionem: propterea quod ex duabus unitatibus constat et ex prima duorum quodammodo paritate. Quod autem dico tale est. Si enim ponatur par numerus: potest in duo equalia diuidi: ut denarius diuiditur in quinos. Porro autem et per inaequalia ut idem denarius in 3. et in 7. Sed hoc modo ut cuius una pars fuerit diuisionis par: alia quoque par inueniatur: et si una impar: reliqua ab eius imparitate non discrepet: ut in eodem numero qui est denarius. Cum enim diuisus est in quinos: vel cuius in 3. et in 7. utraque in utraque portione partes impares extiterunt. Si autem ipse vel alius numerus par diuidatur in equalia: ut octonarius in 4. et in 4. et item per inaequalia ut idem octonarius in 5. et in 3. in illa quidem diuisione utraque partes pares factae sunt: in hac utraque partes impares extiterunt. Neque unquam fieri potest: ut cuius una pars diuisionis par fuerit: alia impar inueniri queat: at cum una impar sit: alia par possit intelligi. Impar vero numerus est

qui ad quālibet illam diuisione: p
inequalia semper diuidit: ut vtrasq;
species numeri semp ostendat: nec
vnquā altera sine altera sit: sed vna
pars paritati: imparitati alia depu-
tat. ut. 7. si diuidas in. 3. et in. 4. alte-
ra portio par: altera impar est. Et
hoc idē in cūctis imparibus nume-
ris inuenit. Neque vnquā in impa-
ris diuisione preter se esse possunt
he gemine species que naturaliter
vni numeri substantiāque cōponūt.

Diffinitio paris et imparis per alter
utrum. Cap. 6.

Uod si hec etiaz
p alterutras spe-
cies definienda
sunt: dicet impa-
rē numerus esse
qui vnitatis dif-
fert a pari: vel in-
cremento: vel de-
minutione. Itē par numerus est q
vinitate differt ab impari vel incre-
mento vel diminutione. Si eni pa-
ri vnū dempseris vel vnū adieceris:
impar efficit: vel si impari idem fece-
ris: par continuo pcreatur.

De principalitate vnitatis. Cap. 7.

Omnis quoq;
numerus cir-
cū se positorū
et naturali si-
bimet disposi-
tione iunctoz
medietas est.
Et qui sup du

os illos sūt q medio iungunt si com-
ponant: etiaz ipsoz supradictus nu-
merus media portio est. et rursus il-
loz qui sunt super secundo loco iū-
ctos euz ipsi quoque sunt compositi
prior his numerus medietatis lo-
co est: et hoc erit vsque duz occurrēs
vnitas: terminuz fecerit. Ut si ponat
quis quinariū numerū altrinsecus
circa ipsuz sunt supra. 4. inferius sex
Hi ergo si iuncti sunt: faciūt. 10. quo-
rū. 5. numerus medietas est. Qui aut
circa ipos id est circa. 6. et 4. sunt. 3.
scilicet et. 7. idem si iuncti sūt eorum
quinarius numerus medietas est.
Rursus istoz qui altrinsecus positi
sunt si iungant: etiā hi quinarij nu-
meri dupli sunt. Nam super. 3. sunt
2. sup. 7. sunt. 8. Hi ergo si iuncti sūt
faciunt. 10. quoz quiniarius rursus
medietas est. Hoc idē in omnib⁹ nu-
meris euenit: vsque dum ad vnita-
tis terminum pueniri queat. Sola
eniz vnitas circū se duos terminos
non habet: atque ideo eius qui est
prope se solius est medietas. Nam
iuxta vnum solus est binarius natu-
raliter constitutus cuius vnitas me-
dia pars est. Quare constat primuz
esse vnitates cunctozum qui sunt in
naturali dispositione numerorum
et iam rite totius quāvis prolixę ge-
nitricem pluralitatis agnosci.

Diuisio paris numeri. Cap. 8.

Paris autem numeri species sunt. 3. Est enim una que dicitur pariter par: alia vero pariter impar. Tertia impariter par. Et contraria quidem: locaque optinentia summitatibus: videntur esse pariter par: et pariter impar. Medietas autem quedam que utroque participat est numerus qui vocatur impariter par:

De numero pariter pari eiusque proprietatibus. Cap. 9.

Pariter par numerus est: qui potest in duo paria diuidi: eiusque pars in alia duo paria partisque pars in alia duo paria: ut hoc totiens fiat: usque dum diuisio partium ad inuisibilem naturaliter perueniat unitatem. Ut. 64. numerus habet medietatem. 32. hic autem medietatem. 16. hic vero. 8. hunc quoque quaternarius in equa partem qui binarius duplus est. sed binarius unitatis medietate diuiditur. que unitas naturaliter singularis non recipit sectionem. Huic numero videtur accidere ut quecumque eius fuerit pars cum nomine ipso vocabuloque pariter par inueniatur: tum etiam quantitate. Sed ideo mihi videtur hic numerus pariter par vocari: quod eius omnes partes et nomine et quanti-

tate pares pariter intendantur. Quod autem et nomine et quantitate pares habeat partes hic numerus post dicemus. Horum autem generatio talis est. Ab uno enim quoscunque in duplici proportionem nota ueris: semper pares pariter precreantur. Preter hanc autem generationem ut nascentur alii impossibile est. Huic autem rei tale videtur per ordinem descriptio exemplum. Sint que cuncti duplices ab uno. 1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. 128. 256. 512. atque hinc si fiat infinita progressio: tales cunctos inuenies. factique sunt ab uno in duplici proportionem: et omnes sunt pariter pares. Illud autem non minima consideratione dignum est: quod eius omnis pars ab una parte quacunque que intra ipsum numerum est denotatur: tantaque summa quantitatis includit: quodam pars est alter numerus pariter paris illi: quod eum continet quantitat. Itaque sit ut sibi partes ipsę respondeant: ut quodam pars una est: tantam habeat altera quantitatem: et quodam pars ista est: tantam in priorum summa necesse sit multitudinis inueniri. Et primum sit si pares fuerint dispositiones: ut duę medietates sibi respondeant. post vero que super ipsas sunt sibi inuicem conuertantur: atque hoc idem fiat donec uterque terminetur extremitates incurrat. Ponatur enim pariter paris ordo ab uno usque. 128. hoc modo. 1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. 128. et ea sit summa maxima. In his igitur quoniam pares dispositiones sunt: una medietas non potest inueniri. Sunt igitur duę: id est. 8. et. 16. que considerande sunt quemadmodum ipse sibi respondeat. Totius enim summe id est 128. octaua pars est. 16. sextadecima. 8. Rursus super has partes que sunt: ipsę sibi inuicem respondebunt:

id est. 32. et. 4. Nam. 32. quarta pars
 ē toti summe. 4. vō trigesima secūda
 Rursus sup has partes. 64. secūda
 pars est. 2. vero sexagesimaquar
 ta. Donec extremitates limitem fa
 ciant: quas dubium non est eadem
 responsione gaudere. Est enim om
 nis summa semel. 128. vñus vero
 centesimus vigesimus octauus.
 Si autem impares terminos pona
 mus id est summas: idem enim ter
 minos quod sumas nomino: scdm
 imparis naturā potest vna medie
 tas inueniri: atque vna sibi ipsa est
 responsura. Si enim ponat hic or
 do. 1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. vna erit so
 la medietas id est. 8. Qui. 8. summe
 toti ps est octaua et sibi ipsi ad deno
 minationē quantitātēque conuer
 tit. Eodēque modo sicut superius
 circa ipsos qui sunt termini: donant
 sibi mutua nomina scdm proprias
 quantitates vocabulumque permuta
 nt. Nam. 4. sextadecima pars est
 totius summe. 16. vero quarta. Et
 rursus super hos terminos. 32. se
 cūda pars est totius summe. 2. ve
 ro trigesima secūda: et semel tota
 summa. 64. sunt: sexagesimaquar
 ta vero vnitas inuenit. Hoc igitur
 est quod dictum est: omnes ei par
 tes et nomine et quantitate pariter
 pares inueniri. Hoc quoque multa
 consideratione: multaue constan
 tia diuinitatis perfectum est: ut or
 dinatim dispositę minores summe
 in hoc numero et super seipsas co
 ceruatę: sequēti minus vno semper
 equent. Si enim vnum iungas his
 qui sequuntur duobus: fiunt. 3. id est

qui vno minus quaternario cadūt.
 Et si superiorib⁹ addas. 4. sunt. 7.
 qui ab octonario sequente sola vni
 tate vincuntur. Sed si eosdem. 8. su
 pradictis adiunxeris. 15. fient. qui
 par. 16. numeri existeret quantita
 ti: nisi minor vnitas impediret. Hoc
 autem prima etiam numeri proge
 nies seruat atq; custodit. Namque
 vnitas quę prima est: duobus subse
 quentibus sola est vnitate contra
 ctior: vnde nihil mirum est: totum
 summe crementū proprio consenti
 re principio. Hęc aut nobis cōside
 ratio maxime proderit in his nume
 ris cognoscendis quos superfluos
 vel imminutos perfectosque mon
 strabimus. Illic enim coaceruata
 quantitas partium: numeri totius
 termino cōparat. Illud quoque
 nulla possumus obliuione trāsmite
 re: quod in hoc numero respon
 dentibus sibi inuicē partibus mul
 tiplicatis: maior extremitas eiusdē
 numeri summaque conficiat. Et pri
 mum si pares fuerint dispositiones
 medię multiplicanē: atque inde qui
 super ipsos sunt: vsque ad supradi
 ctas extremitates. Si enim fuerint
 pares dispositiones: scdm naturā
 paris duos in medio terminos cō
 tinebunt: ut in ea dispositione nu
 merorum in qua extremus termi
 nus. 128. finitur. In hoc enim nu
 mero medietates sūt. 8. scz et. 16. q̄
 i se multiplicatę: maioris sumā cre
 scēte pluralitate efficiēt. Octies enī
 16. uel sedecies. 8. si mltiplices. 128
 summa crescit. Atq; hi numeri q sup
 eosdē sūt si multiplicent idē faciūt

Nam .4. et .32. in se si multiplices: supradicta faciet extremitate. .4. enim trigies et bis: vel quater. .32. ducti: 128. inmutabili necessitate cōplebūt. Atque hoc vsque ad extremos terminos cadit: id est. 1. 2. 128. Semel enim extremus terminus. 128. est. Lēties vigies atque octies vnitate multiplicata: nihil de priore quātitate mutabit. Si autē impares fuerint dispositiones: vnus medius terminus inueniatur: atque ipse sibi ppria multiplicatione respondet. In eo nāque ordine numerorum: vbi extremus terminus 64. pluralitate concluditur: sola inueniatur vna medietas: id est. 8. Quam si octies id est in semetipsam multiplices. 64. explicabit. Atque idem reddunt illi qui sup hanc medietatem sūt ut dudū hi qui super duas positi faciebant. Nam quater. 16. 64. sunt: et sedecies. 4. idē complent. Rursus bis. 32. facti a. 64. non discedunt: et trigies bis duo: eosdē cumulāt: et semel. 64. uel vnitas sexagies quater multiplicata: eundem numerū sine vlla varietate restituent.

De numero parit̃ impari eiusque proprietatibus. Cap. 10.

Præter autem impar numerus est qui et ipse quidē paritatis naturā substantiam que sortitus ē: sed in contraria diuisione: nature nume-

ri pariter paris opponitur. Docebitur nāque quod longe hic dissimili ratione diuidatur. Nam quoniam par est in partes equales recipit sectionem partes vero eius mox indiuisibiles atque insecabiles permanebunt: ut sunt. 6. 10. 14. 18. 22. et his similes. Mox enim hos numeros si in gemina fueris diuisione partitus: incurris in imparem quem secare non possis. Accidit autem his quod omnes partes contrarie denominatas habent: quod sunt quantitates ipsarum partium que denominantur. Neque vnquam fieri potest: ut quolibet pars huius numeri: eiusdē generis denominatione quātitate que suscipiat. Semper enim si denominatio fuerit par: quantitas partis erit impar: et si fuerit denominatio impar: quantitas erit par: ut in. 18. secunda eius pars est: id est media quod paritatis nomen est. 9. que impar est quantitas. Tertia vero que impar est denominationis: sex: cui par pluralitas ē. Rursus si cōuertas sexta pars que par est denominatio: tres sunt: sed ternarius impar est. Et nona pars quod impar ē vocabulū. 2. qui par numerus est. Atque idē in alijs cūctis qui sūt pariter impares inueniuntur. Neque vnquam fieri potest: ut cuiuslibet partis: sit eiusdē generis nomen et numerus. Sit autem horum procreatio numerorum: si ab vno disponantur qui cūque duobus differunt: id est omnibus imparibus naturali sequentia atque ordine cōstitutis. Namque hi si per binariū numerū multiplicentur omnes pariter impares: rite plura-

litas dimensa efficiet. Ponat enim prima unitas. 1. et post hunc qui ab hoc duobus differt: id est tres: et post hunc qui rursus a superiore duobus id est. 5. et hoc infinitum: et sit huiusmodi dispositio. 1. 3. 5. 7. 9. 11. 13. 15. 17. 19. Hi ergo naturaliter sequentes impares sunt: quos nullus in medio par numerus distinguit. hos si per binarium numerum multiplices: efficies hoc modo. bis unum id est. 2. qui diuiditur quidem: sed eius partes indiuisibiles reperiuntur: propter insecabilis unitatis naturam. Bis. 3. bis. 5. bis. 7. bis. 9. bis. 11. et deinceps ex quibus nascuntur hi. 2. 6. 10. 14. 18. 22. Quos si diuidas: unaque recipiunt sectionem: ceteram repudiates: quod secunda diuisio ab imparis medietate partis excluditur. His autem numeris ad se inuicem quaternarii sola distantia est. Namque inter duo et sex numeros. 4. sunt. Rursus inter 6. et 10. et inter. 10. et 14. et inter. 14. et 18. idem quaternarius differentiam facit. Hi namque omnes quaternaria sese numerositate transcendant. Ad idcirco contingit: quoniam primi qui positi sunt id est eorum fundamenta: binario se numero precedebant: quos quoniam per binarium multiplicauimus: in quaternarium numerum creuit illa progressio. Duo enim per bis multiplicati: quaternarii faciunt summam. Ergo in naturalis numeri dispositione: pariter impares numeri quinto loco a se distant: solis. 4. se precedunt. 3. in medio transeuntes per binarium numerum multiplicatis imparibus procreati. Quod

trarie vero esse dicuntur hec species numerorum: id est pariter par: et pariter impar. quod in numero pariter impari sola diuisionem recipit maior extremitas: in illo vero solus minor terminus sectione solutus est. et quod in forma pariter paris numeri: ab extremitatibus incipienti: et usque ad media progredienti quod continetur sub extremis terminis idem est illi quod continetur sub intra se positis summulis. Atque hoc idem usque ad duas medietates fuerit ventum in dispositionibus scilicet paribus. Si autem fuerint impares dispositiones quod ab una medietate conficitur hoc idem sub altrinsecus positis partibus procreatur. Atque hoc usque dum ad extremitates processio fiat In ea enim dispositione que est. 2. 4. 8. 16. idem reddunt. 2. p. 16. multiplicati: quod. 4. per octonarium numerum ducti. Utroque enim modo 32. fient. Quod si impar sit ordo ut est. 2. 4. 8. idem facient extremi quod medietas. Bis enim. 8. sunt. 16. quatuor quater sunt. 16. qui numerus a quaternario in se ducto perficitur. In numero vero pariter impari si fuerit unus in medio terminus: circum se positorum terminorum si in unum redigantur medietas est. Et idem eorum quod super hos sunt terminos medietas est. Atque hoc usque ad extremos omnium terminorum ut in eo ordine quod est pariter imparium numerorum. 2. 6. 10. iunctus binarius cum denario 12. explet. cuius senarius medietas inuenitur. Si vero fuerint due medietates iuncte: ipse uterque equalis erit

super se terminis constituit. ut est in hoc ordine. 2. 6. 10. 14. Iuncti enim 2. 7. 14. in. 16. crescunt: quos senarius cum denario copulatus efficit. Atque hoc in numerosioribus terminis initio sumpto a medijs euenit usque dum ad extrema veniat.

De numero impariter pari eiusque proprietatibus. Cap. 11.

Impariter par numerus est ex utrisque confectus et medietatis loco gemina extremitate concluditur. ut qua ab utroque discrepet: eadem ad alterutrum cognitione iungatur. Hic autem talis est qui diuiditur in equas partes. cuiusque pars in alias equas diuidi potest: et etiam aliquando partes partium diuiduntur: sed non ut usque ad unitatem progredias equabilis illa distinctio: ut sunt. 2. 4. 7. 28. Hi enim possunt in medietates diuidi: et eorum rursus partes in alias medietates sine aliqua dubitatione soluuntur. Sunt etiam quidam alij numeri quorum partes alias recipiunt diuisiones: sed ipsa diuisio ad unitatem usque non puenit. Igitur in eo quod plus quam una suscipit sectionem: habet similitudinem pariter paris: sed a pariter impari segregat. In eo vero quod usque ad unum sectio illa non ducit: pariter impari non refutat: sed a pariter pari disiungit. Contingit autem huic numero et utraque habere que superiores non habent: et utraque que illi re-

ciunt optinere. Et habet quidem quod utrique non habent: quod cum in uno solus maior terminus diuidere: in alio vero solus minor terminus non diuidere: in hoc neque solus maior terminus diuisionem recipit: neque minor solus terminus a diuisione seiungit. Nam et partes solum et usque ad unitatem sectio illa non puenit. sed ante unitatem inuenitur terminus quem secare non possis. Optinet autem que illi quoque recipiunt: quod quedam partes eius respondent: denominantque secundum genus suum ad propriam quantitatem: ad similitudinem scilicet pariter paris numeri. Alię vero partes contrariam denominationem sumunt proprie quantitatis ad pariter imparis scilicet formam. In. 24. enim numero par est quantitas partis a pari numero denominata. Nam quarta. 6. secunda vero. 12. sexta vero. 4. duodecima. 2. que vocabula partium a quantitatis paritate non discrepant. Contrarie vero denominant cum tertia par octo: octaua vero. 3. vigesima autem quarta. 1. que denominationes cum pares sint inueniunt impares quantitates. et cum sint pares summe: sunt impares denominationes. Nascuntur autem tales numeri ita ut substantiarum naturaque suam in ipsa etiam propria generatione designent: ex pariter paribus et pariter imparibus procreati. Pariter enim impares cuncti dum ordinati positis imparibus nascebantur. pariter vero pares ex duplici progressionem. Disponant igitur omnes in ordinem naturaliter in-

pares et sub his a quatuor inchoates omnes duplices et sunt hoc modo.

3	5	7	9	11	13
4	8	16	32	64	128

His igitur ita positis: si primus primi multiplicatione cōcreseat: id est si quaternarii ternarius: uel si idem primus secūdi: id est octonarii ternarius uel si idē primus tertij id est 16. ternarii et idem usque ad vltimū. uel si secūdus primi et secūdi: uel si secundus tertij et eadē usque ad extremū multiplicatio pferat. uel si tertij a primo inchoas usque in extremum trāseat. Atque ita quartus et omnes in ordine superiores multiplicent eos qui sub ipsis in dispositione sunt omnes impariter pares procreabūt. Huius autē rei tale sumamus exemplū: si tres quater multiplices. 12. fient: uel si. 5. quatuor multiplicant 20. numerus excreseat: uel si itez. 7. multiplicant. 4. 28. succrescet: atque hoc usque in finē. Rursus si. 8. multiplicant. 3. nascent. 24. Si. 8. in. 5. fiunt. 40. si. 8. in. 7. colligentur. 56. Atque ad hunc modū si omnes inferiores duplices: a superiorib⁹ multiplicant: uel si superiores eosdez inferiores multiplicant: cūctos qui nati fuerint impariter pares inuenies. Atq; hec est admirabilis huius numeri forma. quod cum fuerit ipsa dispositio descriptioque p̄specta numerorū: ad latitudinem pariter impariū: ad longitudinem pariter parium numerorū proprietates inueniūt. Sunt enim duabus medietatibus equales duę extremitates: uel vna medietate duę duplices extremita-

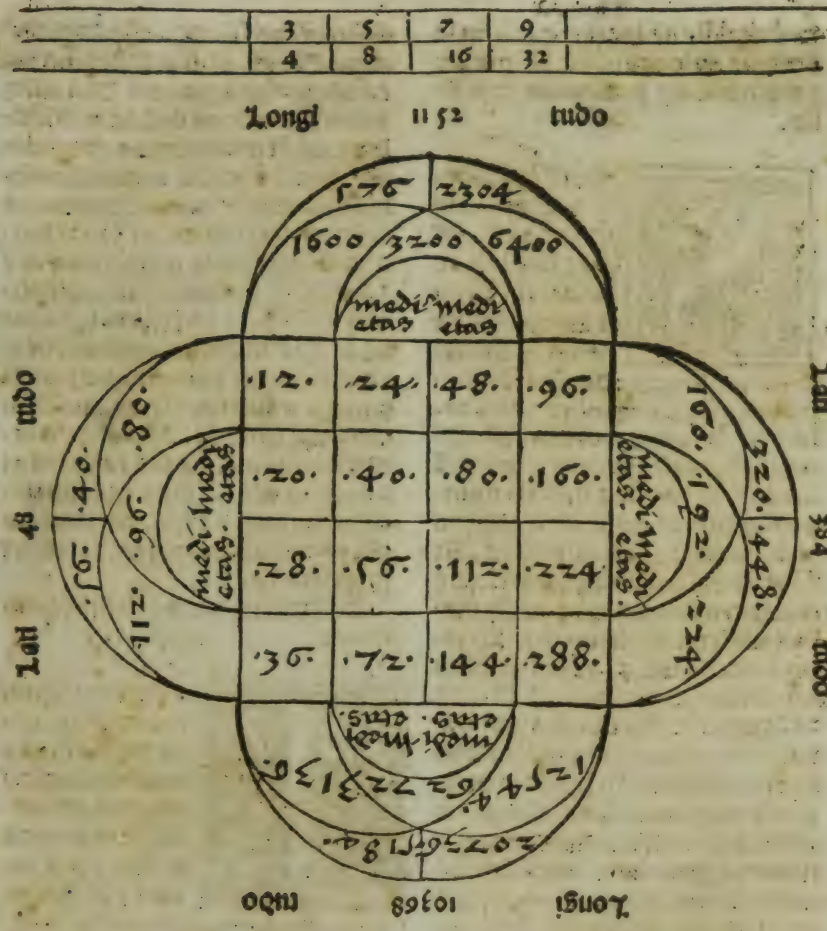
tes. In lōgitudinē vero pariter paribus numeri: rem pprietatēque designat. Quod enim sub duabus medietatibus cōtinet: equale est ei qđ sub extremis cōficitur. uel quod ab vna medietate nascit: equale est illi quod sub vtrisque extremitatib⁹ cōtinet. Descriptio autē quę supposita ē: hoc modo facta ē. Quāto scūque in ordine pariter parium numerorū ternarius numerus multiplicauit: quicūque ex eo procreati sunt: primo sunt versu dispositi. Rursus qui eosdem multiplicante quinario nati sunt: secundo loco constituti sunt. Post vero quos septenarij ceteros multiplicando procreauit: eosdem tertio cōscripsimus loco: atque idez reliqua descriptionis parte perfecimus.

In hac formula sequenti similitudo pariter paris et pariter imparis ad impariter paris ostendit.

ter pa
 e defi
 us me
 : et a qd
 quod ab
 ile et illi
 atib' co
 pposita
 oscuque
 numerop
 icauit :
 nt : pri
 rlos qui
 inario na
 tui sunt
 : ceteros
 : eodem
 atque ides
 te perfecti

a simili
 et imparis
 ndu.

Descriptio ad ipariter paris in la-
titudine in longitudine ad pariter
paris naturam pertinentis exposi-
tio. Cap. 12.

Superius igitur dige-
re descriptionis
hęc ratio est. Si
ad latitudines re-
spicias ubi ē duo
terminorum una
medietas: ipsosque
terminos iungas: duplos eos me-
dieta propria repies ut. 36. et. 20.
faciunt. 56. quorum medietas est. 28.
qui medius est inter eos terminos cō-
stitutus. Et rursus. 28. et. 12. si iun-
gas faciunt. 40. quorum. 20. medietas
medius eorum terminus inueniē. At
vbi ubi duas medietates habet: utque
que extremitates iunctę: utrisque me-
dietaque quales fiunt ut. 12. et. 36.
cum iunxeris fiunt. 48. horum si medietates
sibi met applicaueris id est. 20. et
28. idem erit. atque in alia parte la-
titudinis eodez ordine qui fiant nu-
meri notati sunt. Neque vlla in re ra-
tio utriusque latitudinis discrepabit:
idemque in eodez ordine in ceteris
numeris pnotabis. et hoc scdm for-
mam pariter imparis numeri fit: in
quo hanc proprietatem esse supra iam
scriptū est. Rursus si ad longitudines
respicias ubi duo termini vnaque me-
dieta habet quod fit ex multipli-
catis extremitatibus: hoc fit si medi-
terminus sue capiat pluralitatis au-
gmenta. Nam duodecies. 48. faciunt
576. Medius vero eorum terminus id est
24. si multiplicet: eosdē rursus. 576.
procreabit. Et rursus si. 24. in. 96. mul-

tiplicet faciunt. 2304. Quorum medi-
terminus id est. 48. si in semetipsum du-
cat: idem. 2304. procreant. Ubi autem
termini duo duas medietates inclu-
dunt: quod fit multiplicatis extremita-
tibus: hoc idē reddit in alterutra su-
ma medietatibus ductis. Duodecies
enim. 96. multiplicatis. 1152. pro-
creant: due vero eorum medietates id ē
24. et. 48. si in semetipsas multipli-
cent: eosdē. 1152. restituet. Atque
hoc ē ad imitationes cognationesque
numeri pariter paris: a quo partici-
patione tracta hęc ei recognoscit in
generata proprietates. Et in alio vero la-
tere longitudinis: eadē ratio descri-
ptionis notata est. Quare manifestū
est hunc numerum ex prioribus duobus
esse procreatum: quoniam eorum retinet
proprietates.

De numero impari eiusque diui-
sione. Cap. 13.

Par quoque nu-
merus est: quia pa-
ris numeri natu-
ra substantiaque dis-
iuncta est. Si qui-
dē ille in gemina
membra equa di-
uidi potest: hic ne
secari queat unitatis impedit: inter-
uētus. Tres habet similes sub diui-
siones. quarum una ei pars est is nu-
merus qui vocatur primus et incōpositus.
Secunda vero qui est secundus et cōpositus.
Et tertia is qui quadam horum medie-
tate cōiunctus est: et ab utriusque co-
gnatione aliquid naturaliter trahit quod
est per se quidē secundus et cōpositus:
sed ad alios comparatus primus et

incōpositus inuenit̃.

De primo et incōposito. Cap. 14.

Primus quidē et incōpositus est q nulla aliā ptez habz nisi eā que a tota nūeri quā titate denomina ta sit. vt ipa pars nō sit nisi vnitas ut sūt. 3. 5. 7. 11.

13. 17. 19. 23. 29. 31. In his g singulis nulla vnqz alia ps inueniet̃: nisi que ab ipis denoiata est: et ipa tan tū vnitas ut supra iā dictū ē. In tri bus enī vna ps sola est: id est tertia: q a tribz denoiata est: et ipa tertia ps vnitas. Eodēqz mō quinarj so la quinta ps est: et hęc vnitas. atque idēz in singulis cōsequēs reperiet̃. Dicūt aut̃ prim⁹ et incōposit⁹ qd nul lus eū alter numerus metiat̃: pter solā que cunctis mater est vnitatē. Nāqz ternariū. 2. nō numerāt: idcir eo qm si solos duos et tres cōpa res pauciores sunt. Sin vō binariū bis facias: ampliorē trib⁹ cōcrescit i 3. Metiūt aut̃ numer⁹ nūez: quotiēs uel semel ul⁹ bis uel tertio ul⁹ quoti ens libet numer⁹ ad nūez parat⁹ neqz deminuta sūma neqz aucta ad cōparati nūeri terminū vsqz puenit ut duo si ad. 6. cōpares: binari⁹ nu mer⁹ ternariū tertio metiet̃. primos g et incōpositos null⁹ numer⁹ metiet̃: pter vnitatē solā. qm ex nullis alijs nūeris cōpositi sūt s; tñ ex vnitatib⁹ in semetip̃is auctis mltiplicatisqz p

creant̃. Ter enī vn⁹. 3. et qnges vnus. qngz. et septies vn⁹. 7. fecerūt. Et alijs qdē quos sup̃ descripsim⁹ eode mō nascunt̃. Hi aut̃ in semetip̃os multi plicati: faciūt alios nūeros velut pri mi. eosqz primā rex substātiā vimqz sortitos: cūctoz a se pcreat⁹ velut qdā elemēta repies. q; s; et incōpo siti sūt: et simplici gñatione formati: atqz i eos oēs qcūqz ex his plati sūt nūeri resolunt̃. ipi vō neqz ex alijs pducunt̃: neqz i alia reducunt̃.

De secūdo et cōposito. Cap. 15.

Secūd⁹ vō et cōpo sit⁹ et ipē qdē im par ē p ptea. qd ea dē imparis pprie tate format⁹ ē: s; nullā in se retinet s; substātiā pncipalē cōpositusqz ē ex alijs nūer⁹. habetqz ptes: et a seip̃o et ab alieno vocabulo denoiatas. sed a seip̃o denoiatā pte solā sp̃ i his inuenies vnitatē. ab ali eno vō vocabulo vl⁹ vnā: vl⁹ quotlibz alias: quāti fuerint s; numeri qbus ille cōpositus pcreat⁹. vt sūt hi. 9. 15. 21. 25. 27. 33. 39. Hoz g singuli ha bēt qdē a se denoiatas ptes pprias s; vnitates. vt. 9. nonā id est. 1. 15. qntādecimā: eadē rursus vnitatē. et i ceteris quos sup̃ descripsim⁹ idē cō uenit. Habēt etiā ab alieno vocabu lo ptez. vt. 9. tertiā: id est ternariū. et 15. tertiā: id ē. 5. et qntā: id est. 3. 2. 1 vō tertiā: id ē. 7. septimā. 3. et i oibus alijs eadē cōsequētia ē. Secūd⁹ aut̃ vocat̃ hic nūer⁹: qm nō solā vnitate metit̃: s; etiā alio nūero a quo s; cō iunct⁹ est. Neqz h; i se quicquā p̃m

b 2

cipalis intelligentie. Nam ex alijs numeris procreat. 9. quidem ex tribus. 15. 10. ex tribus et. 5. et. 21. ex tribus et. 7. et ceteri eodem modo. Compositus autem dicitur eo quod resolui potest in eosdem ipsos a quibus dicitur esse compositus: in eos scilicet qui compositus numerus metiuntur. Nihil autem quod dissolui potest in compositum est: sed omni rebus necessitate compositum.

De eo qui per se secundus et compositus ad alium primum et in compositum est. Cap. 16

Is vero contra se positus: id est primo et in composito: et secundo et composito et naturali diuersitate diiunctis: alius in medio consideratur. qui ipse quidem compositus sit et secundus: et alterius recipiens mensura: atque ideo et partis alicuius vocabuli capax: sed cum fuerit ad alium eiusdem generis numerum comparatus: nulla cum eo communi mensura conuenienter habebunt partes equiuocas ut sunt. 9. ad. 25. nulla hos communis numerorum mensura metitur: nisi forte unitas que omnium numerorum mensura communis est. Et hi quidem non habent equiuocas partes. Nam que in. 9. tertia est: in. 25. non est: et que in. 25. quinta est: in nouenario non est. Ergo hi per naturam utriusque secundi et compositi sunt: comparati vero ad se inulcem primi in compositique red-

dunt: quod utrosque nulla alia mensura metitur nisi unitas que ab utrisque denominata est. Nam in nouenario nona est: in. 25. vigesima quinta.

De primi et in compositi: et secundi et compositi: et ad se quidem secundi et compositi ad alterutrum vero primi et in compositi procreatione. Cap. 17.

En eratio autem ipsorum atque ortus huiusmodi inuestigatione colligitur. quam scilicet eratosthenes cribrum nomen habet: quod cum

in imparibus in medio collocatis per eas quam tradituri sumus artes: qui primi: quiue secundi: quiue tertij generis videantur esse distinguuntur. Disponant enim a ternario numero cuncti in ordine impares: in quolibet locogissimam porrectionem. 3. 5. 7. 9. 11. 13. 15. 17. 19. 21. 23. 25. 27. 29. 31. 33. 35. 37. 39. 41. 43. 45. 47. 49. His igitur ita dispositis considerandum: primus numerus quorum eorum qui sunt in ordine positi primum metiri possit. Sed duobus preteritis illis qui post eos est positus mor metitur. Et si post eundem ipsum quem mensus est: alij duo transmissi sunt: illi qui post duos est rursum metitur. Et in eodem modo si duos reliquerit: post eos qui est a primo numero metendus est. Eodemque modo relictis semper duobus a primo in infinitum pergentes metientur. Scilicet

nō vulgo neque cōfufe. Nā primus
 numer⁹ illū qui est post duos scdm
 se locatos p suam quātitatē metiē.
 Ternarius enī numer⁹ tertio. 9. me
 tiē. Si aut post nouenariū duos re
 liquero: qui mihi post illos incurrē
 rit: a primo metiendus est per secū
 di imparis quātitatē: id est p qui
 nariū. Nā si post. 9. duos relinquez
 id est. 11. et. 13. ternarius numerus
 15. metiē p secūdi numeri quātita
 tē: id est p quinariū qm ternari⁹. 15.
 quinquies metiē. Rursus si a quin
 denario inchoans duos intermiser
 ro: qui posterior positus est: eius pri
 mus numerus mensura est p tertij
 imparis pluralitatē. Nā si post. 15
 intermiserō. 17. et. 19. incurrit. 21.
 quē ternarius numerus scdm septe
 nariū metiē. 21. enim numeri terna
 ri⁹ septima pars est. Atq; hoc in in
 finitū faciens: reperio primū nume
 rū: si binos intermiserō oēs sequen
 tes post se metiri scdm quātitatē po
 sitoz ordine impariū numeroz. Si
 vero quinaris numerus qui in se
 cundo loco est cōstitutus: velit quis
 cuius prima ac deinceps sit mensu
 ra inuenire: trāsmittis. 4. imparibus
 quintus ei quēz metiri possit occur
 rit. Intermittant enī. 4. impares id
 est. 7. et. 9. et. 11. et. 13. post hos est
 quintusdecimus: quē quinari⁹ meti
 tur: scd; primi scz quātitatē: id ē ter
 narij. quinq; enī. 15. tertio metitur.
 Ac deinceps si quattuor intermittat
 eum qui post illos locatus est: secū
 dus id est quinaris sui quātitate
 metiē. Nā post quindecim intermis
 sis. 17. et. 19. et. 21. et. 23. post eos

25: reperio: quos quinaris sexnu
 merus sua pluralitate metiē. Quin
 quies enī quinario multiplicato. 25.
 succrescūt. Si vō post hunc quilibet
 4. intermittat: eadē ordinis seruata
 cōstantia: qui eos sequit scdm tertij
 id est septenarij numeri sūmā a qui
 nario metiē. Atque hęc est infinita
 processio. Si vō tertius numer⁹ quē
 metiri possit exquiri: sex in medio
 relinquent: 7 quē septimū ordo mō
 strauerit: hic per primi numeri id est
 ternarij quātitatē metiendus est. Et
 post illuz sex alijs interpositis: quēz
 post eos numeri series dabit: p qui
 nariū id est p secūdū tertij eum men
 sura pcurret. Si vō alios rursus sex
 in medio quis relinquat: ille qui se
 quit per septenariū numerū ab eo
 dem septenario metiendus est: id est
 per tertij quātitatē. Atque hic vsq;
 in extremū ratus ordo pgrēdit. Su
 scipient ergo metiēdi vicissitudinez:
 quē admodū sūt in ordinē naturali
 ter impares cōstituti. Metient aut
 si p pares numeros a binario icho
 antes positos in se impares rata in
 termissiōe trāsmittāt. vt prim⁹ duos: se
 cūdos. 4. tertius. 6. quartus. 8. quin
 tus. 10. Vel si locos suos duplicet
 7 scdm duplicationē terminos inter
 mittāt: vt ternari⁹ qui primus est nu
 merus 7 vnus. (Dis enī prim⁹ vnus
 est) bis locū suū multiplicet: faciatq;
 bis vnū. Qui cū duo sint: prim⁹ duos
 medios trāseat. Rursus secūdos id
 est quinaris: si locū suū duplicet. 4.
 explicabit: hic quoq; 4. intermittat.
 Itē si septenarius qui tertius est lo
 cū suū duplicet: sex creabit. Bis enī

3. senariū iungunt. hic ergo in ordi-
nem sex relinquat. Quartus quoq;
si locū suū duplicet. 8. succrescent.
ille quoq; 8. transfiliat. atq; hoc qui-
dem in ceteris pspiciendū. Modus
autē mētionis scdm ordīnē colloca-
toꝝ ipsa series dabit. Nam primus
primū quem numerat: scdm primū
numerat: id est scdm se. et scdm pri-
mū quem numerat: p scdm nume-
rat. et tertium p tertiu. et quartū item
p quartū. Cum autē secundus men-
sionē suscepit: primū quem nume-
rat scdm primū metit. secundū vō
quē numerat p se: id est p secundū
et tertiu p tertium. et in ceteris eadez
similitudine mensura cōstabit. Alios
ergo si respicias: vel qui alios men-
si sunt: vel qui ipsi ab alijs metiunt:
inuenies omniū simul cōmunē mē-
suram esse non posse. neque ut oēs
quēquā aliū simul numerent. quos-
dam autē ex his ab alio posse metiri
ita ut ab vno tantū numerent. alios
vō ut etiā a pluribus. quosdam autē
ut preter vnitatē eoz nulla mensu-
ra sit. Qui g nullā mensuram preter
vnitatē recipiūt: hos primos et incō-
positos iudicamus. qui vō aliquaz
mensuram preter vnitatē uel alienige-
ne partis vocabulū sortiunt: eos p-
nunciemus secundos atque composi-
tos. Tertiu vō illud genus p se secū-
di et cōpositi: primi vō et incōpositi
ad alterutrū cōparati: hac inquisi-
toꝝ ratione reperiet. Si enī quosli-
bet illos numeros scdm suā i semet
ipsoz multiplices quantitātē: qui p-
creāt ad alterutrū comparati: nulla
mensurę cōmunionē iungunt. Tres

enim 2. 5. si multiplices: tres tertio
9. faciūt: et quinquies. 5. reddent. 25
His igit nulla ē cognatio cōmunis
mensurę. Rursus. 5. et. 7. quos pro
creant si cōpares: hi quoq; incōmē-
surabiles erūt. Quinquies enī qnq;
ut dictū est. 25. septies. 7. faciūt. 49.
Quoz mensura nulla cōmunis est:
nisi forte omniū horum pcreatrix et
mater vnitās.

De inuentione eoz numeroꝝ qui
ad se secūdi et cōpositi sunt: ad alios
vō relati primi et incōpositi. Cap. 18

Ua vero ra-
tione tales
numeros in-
uenire possi-
mus: si quis
nobis eosdē
proponat et
impet agno-
scere vtrum

aliqua mēsurā cōmēsurabiles sint:
an certe sola vnitās vtrōsq; metiat:
reperiendi ars talis est. Datis enim
duob; numeris inequalib;: auferre
de maiore minore oportebit. et qui
relict; fuerit: si maior est: auferre ex
eo rursus minore: si vō minor fuerit
eū ex reliq; maiore detrahē. Atq;
hoc eo vsq; faciendū: quoad vnitās
vltima vicē retractionis impediāt:
aut aliq; numer; impar necessario
si vtriq; numeri impares pponant.
Sed eū q relinquitur numez: sibi ipsi
videbis equalem. Ergo si in vnu in-
currat vicissim ista subtractio: primi
cōtra se necessario numeri dicent; et

nulla alia mensura nisi sola unitate
 cōiūcti. Si vō ad aliquē numerū ut
 supius dictū est: si is diminutionis
 incurrerit: erit enī numerus qui me-
 tiat̃ vtrascq̃ sūmas. atque eūdē ipm
 qui remāserit: dicem⁹ vtroq̃q̃ cōmu-
 nē esse mensurā. Age enī duos nu-
 meros ppositos habeamus: quos
 iubeamur agnoscere: an eos aliqua
 mēsurā cōmunis metiat̃. Atque hi
 sint. 9. scz 7. 29. hoc igit̃ faciem⁹ mo-
 do reciproca diminutionē. Aufera-
 mus de maiore minorē: hoc est: de
 29. nouenariuz: relinquent. 20. Ex
 his g. 20. rursus minorē detrahā: nō
 id est. 9. 7. relinquent. 11. Ex his rur-
 sus detraho. 9. relictī sunt. 2. Quos
 si detraho nouenario: relictī sunt. 7.
 Qd si duo rursus septenario dēpse-
 rim: supsunt. 5. atq; ex his alios du-
 os: tres rursus eruberāt. quos alio
 binario diminutos sola unitas sup-
 stes egredit̃. Rursus si ex duobus
 vnū auferā: i vno termin⁹ detractio-
 nis herēbit: quē duoz illoz nume-
 roz id est. 9. et. 29. solū neq; aliū cō-
 stat esse mensurā. hos ergo cōtra se
 primos vocabim⁹. Sed sint alij nu-
 meri nobis eadē cōditione ppositi:
 id est. 21. et. 9. vt quales hi sint inue-
 stigent cū sibi met fuerint inuicē cō-
 parati. Rursus aufero de maiore
 minoris numeri quātitatē: id est. 9.
 de. 21. relinquent. 12. Ex his rur-
 sus demo. 9. supsunt. 3. Qui si ex no-
 uenario retrahant: senarius relin-
 queat. Quibus itē si quis ternarium
 demat. 3. relinquent. de quib⁹ tres
 detrahi nequeunt. atque hic est sibi
 ipsi equalis. Nā. 3. qui detrahebāt

vsque ad ternarium numex pue-
 runt. a quo quoniam equales sunt:
 detrahi minuique non poterunt.
 Hos igit̃ cōmensurabiles pronun-
 ciabimus 7 est eozū qui est reliquus
 ternarius mensura cōmunis.

Alia partitio paris secundum p-
 fectos imperfectos 7 vltra quam p-
 perfectos. Cap. 19.

De imparib⁹
 numeris quan-
 tū introductio-
 nis pmittebat
 breuitas expe-
 ditur est. Rur-
 sus numerozū
 paritū sic fit se-

cunda diuisio. Alij enī eoz sunt su-
 pflui. alij diminuti scdm vtrascq̃ ha-
 bitudines inequalitatis. Dis quip-
 pe inequalitas: aut in maiorib⁹ aut
 in minoribus cōsiderat̃. Illi enī in
 moderata quodammodo plenitu-
 dine: proprij corporis modū partiū
 suarū numerositate pcedūt. Illos
 aut̃ veluti paupertate iopes oppsitosq̃
 qdā naturę sue inopia mior quā ipi
 sūt ptiū sūma cōponit̃. atq; illi qdez
 quoz ptes vltra quā sat̃ est sese por-
 rexerūt: supflui noiant̃. ut sūt. 12. ul
 24. Hi enī suis pti⁹ cōparati maio-
 rē ptiū sūmā toto corpe fortiūt. Est
 enī duodenarij medietas. 6. ps ter-
 tia. 4. ps q̃rta. 3. ps sexta. 2. ps duo-
 decima. 1. est. Disq; hic cumul⁹ redū-
 dat in. 16. 7 toti⁹ corpis sui multitu-
 dinez vincūt. Rursus. 24. nūeri me-
 dietas est. 12. tertia. 8. q̃rta. 6. sexta

b 4

4. octaua tria: duodecima. 2. vicesi-
ma quarta vnum qui oēs triginta 7
sex repēdūt. In qua re manifestū ē
quod summa partiū maior est: 7 su-
pra propriū corpus exundat. Atq;
hic quidē quoniam cōpositę partes
totius summā numeri viciunt: sup-
fluis appellat. Deminutus vero il-
le cui eodē modo cōpositę partes
totius termini multitudinem supant:
vt. 8. vel. 9. habet enī octonariū par-
tem mediā: id est. 4. habet 7 quartā
id est duo. habz 7 octauā id est vñū
quę cunctę in vñuz redactę. 7. colli-
gunt: minore scz summā toto corpo-
re cludēt. Rursus. 14. habēt me-
diatē id ē septenariū. habēt septi-
mā: id ē. 2. hñt qrtādecimā id ē. 1. q
in vñū si collectę sint: denarij nume-
ri summa cōcrescit: toto scz termino
minor. Atque hi quidez hoc modo
sunt: ut prior ille quę sue partes su-
perāt talis videat: tāq; si quis mul-
tis sup naturā manibus nat? vt cen-
timanus gigas. vel triplici cōiunctus
corpore: ut gerio tergemini? ul? quic-
quid vnquā mōltruosum natura in
partiū multiplicatione surripuit. Il-
le vero ut si naturalis quadā neces-
saria parte detracta: aut min? oculo
nasceret: ut cyclopez frōtis dedec?
fuit. uel quo alio curtat? mēbro: na-
turale totius sue plenitudinis dispē-
diū sortiret. Inter hos aut velut in-
ter equales intēperātiās mediij tem-
peramētū limitis sortitus est ille nu-
merus qui pfectus dicit: virtutis scz
emulator qui nec supuacua pgressi-
one porrigit: nec cōtracta rursus di-
minutione remittit: sed medietatis

obtinēs terminū suis equ? partib?
nec crassat abundantia: nec eget in-
opia: ut sex uel. 28. Nāq; senari? ha-
bet partē mediā id est. 3. 7 tertiā id
est. 2. 7 sextā id est. 1. quę in vñā su-
mā si redactę sint: par totuz numeri
corpus suis partibus inuenit. 28. ve-
ro habet medietē. 14. 7 septimā. 4
nec caret quarta id est. 7. possidet
quartādecimā. 2. et reperies in eo
vicesimā octauā. 1. quę in vñū redac-
tę totū partibus corpus equabunt
28. enim iuncte partes efficiēt.

De generatione numeri
perfecti. Cap. 20.

Est aut i his quodq;
magna similitudo
virtutis 7 vicij. Per-
fectos enim nume-
ros raro inuenies:
eosque facile nu-
merabiles. quippe
qui pauci sunt: 7 nimis cōstati ordi-
ne procreati. at vero superfluos ac
deminutos longe multos infinitos:
que reperies: nec vllis ordinib? pas-
sim inordinateque dispositos: 7 a
nullo certo fine generatos. Sunt
autem perfecti numeri intra dena-
rium numerū. 6. intra centenarium
28. intra millenariū numerū. 496.
intra decem milia. 8128. Et semp
hi numeri duobus paribus termi-
nant. 6. et. 8. 7 semper alternatim in
hos numeros summarum fine per-
ueniūt. Nam 7 primum sex deinde
28. Post hos. 496. idem senarius
qui primus. post quem. 8128. idem

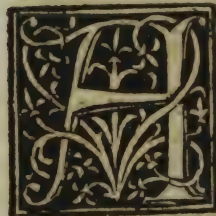
octonarius qui secundus. Generatio
autem precreationis eorum est fixa firmaque
nec quo alio modo fieri possint: nec
ut si hoc modo fiat aliud quiddam vl
lo modo valeat precreari. Dispositos
enim ab uno omnes pariter pares nume
ros in ordine quousque volueris: pri
mo secundum aggregabis: et si primum nu
merus et incopositus ex illa coacerua
tione factus sit: tota summa in illum multi
plicabis quem posterius aggregaueras
Si vero coacervatione facta primum et
incopositus non inuenietur fuerit sed copositus
et secundus: hunc transgredere atque ali
um quem sequitur aggregabis. Si vero nec
dum fuerit primus et incopositus: alium
rursus adiunge et vide quid fiat. Quod
si primum incopositumque reperiens: tunc
in ultimam multitudinem summe coacer
uationem multiplicabis. Disponantur
enim omnes pariter pares numeri hoc
modo. 1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. 128. faci
es ergo ita: pones. 1. eique aggregabis.
2. Tunc respicies ex hac aggregatioue
qui numerus factus sit: sunt. 3. qui sci
licet primus et incopositus est: et post
unitatem ultimam binarium numerum aggre
gaueras. Si igitur ternarium id est qui ex
coacervatione collectus est per binarium
multiplicatus qui est ultimus aggrega
tus: perfectus sine ulla dubitatione na
scetur. His enim. 3. 6. faciunt. qui habent
vnam quidem a se denominatam partem
id est sextam: tres vero medietatem secu
dum dualitatem. at vero duo secundum coa
ceruationem id est secundum ternarium: quin
coacervati tres multiplicati sunt. Tri
gintiocto autem eodem modo nascuntur.
Si enim super vnum et duo qui sunt tres ad

das sequentem pariter par est id est. 4:
septenaria summam facies. sed ultimum
numerum quaternarium consequenter ad
iunxeris: per hunc igitur si illam coacer
uationem multiplicaueris: perfectus nu
merus procreatur. Septies enim. 4. 28.
sunt: qui est suis partibus par: habens
vnum a se denominatum id est viginti
octo: medietatem vero secundum bi
narium. 14. secundum quaternarium. 7. septi
mam vero secundum septenarium. 4. secundum
omnium collectionem quartumdecimum:
duo: qui vocabulo medietatis oppo
nitur. Ergo cum hi reperti sint: si alios
inuenire secteris: eadem oportet ratio
ne ut vestiges. Pones enim vnum lice
bit: et post hunc. 2. et. 4. qui in septena
rium cumulantur: sed de hoc dudum exti
t. 28. perfectus numerus. Huic igitur quem
sequitur pariter par id est. 8. continens
iungatur accessio. qui prioribus super
ueniens. 15. restituit. Sed hic pri
mus et incopositus non est. Habet
enim generis alterius partem super
illam quem est a seipsa denominata:
quintadecimam scilicet unitatem.
Hunc igitur quoniam secundus est et
copositus preterito: et adiunge supe
rioribus continentem pariter parem
numerum id est. 16. Qui cum. 15. iun
ctus vnus ac. 30. conficietur. Sed hic
primus rursus et incompositus est.
Hunc igitur cum extremi aggregati
summa multiplicata: ut fiant sedecies
31. qui. 496. explicantur. Hec autem
est intra millenarium numerum per
fecta et suis partibus equa numero
fitas. Igitur prima unitas virtute at
que potentia non etiam actu vel re

et ipsa perfecta est. Nam si primam ipsam sumpsero de proposito ordine numerorum: video primam atque incopositam, quam si per seipsam multiplico: eadem mihi unitas procreatur. Semel enim unum solam efficit unitatem que partibus suis equalis est potentia solum: ceteris etiam actu atque opere perfectis. Recte igitur unitas propria virtute perfecta est quod et prima est et incoposita: et per seipsam multiplicata sese ipsa conseruat. Sed quoniam de ea quantitate que per se sit dictum est, operis sequentiam ad illam que refertur ad aliquid transferamus.

De relata ad aliquid quantitate. Cap. 21.

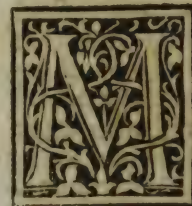

Ad aliquid vero quantitatis duplex est prima diuisio. Omne enim aut equalis est: aut inaequalis quod alterius comparatione metitur.

Et equalis quidem est: quod ad aliquid comparatum neque minore summa infra est: neque maiore transgreditur. ut denarius denario: vel ternarius ternario vel cubitum cubito: vel pes pedi: et his similia. Hec autem pars relatae ad aliquid quantitatis id est equalitas naturaliter indiuisa est. Nullus enim dicere potest: quod equalitatis hoc quidem tale est: illud vero huiusmodi. Omnis enim equalitas unam seruat in propria moderatione mensuram. Illud etiam quod que ei quantitas com-

paratur: non alio vocabulo atque ipsa cui comparatur edicitur. Nam quemadmodum amicus amico amicus est: vicinusque vicino: ita dicitur equalis equali. Inequalis vero quantitatibus gemina diuisio est. Secatur enim quod inaequalis est in maius atque minus: que contraria sibi met denominatione funguntur. Namque maius minore maius est: et minus maiore minus est: et utraque non eisdem vocabulis quemadmodum secundum equalitatem dictum est sed diuersis distantibusque signata sunt ad modum discantis scilicet vel docentis: vel cedentis vel vapulantis: vel quaecumque ad aliquid relata aliter denominatis contrariis comparantur.

De speciebus maioris inaequalitatis et minoris. Cap. 22.

Maioris vero inaequalitatis quinque partes sunt. Est enim una que vocatur multiplex alia superparticularis: tertia superpartiens: quarta

multiplex superparticularis: quinta multiplex superpartiens. His igitur quinque maioris partibus oppositae sunt aliae quinque partes minoris quemadmodum ipsum maius minori semper opponitur: que minoris species ita singillatim speciebus. v. maioris his que supra dictae sunt opponuntur: ut eisdem nominibus nuncupentur: sola tantum sub prepositione distantes. Dicitur enim submul-

tipler: subsuperparticularis: subsuperpartiens: multiplex subsuperparticularis: et multiplex subsuperpartiens.

De multiplici eiusque speciebus earumque generationibus. Cap. 23.

Trisus multiplex est prima pars maioris inaequalitatis: cunctis alijs antiquior naturaque praestantior. ut paulo post demonstrabimus. Sic autem numerus huiusmodi est: ut comparatus cum altero: illum contra quem comparatus est habeat plus quam semel. Quod primum in naturalis numeri dispositione conueniet. Namque ad unum cuncti qui sequuntur: omnium ordine multiplicium sequentias varietatesque custodiunt. Ad primum enim id est unitatem. 2. duplus. 3. triplus. 4. quadruplus. atque ita in ordinem progredientes: omnes texuntur multiplices quantitates. Quod autem dictum est: plus quam semel: id a binario numero principium capit: et in infinitum per ternarium quaternariumque et ceterorum ordinem sequentiamque progreditur. Contra hunc vero discriminatus est ille qui vocatur submultiplex. et hec quoque prima minoris quantitatis species est. Sic autem numerus huiusmodi est: qui in alteri comparatione produci: plus quam

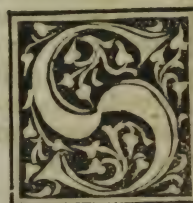
semel maior numerat summam: sua seque quantitate cum eo equaliter inchoans equaliterque determinans. Idem autem dico numerat quod metitur. Si igitur bis solus maioris numeri minor numerus metitur: subduplus vocabitur. si vero ter: subtripplus. si quater: subquadruplus. et sit per haec in infinitum progressio. additaque eos semper subpositione nominabis. ut unus duorum subduplus. trium subtripplus. 4. subquadruplus appellatur et consequenter. Cum autem naturaliter multiplicitas et submultiplicitas infinita sit: eorum quoque species per proprias generationes in infinita consideratione versantur. Si enim positus in naturali constitutione numeris singulos per suas consequentias pares eligas: omnium ab uno parium atque imparium sese sequentium duplices erunt. et huius speculationis terminus non deficit. Ponas enim naturalis numerus hoc modo. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. Horum ergo si primum sumas parem id est 2. primi duplus erit id est unitatis. Si vero sequentem parem id est 4. secundi duplus est: id est duorum. Si vero tertium parem id est 6. tertij numeri in naturali constitutione duplus est id est ternarii. Si vero quartum parem inspicias id est 8. quarti numeri id est quaternarii duplus est. Idemque in ceteris in infinitum sumentibus sine aliquo impedimento procedit. Triplices autem nascuntur: si in eadem dispositione naturali duo semper intermittantur: et qui post duo sunt ad naturalem numerum

cōparentur excepto ternario: qui vt unitatis triplus sit solū binariū pretermittit. Post vnū ⁊ duo. 3. sūt qui triplus vnus est. Rursus post. 4. et 5. sunt. 6. qui secūdi numeri id est duorū triplus est. Rursus post. 6. sunt 7. et 8. et post hos. 9. qui tertij numeri id est ternarij triplus est. Atq; hoc idem in infinitū si quis faciat sine vlla offensione pcedit. Quadruplorū vero generatio incipit si quis tres numeros intermittat. Post vnū quippe 2. et 3. sunt. 4. qui primi id est vnus quadruplus est. Rursus si intermiserō quinariū: senariū: ⁊ septenariū: octonariū mihi quartus occurrit: tribus scilicet intermissis: qui binarij id est secūdi numeri quadruplus est. At vero si post octo tres terminos intermiserō id est. 9. et. 10. ⁊. 11. duodenarij qui sequit ternarij numeri quadruplus ē. Atq; hoc idem in infinitū pgressis necesse est euenire: sempq; vna terminorū intermissione si crescat adiectio: ordinatas te multiplici numeri vices inuenire miraberis. Si enī. 4. intermittas: quincuplus inueniē. si quīq; sexcuplus. si sex septuplus. sempq; ipsi multiplicatis nomine vno minus intermissiois vocabulo pcreant. Nā duplus vnum intermittit: triplus. 2. quadruplus. 3. quincuplus. 4. Et deinceps ad eundē ordinē sequētia ē. Et oēs quidē dupli scdm pprias sequentias pariū numeroz pares sūt. Tripli vero vnus semp par terminus impar alius inueniē. Quadrupli vero rursus semper parem custodiunt quantitātē. Cōstituanturq; a quar-

to numero vno ex prioribus per ordinē positis paribus intermisso: primo pari binario. post hunc. 8. intermisso senario. post hunc. 12. transmissio denario. Atq; hoc idem in ceteris Quincupli vero ppositio scdm triplicis similitudinez alternatim paribus atq; imparibus positis ordinat.

De supparticulari eiusq; speciebus eariq; generationib⁹. Cap. 24.

uperparticularis vero ē numerus ad alterū comparatus: quoties habet se totū minorē ⁊ partē eius aliquā. Qui si minoris habeat medietatē: vocat sesquialter. si vō tertiā partem: vocatur sesquitercius. si vero quartā: vocat sesquiquartus. et si quintā: vocatur sesquiquintus. Atque his nominibus in infinitū ductis: in infinitum quoq; superparticulariū forma progredit. Et maiores quidez numeri hoc modo vocantur: minores vero qui habentur toti ⁊ eorū aliqua pars: vnus sub sesquialter: alter sub sesquitercius: alius sub sesquiquartus: alius vero sub sesquiquintus: atq; idēz scdm maiorū normā multitudinēq; protēdit. Voco aut maiores numeros duces: minores comites. Superparticulariū quoq; infinita est multitudo: ob eam rē quod eiusdē species interminabili progressionē fungit. Namq; sesquialter habebit quidez duces oēs post ternariū nume-

rū naturaliter triplices. Comites vō omnes post binariū naturaliter pares. hoc modo: vt prim⁹ primo: secū dus scō: terti⁹ tertio cōparet: et deinceps. Describantur enī longissimi versus triplicium naturalis numeri atq; dupliciū: et sit hoc modo.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20

Primus igit versus cōtinet numez naturalē: secū dus eius triplicē: terti⁹ us vero duplicē. atq; in eo si ternari⁹ us binari⁹: vel si senari⁹ us quaternari⁹: vel nouenari⁹: senari⁹ cōparet: vñ oēs triplices superiores si duplicib⁹ numeris cōsequentibus opponant: emiolia id est sesquialtera proportio nascet. tres enī habent intra se duo et eoz mediā partē id est. 1. sex quoq; trinent intra se. 4. et eoz medietatē id est. 2. et nouē intra se senarium claudūt: et ei⁹ mediā partē: id est. 3. eodēq; modo in ceteris. Dicendūz vero si quis secū dā specē sup parti cularis numeri cōsiderare desideret id est sesquiterciā: quali ratione repe riat. ac diffinitio quidē huius cōpa rationis talis est. Sesquitercius est: qui minori cōparatus habet eum se mel et eius tertiā partē. sed hi inueni unt si omnib⁹ a quaternario nume ro cōtinuati quadruplis cōstitutis: a ternario numero triplices cōpare tur: eruntq; duces quadrupli: comi tes tripli. Sit enī in ordine hoc mo do numer⁹ naturalis: vt sub eo qua drupli: et sub eo tripli sint. supponat sub primo quadruplo prim⁹ triplus sub scō secū dus: sub tertio terti⁹: et

eodē modo cuncti eiusdē primi ver sus tripli in ordinē dirigant.

1	2	3	4	5	6	7	8
4	8	12	16	20	24	28	32
3	6	9	12	15	18	21	24

Igitur primū primo si cōpares sesq; tertia ratio cōtinebit. Nā si. 4. tribus cōpares: habebūt in se. 4. totū terna riū et eius tertiā partē id est. 1. et si se cundū scō id est octonariū senario cōpares: idem inuenies: habebit enī octonarius senariū totū et ei⁹ tertiāz partē id est. 2. et per eandē sequentiā vsq; in infinitū pgrediendū est. No tandū quoq; est: qd. 3. comites sunt duces. 4. Rursus. 6. comites: duces 8. et in eodē ordine ceteri simili mo do vocant duces sesquitercij: comi tes subsesquitercij: et in cunctis scdm hūc modum posita conuenit serua re vocabula.

De quodaz vtili ad cognitionē sup particularib⁹ accidente. Cap. 25.

De aut admi rabile pfundis simūq; in isto rū ordinib⁹ inuenitur: qd pri mus dux pri musq; comes ad se inuicem nulla numeri

intermissione copulant. Nam primi se nullo in medio posito transeūt: se cūdi interponūt. 1. tertij duos: quar ti. 3. et deinceps vna semper minore quā ipsi sūt intermissione succrescūt Atq; hoc vel in sesquialteris: vñ in ses

quiterijs: vel in alijs supparticula-
ris partibus necesse est inueniri. Nā
que vt quaternarius cōtra ternariū
cōparetur: nullū intermissus. post
3. enī mox. 4. sunt. At vō. 6. 3. 8. in
scdo scilicet sesquitertio: vna facta
est intermissio. Inter. 6. enī et. 8. so-
lus est septenarius qui transmissus
est numerus. Rursus vt. 9. tra. 12.
cōparemus: qui sunt in dispositione
tertij: duorum medior est facta trās-
missio. Inter. 9. enī et. 12. sūt. 10. et
11. scdm hunc modum quarta dis-
positio 3. quinta 4. intermittit.

Descriptio p quā docet ceteris ineq̃
litas speciebus antiquiorē esse mul-
tiplicem. Cap. 26.

Utiā autem
naturaliter et se-
cundū proprias
ordinis cōsequē-
tiā: multiplicē in
equalitatis spe-
cie cunctis p̃p-
posuimus: pri-
māq; speciem esse monstrauimus:
licet hoc nobis posterioris operis
ordine clarescat: hic quoq; perstrin-
gentes id quod p̃posuimus planissi-
me breuiterq; doceamus. Sit enim
talī descriptio in qua ponat in or-
dinē vsque ad denarium numerū
continui numeri ordo naturalis: et

secūdo versū duplus ordo teratur:
tertio triplus: quarto quadruplus:
et hoc vsq; ad decuplū. Sic enim co-
gnosceamus quēadmodū superpar-
ticulari et superpartienti: et cunctis
alijs princeps erit species multipli-
cis: et quēdam alia simul inspiciem⁹
et ad subtilitatē tenuissima: et ad sci-
entiā vtilissima: et ad exercitationē
mentis iocundissima.

ut:
na:
co
par,
mā
ltipli
ciem
d sci
ione

	Tetragona.				Longitudo.				Secūda vnitas.	
Prima vnitas.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
Latitudo.	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
	Secūda vnitas.				Longitudo.				Tetragona.	

Ratio atq; expositio digestę formu
le. Cap. 27.

Si igitur duo pma late/
ra ppositę formule q
faciunt angulū: ab vno
ad. 10. et. 10. pceden
tia respiciat: et his sub
teriores ordies cōpa
rent: qui scilicet a. 4. angulum incipi
entes: in vigenos terminū ponunt:
duplex id est pma species multipli
catis ostenditur: ita vt primus pri

mū sola superet vnitate: vt duo vnu
secūdū scōm binario supradat: vt q/
ternariū binariū. tertiū tertiū tribus:
vt senariū ternariū. qrtus qrtū qter/
narij numerositate transcendat: vt
8 qternariū: et p eādē cūci sequentiā
sefe minoris pluralitate pretereant.
Si vero tertiū angulus aspiciat: q ab
9. inchoas lōgitudinē latitudinēq;
tricenis altrinsecus numerū extēdit:
et hic cū pma latitudine et lōgitudi/
ne cōparetur: triplex species multi

plicitatis occurrat: ita ut ista cōpara-
 tio per .x. litterā fiat. Hijs se nume-
 ri superabūt secundū paritatē factā
 naturaliter cōnexionē. Primus enī
 primū duobus superat: ut vñ. 3. se-
 cūdu scōm quaternario: ut binariū
 senarius. tertius tertiu sex: ut terna-
 riū nouenari⁹. ⁊ ad eūdē ceteri mo-
 dū pgressionis augetur. Quaz rem
 nobis scilicet ⁊ ipsa naturalis obie-
 cit integritas: nihil nobis extra ma-
 chinatib⁹: ut in ipso modulo descri-
 ptionis apparet. Si quis aut quar-
 ti anguli terminū qui sedeciz nume-
 ri quantitate notatus est: ⁊ longitu-
 dinē latitudinēq; in quadragenos
 determinat velut supioribus cōpa-
 rare p .x. littere formam pportione
 collata quadrupli multitudinē pno-
 tabit. Hisq; est ordinabilis sup se p-
 gressio ut primus primū tribus supe-
 ret: ut. 4. vñitatē. Secūdu secūdu
 senario vincat: ut octo binariū. Ter-
 tius tertiu nouenario trāseat: ut duo
 denarius ternariū. ⁊ sequētes sumu
 le triū se semp adiecta quāritate trā-
 fileant. Et si quis subteriores aspici-
 at angulos: idem p oēs multiplici-
 tatis species vsq; ad decuplū dispo-
 sitissima ordinatione perueniet.
 Si quis vero in hac descriptione
 supparticularis species requiratta-
 li modo reperiet. Si enī scōm angu-
 lū noter cui⁹ est initiu quaternarius:
 ei⁹ supiacet binarius: atq; hunc se-
 quentē quis accomodet ordinē: ses-
 qualtera pportio declarabit. Nam
 tertius scōi versus sesqualter est. ut
 tres ad duo: vel sex ad quatuor: vel
 8. ad. 6. ut. 12. ad. viij. Itemq; in ce-

teris qui sūt in eadē serie numeri: si
 talis cōngatio misceat: nulla varie-
 tatis dissimilitudo surripiet. Eadez
 tñ sūmarū supgressio est in hoc quo
 que q̄ in duplicibus fuit. Prim⁹ enī
 primū id est ternarius binariū vno
 superat. secundus vō scōm duobus
 tertius tertiu tribus ⁊ deinceps. Si
 vō quartus ordo tertio cōparetur:
 ut. 4. ad. 3. ⁊ eodē ceteros ordine cō-
 secteris: sesq; tertia cōparatio colligi-
 tur: ut. 4. ad. 3. vel. 8. ad. 6. ⁊. 12. ad
 8: videsne ut in omnib⁹ his sesquiter-
 tia cōparatio cōseruetur. Preterea
 eos qui sub ipsis sūt: si idem faciens
 sequētes versus alterutris cōpara-
 ueris oēs sine vñlo impedimēto spe-
 cies supparticulari agnosces. Hoc
 aut in hac est dispositiōe diuinū qd
 omnes angulares numeri tetrago-
 ni sūt. Tetragon⁹ aut dicitur breuissi-
 me dicam qd post latius explicabit:
 quē duo equales numeri multipli-
 cant. ut in hac quoq; descriptiōe est.
 vnus enī semel: vñ⁹ est: ⁊ est potesta-
 te tetragonus. Itē bis duo. 4. sunt.
 Ter. 3. 9. quos in semetipsas multi-
 plicatiōes pmi ordinis psecere. Cir-
 cū ipsos vero qui sūt id est circū an-
 gulares: longilateri numeri sūt. Lo-
 gilateros aut voco quos vno se sup-
 gredientes numeri multiplicāt. Cir-
 cū. 4. enī. 2. sunt ⁊. 6. sed duo nascūt
 ex vno ⁊ duob⁹ cū vñū bis multipli-
 caueris: sed vñitas a binario vñita-
 te pcedit. Sex vō. a duobus et trib⁹
 bis enī tres: senariū reddūt. Noue-
 nariū vō sex ⁊. 12. claudūt. 9. 12. ex
 tribus nascunt ⁊. 4. Ter enī. 4. fiunt
 12. Senari⁹ vere ex duob⁹ ⁊ tribus.

Bis enī .3. faciūt .6. qui omnes vno maiorib⁹ lateribus pcreati sunt. Nā cū .6. ex binario ternarioq⁹ nascunt⁹: tres binariū numerū vno superant cunctiq⁹ alij eiusdē modi sunt: vt primo ⁊ scdo ordine ad alterutrū multiplicatis terminis pcreent⁹: ita vt qd nascit⁹ ex duob⁹ longilateris altrīsecus positi⁹: ⁊ bis medio tetragono tetragonus sit: Et rursus qd ex duob⁹ altrīsec⁹ tetragonis: ⁊ vno medio longilatero bis fact⁹ nascitur: ipse quoque tetragonus sit. ⁊ vt angulorū totius descriptionis ad angulares tetragonos positorū vnus anguli sit prima vnitas: alterius vō qui extra est tertia. Bini vō altrīsecus anguli secundas habeant vnitates. ⁊ duo angulariū tetragonorū anguli equi faciunt qd sub ipis continet⁹ illi qd sit ab vno illorū qui est altrīsecus angulorū. Multa enī sūt alia quę in hac descriptione vtilia possunt admirabiliq⁹ ppendi quę interim ppter castigatā introducendi breuitatem ignota esse pmittimus. Nunc vero ad sequētia ppositū ouertam⁹.

De tertia inēqualitat⁹ specie quę dicit⁹ suppartiens: deq⁹ speciebus eius earūq⁹ generationibus. Cap. 28.

Sic post duas primas habitudines multiplices ⁊ superparticulares: ⁊ eas quę sub ipis sūt submultiplices: et subsuperparticulares: tertia inēqualita-

tis species inuenitur: quę a nobis superius suppartiens dicta est. Nec ē autē quę sit cū numer⁹ ad aliū cōparatus: habet eū totū infra se: ⁊ ei⁹ in sup aliquas partes: vel duas: vel .3. vel .4. vel quot ipsa tulerit cōparatio. Quę habitudo incipit a duabus partibus tertijs. Nā si duas medietates habuerit: qui illum intra se totū coerecet: duplus p suppartiente cōponitur. Habebit autē vel duas tertias vel duas quintas: vlt⁹ duas septimas vel duas nonas. ⁊ ita pgradientib⁹ si duas solas partes minoris numeri suphabuerit: per easdē partes imparibus numeris minorē maior sūma trāscendit. Nā si eū habeat totū ⁊ duas eius quartas: supparticularis necessario reperit⁹. Nā duę quartę medietas est: ⁊ sit sesquialtera cōparatio. Si vō duas sextas: rursus est supparticularis. Duę enī sextę pars tertia est. Qd si in cōparatiōe ponat⁹ sesquitercie habitudinis efficiet forma. Post hos nascunt⁹ comites qui subsuppartientes vocant⁹. hi autē sūt qui habent ab alio numero et eorū vel duę: vlt⁹ .3. vel .4. vlt⁹ quotlibet alię partes. Si ergo numerus aliū intra se numerū habēs eius duas partes habuerit: supbipartiens nominatur si vero tres suptripartiens. quod si 4. supquadrupartiens. atq⁹ ita pgradientibus in infinitū fingere nomina licet. Ordo autē eorū naturalis ē: quotiēs disponunt a tribus omnes pares atq⁹ impares numeri naturaliter cōstituti: ⁊ sub his aprantur alij qui sunt a quinario numero incipientes omnes impares. His igitur

c

ita dispositis: si primus primo: secū-
 dus scōdo: tertius tertio: et ceteri cete-
 ris cōparent: superpartiens habitu-
 do procreatur. Sit enim dispositio
 hoc modo.

3	4	5	6	7	8	9	10
15	7	9	11	13	15	17	19

Sigit quinarij numeri ad ter-
 nariū cōparatio consideretur:
 erit superpartiens ille qui vocat supbi-
 partiens. Habet enim quinaris to-
 tos in se tres et eorum duas partes:
 id est. 2. Si vero ad secundū ordinē
 speculatio referatur supertripartiens
 proportio cognoscetur. atque in se-
 quētibus per omnes dispositos nu-
 meros omnes in infinitū species hu-
 ius numeri comuenientes ordina-
 tasq; respicies. At vero quemadmo-
 dū singuli procreentur si in infinitū
 quis curet agnoscere: hic modus ē
 Habitudo enim superbipartientis:
 si vtriusq; terminis duplicetur: semp
 superbipartiens proportio procrea-
 tur. Si enim quis duplicet. 5. faciet
 10. si tres faciet 6. qui. 10. contra se-
 nariū cōparati superbipartientem
 faciunt habitudinē. et hos ipsos rur-
 sus si duplicaueris: idem ordo pro-
 portionis accrescit. Idemq; si in in-
 finitū facies: statū prioris habitu-
 dinis non mutabit. Si vero super-
 tripartientes inuenire contendas:
 primos supertripartientes id est. 7.
 et. 4. triplicabis et huiusmodi nasce-
 ntur. Si vero qui ex his nati fuerint
 ternarij multiplicatione produxe-
 ris: idem rursus efficient. Quod si
 superquadrupartientes quemadmo-
 dum in infinitum progrediantur

optes addiscere: primas eorū radi-
 ces in quadruplū multiplices licet:
 id est. 9. et. 5. et eos qui illa multipli-
 catione proferentur: rursus in qua-
 druplum: et eandem fieri proportio-
 nem inoffensa nimirum ratione re-
 peries. Et cetera species vna semper
 plus multiplicatiōe crescentibus ra-
 dicibus oriuntur. Radices autem
 proportionum voco numeros in su-
 periore dispositione descriptos. qua
 si quibus omnis summa supradicte
 cōparationis innititur. In hoc quo-
 que videndum est: quoniā cum due
 partes minore plus in maioribus
 sunt: tertij semper vocabulū subau-
 ditur. Ut superbipartiens qui dicitur
 quoniam duas minoris numeri ter-
 tias partes habet: dicatur superbi-
 partiens tertias. Et cum dico super-
 tripartiens: subaudiri necesse sit su-
 pertripartiens quartas: quoniam
 tribus super quartis exuberat. Et
 superquadrupartienti subauditur
 superquadrupartiens quintas. et
 ad eundem modum in ceteris vno
 semper adiecto superhabitas par-
 tes subauditio facienda est. ut eorū
 germana conuenientiaque his no-
 mina hec sint. ut qui dicitur superbi-
 partiens: idem dicatur superbiter-
 tius. Qui dicitur supertripartiens is
 sit supertriquartus. et qui dicitur su-
 perquadrupartiens: idem dicatur su-
 perquadrinquintus. eademq; simili-
 tudine vsque in infinitum nomina
 producantur.

De multiplici superpar-
 ticulari. Cap. 29.

Sic relate ad ali-
quid quātitatis .
simplices et prime
species he sunt.

Que vero alie ex
his velut ex aliqb
pncipijs cōponūt
vt multiplices su-

perparticulares: et multiplices super
partientes. horūq; comites submul
tiplices supparticulares: et submulti
plices suppartientes. Namq; in his
vt in predictis pportionibus: mino
res numeri et eorū quoq; species om
nes addita sub ppositione dicunt.
Quorū diffinitio talis reddi potest.
Multiplex supparticularis est: quo
tiens numerus ad numex cōpara
tus: habet enim plusquā semel et eius
vnā partē. hoc ē habet eū aut duplū
aut triplū: aut quadruplū: aut quo
tiens libet: et ei⁹ quālibet aliquā par
tem: vel mediā: vel tertiā: vel quartā
vel quēcunq; alia partiū exuberatio
ne contigerit. Dic ergo et multiplici
et supparticulari consistit. Quod enī
cōparatū numerū plusquā semel ha
bet multiplicis est. Hoc vero qd mi
nozem in habenda parte transcen
dit: superparticularis. Itaq; ex vtro
que nomine facto vocabulo est. spe
ciesq; illius ad illarum scilicet fiunt
imaginem proportionū: ex quibus
ipse numerus originem trahit. Nam
prima pars hui⁹ vocabuli que mul
tiplicis nomine possessa est: multipli
cis numeri specierum vocabulo no
minanda est. Que vero supparticu
laris est: eodē vocabulo nūcupabū
quo supparticularis numeri species

vocabant. Dicet enī q duplicē ha
buerit aliū numerū: et eius mediā
partem: duplex sesquialter. qui vero
tertiā: duplex sesquiterci⁹. qui quar
tam: duplex sesquiquartus. et dein
ceps. Si vero ter eum totum conti
neat et eius mediā partem: vel ter
tiam: vel quartā: dicitur triplex ses
quialter: triplex sesquitercius: triplex
sesquiquartus. et eodem modo in ce
ter⁹. Diciturq; quadruplus sesqual
ter: quadruplus sesquitercius: qua
druplus sesquiquartus. et quotiens
totū numerū in semetipso continue
rit: per multiplicē numeri species ap
pellatur. quā vero partem cōparati
numeri clausit: scdm superparticu
larē comparationē habitudinemq;
vocabitur. Horum autem exempla
huiusmodi sunt. Duplex sesquialter
est: vt quinq; ad duo. habent enim
5. binarium numerum bis et ei⁹ me
diā id est. 1. Duplex vero sesquiter
cius est septenari⁹ ad ternarium cō
parat⁹. At vero nouenarius ad qua
ternariū duplex sesquiquartus. Si
vero. 11. ad. 5. duplex sesquiquint⁹.
Et hi semper nascuntur dispositis in
ordinem a binario numero omni
bus naturaliter paribus imparibus
que terminis: si contra eos omnes a
quinario numero impares cōparen
tur. vt primū primo: scdm secundo:
tertiū tertio caute et diligenter appo
nas. vt sit dispositio talis.

2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
5	7	9	11	13	15	17	19	21	23

Si vero a duobus paribus om
nibus dispositi terminis: illi q
a gnario numero schoates: gnario

numero rursus sese transiliunt cōpa-
rent: oēs duplices sesquialteros cre-
ant vt est subiecta descriptio.

2	4	6	8	10	12
5	10	15	20	25	30

Sed vero a tribus inchoent dispo-
sitiones: et tribus sese transiliant: et
ad eos aptentur a septenario incho-
antes: septenario sese numero trans-
grediunt: oēs duplices sesquialteros ha-
bita diligenter cōparatione nascuntur.
vt subiecta descriptio monet.

3	6	9	12	15	18	21
7	14	21	28	35	42	49

Sed vero oēs in ordine quadru-
pli disponantur: hi qui naturalis
numeri quadrupli sunt. vt unitatis quā-
druplus: et duorum: triusque et quatuor:
atque quinarum: et ceterorum sese sequen-
tium. vt ad eos aptentur a nouenario
numero inchoantes: septenario sese nouena-
rio precedentes: tunc duplicis sesqui-
quarte proportionis forma teret.

4	8	12	16	20	24
9	18	27	36	45	54

Et vero species huius numeri quā-
triplex sesquialtera hoc modo
procreatur: si disponantur a bina-
rio numero omnes in ordinem pa-
res: et ad eos septenario numero in-
choantes: septenario sese supergredi-
entes: solito ad alterutrum modo cō-
parationis aptentur.

2	4	6	8
7	14	21	28

Sed autem a ternario numero
ingressi cunctos naturalis nu-
meri triplices disponamus: et eis a
denario numero denario sese super

gredientes ordine cōparemus: om-
nes triplices sesquialteros in ea ternari-
orum cōtinuatione puenient.

3	6	9	12
10	20	30	40

De eorum exemplis in superiore for-
mula inueniendis. Cap. 30.

Quum autem
eorumque qui se-
quuntur exem-
pla itegre pla-
neque possu-
mus pernotare:
si in priorē
descriptionē
quā fecim⁹ cū

de superparticulari et multiplici lo-
queremur: ubi ab vno vsque in dena-
rium multiplicationū summa con-
creuit: diligens velimus acumen in-
tendere. Ad primū enī versū omnes
qui sequuntur collati ordinatas due-
nientesque multiplicis species reddēt
Si vō ad scōm cūctos qui tertij sunt
ordinis aptaueris: ordinatas speci-
es supparticularis agnosces. Quōd si
tertio ordini quicunque sunt in quito
versū cōpares: suppartientis nume-
ri species positas duenienter aspici-
es. Multiplex vero supparticularis
ostendit: cū ad secundū versū omnes
qui sunt quinti versus serie cōparantur vlti-
mi sunt in septimo vel qui sunt in nono
atque ita si in infinitū sit ista descriptio
in infinitū huius proportionis species pro-
creabunt. Manifestū autē etiā hoc
est: quod horū comites semper cū sub pro-
positione dicuntur. vt est subduplex

sesquialter : subduplex sesquitercius.
subduplex sesquiquartus. ⁊ ceteri q
dem ad hunc modum.

De multiplici suppartiente. Cap. 31

Multiplex vero sup
partiens est: quoti
ens numer⁹ ad nu
merū cōparat⁹ ha
bet in se aliū nume
rū totū plusquā se
mel: ⁊ ei⁹ vel duas
vel. 3. vel quotlibet plures particu
las: scdm numeri suppartientis figu
ram. In hoc quoq; propter causas
superius dictā nō erunt due medie
tates: neq; due q̄rte: neq; due sexte:
sed due tertie: vñ due quinte: vñ due
septime ad priorē similē consequen
tiā. Nō est autē difficile scdm priorū
exempla positorū: hos quoq; ⁊ p̄
ter nostra exempla numeros inue
nire. Vocabuntq; hi scdm proprias
partes: duplex supbipartiens: vñ du
plex suptripartiens: vel duplex sup
quadruparties. Et rursus triplex su
pbipartiens: ⁊ triplex suptriparties:
⁊ triplex supquadruparties: ⁊ similis
Ut. 8. ad. 3. cōparati faciūt duplices
supbipartientē. ⁊. 16. ad. 6. ⁊ omnes
quicūq; ab. 8. incipiētes: octonario
se se numero transgrediunt: cōpara
ti ad eos qui a tribus inchoātes ter
narij se se quantitate p̄tereunt. Nec
erit difficile alias eius partes scdm
p̄dictū modū diligentibus reperire
Nec quoq; illud meminisse debem⁹
qd̄ minores ⁊ comites nō sine sub: p̄
positiōe nominant. vt fit subduplex

superbipartiens : subduplex super
tripartiens.

Demonstratio quēadmodū omnis
inequalitas ab equalitate proces
serit. Capitulu. 32.

Est autē no
bis p̄fūdissimā
quandā trade
re disciplinaz: q̄
ad omnē natu
rē vim rerūq; in
tegritatē mari
ma ratione p̄ti
near. Magnus quippe in hac scien
tia fructus est: figs nō nesciat qd̄ bo
nitas diffinita ē ⁊ sub sciētiā cadēs:
animoq; semp imitabilis ⁊ p̄ceptibi
lis prima natura est: et suę substātie
decore p̄petua. Infinitū vero mali
cie dedecus est: nullis p̄p̄is princi
pijs nixū: sed natura sp̄ errans a bo
ni diffini: idē principij: tanq; aliquo
figno optimę figurę impressa cōpo
nit: ⁊ ex illo errorē fluctu retinet. Nā
nimia cupiditatē: irēq; immodicas
effrenationē: quasi quidā rector ani
mus pura itelligētia roborat⁹ astrin
git. ⁊ has quodāmodo ineqlitatis
formas tēperata bonitate cōstituit.
Hoc at erit p̄spiciū: si itelligam⁹ oēs
ineqlitatē species ab eqlitatis creuis
se p̄mordiis: vt ipsa qd̄āmodo equi
tas matris ⁊ radicis obtinens vim:
ipsa oēs ineqlitatē species ordinesq;
p̄fundat. Sint enī nobis tres eqlas
termini id est tres vnitates: vñ. 3. bi
ni: vel tres terni: vel tres q̄terni: vel
quātos vltra libet ponere. Qd̄ enim

in vñis tribus terminis euenit: idem contingit in ceteris. Ex his igit scōz pcepti nostri ordinez videas primū nasci multiplices: et in his duplices prius: de hinc triplos: deinde q̄druplos: et ad eundē ordinē cōsequētes. Rursus multiplices si cōuertant: ex his supparticulares oriēnt. et ex duplicibus quidē sesquialteri: ex triplici bus sesquitercij: ex quadruplis sesquiquarti: et ceteri in hunc modū. Ex superparticularib⁹ vero cōuersis superpartientes nasci necesse ē. ita vt ex sesquialtero nascat supbipartiens: sup tripartientē sesquitercius gignat: et ex sesquiquarto supquadrupartiens. Rectis aut positis neq; cōuersis pri oribus supparticularibus multipli ces superparticulares oriunt. Recti vero superpartientibus multiplices superpartientes efficiuntur. Precepta aut tria hec sunt: ut primū numerū primo facias parem: scdm vñ primo et scdo: terciū primo duob⁹ secūdis et tercio. Hoc igit cū in terminis equalibus feceris: ex his qui nascuntur duplices erunt. De quibus duplicibus si idem feceris: triplices pcreant. et de his quadruplices. atq; ī infinitū oēs formas nūeri multiplicis explicabit: iaceāt igit. 3. tmini eqles.

Ponat itaq; primo prim⁹ equalis id est vnus. Secūdis vero primo et secūdo id est. 2. tertius vero primo duobus secūdis et tercio par sit: id est vni et duobus vñis et vni. q̄d sunt. 4. vt est descriptio.

	1	1	1	
	1	2	4	

Ad hunc vt duplici proportiōe sequēs ordo teratur. Fac rur⁹ sus idem de duplicibus vt sit prim⁹ primo equalis: id est vni. secundus primo et secūdo: id est vni et duobus qui sunt. 3. tertius primo id est vni duobus secūdis id est. 4. et tercio id est quatuor. qui simul. 9. fiunt: et venit hęc forma.

	1	1	1	
	1	2	4	
	1	3	9	

Rursus si de triplicibus idē sece ris: continu⁹ quadruplus procreabitur. Sit enim primus primo equus id est vnus. sit secundus primo et secūdo equalis id est. 4. sit tercius primo duobus secundis et tercio equalis id est. 16.

	1	1	1	
	1	2	4	
	1	3	9	
	1	4	16	

Et in ceteris quidē ad hanc formā tribus his pceptis vtetur. Si vero qui ex equalibus nati sunt multiplices eos disponamus: et secū dum hęc pcepta vertamus: ita vt conuerso sint ordine: sesquialter ex duplici procreabitur. sesquitercius ex triplici. sesquiquartus ex quadruplo. Sint enim. 3. duplices termini qui ex equalibus creati sunt et qui vltimus est prim⁹ ponat huiusmodi.

	4	2	1	
--	---	---	---	--

Et constitutatur primo in hoc ordine primus par id est. 4. secūdis vero primo et scdo par: id est. 6. terci⁹ vñ primo duob⁹ secūdis et terci⁹ id est. 9.

	4	2	1	
	4	6	9	

Ecce tibi illa sesquialtera quantitas ex termino duplicitarum exoritur. Ut deamus nunc ad eundem modum ex triplici qui nascatur. disponant enim triplices superiores: conuersio scilicet ordine sicut duplex. hic est quod ordo dispositus.

	9	3	1	
	9	12	16	

Donatur ergo primus primo equus id est. 9. secundus primo et secundo id est. 12. tertius primo duobus secundis et tertio equus id est. 16.

	9	3	1	
	9	12	16	

Rursus secunda species superparticularis numeri id est sesquitercius procreatur est. Quod si idem de quaduplo quis facere velit: sesquiquartus continuo nascetur. ut monstrabit subiecta descriptio.

	16	4	1	
	16	20	25	

Alisquis idem de cunctis in infinitum partibus multiplicatis faciat: conuenienter ordinem superparticularitatis inueniet. Quod si conuersos superparticulares aliquis secundum hec precepta conuertat: continuo videat superpartientes accrescere. et ex sesquialtero quidem superbipartientis: ex sesquitercio supertripartientis procreatur. et ceteri secundum communes denominationis species sine ulla ordinis interpolatione nascentur. Disponantur igitur sic.

	9	6	4	
--	---	---	---	--

Superioris igitur descriptionis pri-

mo primus equus numerus ascribat id est. 9. secundus vero primo et secundo id est. 15. tertius vero primo duobus secundis et tertio id est. 25.

	9	6	4	
	9	15	25	

Si ergo sesquitercium eodem modo vertamus: ordo supertripartientis inuenitur. sit enim prima propositio sesquitercij.

	16	12	9	
--	----	----	---	--

Donatur secundum priorem modum primo par primus id est. 16. secundus primo et secundo id est. 28. tertius primo duobus secundis et tertio id est. 49. Omnis ergo summa disposita supertripartientes efficiet.

	16	12	9	
	16	28	49	

Rursus si sesquiquartum eodem modo vertis superduplicem statim quantitas preceabit. ut est ea forma quas supposita vides.

	25	20	16	
	25	45	81	

Restat quoadmodum ex superparticularibus et superpartientibus multiplices superparticulares: et multiplices superpartientes nascentur ostendere. Quorum binas tantum faciam descriptiones. Namque si rectum et non conuersum sesquialterum ponimus: duplex superparticularis excreuit. sit enim hoc modo.

	4	6	9	
--	---	---	---	--

Donatur secundum superiorem modum primo primus equalis id est. 4. secundus primo et secundo id est. 10. tertius primo duobus secundis et tertio equalis id est. 25.

	4	6	9	
	4	10	25	

Alque hec quidem duplex sesquialtera summa producta est. Si vero sesquitertiu non conuersum ponamus: duplus sesquitertiu inuenit. vt subiecta descriptio docet.

	9	12	16	
	9	21	49	

Al vero si ad suppartientes animum conuertamus: eosq; ordinatim scdm superiora precepta disponamus: multiplices superpartientes ordinati pgenitos reperiem. Dispositi eni superpartienter hec formula.

	9	15	25	
--	---	----	----	--

Ascribatur ergo primus primo equus id est. 9. Secundus pmo et scdo: id est. 24. tertius primo duobus secundis et tertio id est. 64.

	9	15	25	
	9	24	64	

Aldes ne vt ex superbipartiente duplus supbipartiens erotus sit. At vero si suptripartiente ponam: duplex sine dubio tripartiens inuenitur vt insubiecta descriptione perspicuum est.

	16	28	49	
	16	44	121	

Sic ergo de supparticularibus vel de suppartientibus multiplices supparticulares vt multiplices suppartientes oriunt. Quare constat omnium inequalitatu equalitate ee principiū. ex eadem eni inequalia cuncta nascunt. Ac de his quide hactenus differendū esse credidim⁹ ne vel infinita sectemur: vel circa res obscurissimas ingredientiu animos detinetes: ab utilioribus moraremur.

Finis liber primus.

Incipiunt capitula libri secūdi.

Quēadmodū ad equalitatē omnis inequalitas reducat. Caplin. 1.
De inueniendo in vnoquoq; numero quot numeros eiusdem proportionis possit pcedere: eorūque descriptio descriptionisq; expositio. Cap. 2.

Quod multiplex interuallū ex quibus superparticularibus medietate posita interuallis fiat: eiusq; inueniendi regula. Cap. 3.

De per se constante quantitate que in figuris geometricis consideratur: cōmunis ratio omnium magnitudinum. Cap. 4.

De numero lineari. Cap. 5.

De planis rectilineis figuris: quod que earum triangulum principium sit. Cap. 6.

Dispositio triangulorum numero- rum. Cap. 7.

De lateribus triangulorum numero- rum. Cap. 8.

De generatione triangulorum numero- rum. Cap. 9.

De quadratis numeris. Cap. 10.

De eorū lateribus. Cap. 11.

De qdratoꝝ numeroꝝ gñatiōe: rur- susq; de eorū laterib⁹. Cap. 12.

De pentagonis eorumque lateri- bus. Cap. 13.

De gñatiōe pētagonorū. Cap. 14.

De hexagonis eorumq; generatio- nibus. Cap. 15.

De heptagonis eorūq; generationi- onibus: et cōmunis oīū figurarū inueniēde gñatiōis regula de- scriptioisq; figurarū. Cap. 16.

Descriptio figuratorum numerorum
in ordine. Cap. 17.

Qui figurati numeri ex quibus figurati
numeri fiant: atque quod triangulus
numerus omnium reliquorum
principium sit. Cap. 18.

Pertinens ad figuratorum numerorum
descriptionem speculatio. Cap. 19.

De numeris solidis. Cap. 20.

De pyramide quod ea sit solidarum
figurarum principium sicut triangulus
planarum. Cap. 21.

De his pyramidis quae a quadratis
uel ceteris multiangulis figuris
perficiuntur. Cap. 22.

Solidorum generatio numerorum. Cap. 23.

De curtis pyramidis. Cap. 24.

De cubis vel asseribus vel laterculis:
uel cuneis vel sphericis: vel paralleli-
pipedis numeris. Cap. 25.

De parte altera longioribus nume-
ris eorumque generationibus. Cap. 26.

De antelongioribus numeris: et de
vocabulo numeri altera parte lon-
gioris. Cap. 27.

Quod ex imparibus quadrati: ex
paribus parte altera longiores
fiant. Cap. 28.

De generatione laterculorum eorumque
definitione. Cap. 29.

De circularibus uel sphericis nume-
ris. Cap. 30.

De ea natura rerum quae dicuntur eiusdem
naturae: et de ea quae dicuntur alterius
naturae: et qui numeri cui naturae
coniuncti sunt. Cap. 31.

Quod omnia ex eiusdem natura et
alterius natura consistant: idque in
numeris primum videri. Cap. 32.

Ex eiusdem atque alterius numeri
natura: qui sunt quadratus et par-
te altera longior: omnes proportionum
habitudines constare. Cap. 33.

Quod ex quadratis et parte altera
longioribus omnis formarum ratio
consistat. Cap. 34.

Quemadmodum quadrati ex par-
te altera longioribus: vel parte al-
tera longiores ex quadratis fi-
ant. Cap. 35.

Quod principaliter eiusdem quidem
sit substantiae unitas: secundo ve-
ro loco impares numeri: tertio
quadrati: et quod principaliter dua-
litas alterius sit substantiae: secun-
do vero loco pares numeri: tertio
parte altera longiores. Cap. 36.

Alternatim positos quadratis et parte
altera longioribus qui sit eorum
consensus in differentiis et in pro-
portionibus. Cap. 37.

Probatio quadratos eiusdem esse
naturae. Cap. 38.

Cubos eiusdem principare substantiae quod
ab imparibus nascantur. Cap. 39.

De proportionalitatibus. Cap. 40.

Quae apud antiquos proportiona-
litas fuerit: quas posteriores ad-
diderunt. Cap. 41.

Quod primum de ea quae vocatur arith-
metica proportionalitas dicen-
dum est. Cap. 42.

De arithmetica medietate: eiusque pro-
prietatibus. Cap. 43.

De geometrica medietate: eiusque pro-
prietatibus. Cap. 44.

Quae medietas quibus rebus publicanum
statibus comparent. Cap. 45.

Quod superficies vna tantū in pro
portionalitatib⁹ medietate iun
gant. solidi vero numeri duab⁹
medietatibus in medio collocan
tur.

Cap. 46.

De armonica medietate eiusq³ pro
prietatibus.

Cap. 47.

Quare dicta sit armonica medietas
ea que digesta est.

Cap. 48.

De geometrica armonia.

Cap. 49.

Quēadmodū constitutis altrinsē
cuius duobus terminis: arithmeti
ca et armonica inter eos medie
tas alterneſ. atque de eorum ge
nerationibus.

Cap. 50.

De trib⁹ medietatib⁹ q³ armonice et
geometrice contrarie ſūt.

Cap. 51.

De quatuor medietatibus quas po
ſteri ad implendum denarium li
mitē adiecerūt.

Cap. 52.

Dispoſitio decē medietatū.

Cap. 53.

De maxima et perfecta ſymphonia
que tribus diſtenditur interval
lis.

Cap. 54.

Finunt capitula

Incipit liber secundus.

Quemadmodū ad equalitatem
ois inēqualitas reducat. Cap. 1.

inēqualitatē substantia a principe sui
generis equalitate pcesserit. Sed q̄
rex elemēta sūt: ex eis dē principalit̄
oīa cōponunt: et in eadē rursus reso
lutione facta resoluunt. Ut quoniā
articularis vocis elemēta sunt litte
re: ab eis est syllabarū pgressa cōiun
ctio: et in eas dē rursus terminat ex
trema. eandēq; vim optinet sonus
in musicis. Itā vō mundus. 4. corpa
nō ignoramus efficere. Nāq; ut ait
ex imbrī terraq; aīa gignunt et igni.
sed in hec rursus eius. 4. elemēta sūt
postrema resolutio. Ita igit̄ qm̄ ex
equalitatis margine cūctas inēqua
litis species proficisci videm⁹: oīa
a nobis inēqualitas ad equalitatē
rursus velut ad quoddā elementū
proprij generis resoluat. Hoc autē
trina rursus imperatione colligit̄.

Upe
rior
libri
dis
puta
tōne
dige
stum
est:
quē
ad
mo
dum
tota

eaq; resoluendi ars. datis quibuscū
bet tribus terminis inēqualib⁹ qui
dem: sed proportiona. iter constitu
tis: id est: ut eandē medius ad pri
mū vim proportionis optineat: quā
qui est extremus ad mediū in qua
bet inēqualitatis rōne: vel in multi
plicibus: vel in supparticularib⁹: vel
in suppartientib⁹: vel in his quē ex
his procreant: hoc est multiplicibus
supparticularibus: vel multiplicib⁹
suppartientibus eadem atq; vna ra
tione indubitata constabit. Propo
sitis enim tribus ut dictū est termi
nis quib⁹ pportionibus ordinatis:
ultimū semp medio detrahimus: et
ipsum quidem ultimū primū termi
nū collocemus. quod de medio re
linquit: secundū. De tertia vero po
sitorū terminorū sūma: auferem⁹ vnū
primū et duos secundos eos qui de
medietate relictī sunt. et id quod ex
tercia sūma reliquit: terciū terminū
cōstituem⁹. Videbis igit̄ hoc facto
in minore modum sūmas reueri: et
ad principaliorē habitudinē cōpa
rationes pportionesq; reduci. ut si sit
quadupla proportio: primo ad tri
plam: inde ad duplā: inde ad equa
litate vsque remeare. Et si sit super
particularis sesquiquartus: primo
ad sesquiterciū: inde ad sesquialter:
postremo ad tres equales terminos
redire. Hoc autē nos exempli gra
tia in multiplici tantum proportio
ne docebimus. Sollertem vero in
alijs quoque inēqualitatis specieb⁹
id experientem: eadem ratio pre
ceptorum iuuabit. Constituantur
enim tres ad se termini quadupli.

8	32	128
---	----	-----

Aufer igitur ex medio minorem: id est ex triginta duobus octonarium: relinquunt. 24. et primum octonarium terminum pones: secundum vero quod reliquum fuerit ex medio: id est. 24. ut sint hi duo termini. 8. et. 24. De tertio vero: id est. 128. aufer unum primum: id est. 8. et duos secundos qui sunt reliqui: id est bis. 24. et relinquunt. 72. His dispositis terminis: ex quadruplis propinquior equitati portio tripla redacta est. Sunt enim hi termini

8	24	72
---	----	----

Quod his autem ipsis idem si feceris: ad duplum rursus comparatio remeabit. Pone enim primum minoris equum: id est. 8. et ex secundo aufer primum. 16. relinquunt. Sed ex tertio id est ex. 72. aufer primum: id est. 8. et duos secundos: id est bis. 16. et erit reliqua pars. 32. Quibus positis ad duplas proportionibus habitu do redigitur.

8	16	32
---	----	----

Idem vero ex his si fiat: rem omnem ad equalitatis summam eligimus. Pone enim primum minoris equum: id est. 8. et aufer ex. 16. octonarium: remanent. 8. quibus dispositis: ex tertio id est. 32. sumptis primo: id est. 8. et duobus secundis id est octonariis: supersunt. 8. Quibus dispositis prima nobis equalitas cadit. ut subiecte summule docent.

8	8	8
---	---	---

Hinc igitur si quis ad alias inaequalitatis species animum tendat eandem convenientiam intutibant inueniet. Quare pronuntiandum est:

nec ulla trepidatione dubitandum quod quemadmodum per se constantis quantitatatis unitas principium et elementum est: ita et ad aliquid relatae quantitatatis equalitas mater est. Demonstrauimus enim quod hinc et eius creatio prima foret: et in eam rursus postrema solutio est.

De inueniendo in unoquoque numero quot numeros eiusdem proportionis possit precedere: eorumque descriptio: descriptio ipsius expositio. La. 2.

St autem quedam in hac re profunda et miranda speculatio et ut ait Nicomachus in theorematibus: et ad platoniam in timotheo anime generationem. et ad interualla armonice discipline. Ibi enim iubemur producere atque extendere tres uel quatuor sesquialteros: uel quotlibet sesquitercias proportionibus: et sesquiquartas compositiones. easque secundum proportionem ordinem sepe continuas iubemur extendere. Ne autem hoc labore quodammodo maximo: frequentius inferaci fiat: hac nobis ratione quot numeris quantis possint esse supparticulares inuestigandum est. Quod enim multiplices tantarum similium sibi met proportionum principes erunt: quoto ipsi loco ab unitate discesserunt. Quod autem dico sibi met similium: tale est: ut dupli semper multiplicitas ut superius dictum est sesquialteros creet. et triplex

fit dux sesquiterriorum: quadruplus
sesquiquartus. Primus ergo duplex
vnu solu habebit sesquialteru. secun-
dus duos. tertius tres. quartus .4.
et scdm hunc ordinē eadē fit in infi-
nitum progressio. Neq; vnquā fieri
pōt: ut uel supet pportionū numerū
vel ab eo sit deminutio: equabilis
ab vnitae locatio. Primus ergo du-
plex est binarius numerus: qui vnu
solum sesquialter recipit: id est terna-
riū. Binarius enim cōtra ternariū
cōparatus sesquialtera efficit ppor-
tionē. Ternarius vō quoniā medie-
tate nō recipit: nō est alter numerus
ad quē in ratione sesquialtera cōpa-
ret. Quaternarius vō numerus secu-
dus duplus est. hic gēduos sesqual-
teros precedit. Est enim ad ipsum
quidē cōparatus senarius numerus
ad senariū vō quoniā medietatem
habet: nonenarius. et sūt duo sesqual-
teri. ad .4. scilicet. 6. ad sex vō. 9. No-
nenarius vō quoniā medietate ca-
ret: ab hac comparatione seclusus est
Tertius vō duplex est. 8. hic ergo. 3
sesquialteros antecedit. Comparat
enim ad ipsum duodenarius nume-
rus. ad duodenariū. 18. ad. 18. rur-
sus. 27. At vō. 27. medio caret. Idē
quoq; in sequentib; euenire necesse
est. quod nos cum propria ordina-
tione subdidimus. Semp enī hoc
diuina quadā nec humana consti-
tutione speculationibus occurrit: ut
quotiescūq; vltimus numerus inue-
nit: qui loco duplicis ab vnitae sit
par: talis fit ut in medietates diuidi
secarique non possit.

Latitudo

1	2	4	8	16	32
	3	6	12	24	48
an	9	18	36	72	
	gu	27	54	108	
		la	81	162	
			ris	243	

Idem contingit etiam in triplici-
bus. ex illis enim sesquitercij p-
creant. Nam quoniā primus triplex
est ternarius numerus: habet vnus
sesquitercij: id est. 4. Cuius quater-
narij tertia pars nō pōt inueniri: atq;
ideo hic epytrito caret. Secundus
vō qui est nouē habet ad se duode-
nariū numerus sesquitercij. Duode-
narius aut quoniā habet tertiā pte:
in sesquitercia pportioe comparat ad
eum numerus sedecim: qui tertiē p-
tis sectione solutus ē. Vigintiseptē
aut quoniā tertius est triplex: habet
ad se sesquitercium triginta sex. et hic
rursus ad quadraginta octo eadem
pportione cōparat. Cui si sexaginta
quatuor appositū fuerint: eandē rur-
sus vim pportionis explebūt. Quos
sexaginta quatuor ad nullū sesqui-
tercij rursus aptabis: quoniā parte
tertia nō tenent. Atque hoc in cun-
ctis triplicibus inuenit: ut extremus
eiusde; proportionis numerus tan-
tos ante se precedētes habet: quan-
to primus eorū ab vnitae discesserit
Et qui tot sup se eiusde; pportionis
habuerit numeros quorū ab vni-
tate primus eorum iacet: eius pars
qua illi comparatus numerus possit eā-
de; facere pportionē inueniri neqat
Et triplicis quidē hęc est descriptio

Latitudo.

1	3	9	27	81	243
	4	12	36	108	324
an.	16	48	144	432	
	gu.	64	192	576	
	la.	256	768		
	ris		1024		

AL quadrupli scdm hanc formaz descriptio est: ad quam scilicet qui a prioribus instructi accesserit: nulla rone trepidabit: et de ceteris q dem multiplicibus eandem conuenientia pernotabit.

Latitudo

1	4	16	64	256	1024
	5	20	80	320	1280
an.	25	100	400	1600	
	gu.	125	500	2000	
	la.	625	2500		
	ris		3125		

Hinc quoq; pspiciu est: supparticulariu que admodum prius ostensu est: primos esse multiplices. Siquidem duplices sesquialteros: triplices sesquitercios: et ceteri multiplices cunctos in ordinem supparticularium res creat. Est etiam in his hoc quoq; mirabile. Namque ubi prima latitudo fuerit duplex: et sub eisdem q sunt versus continui alternatiu positi: scdm serie latitudinis duplices erunt. Si vero fuerint triplices: et inferiores ordines tripla se i suis terminis multiplicatione supabunt. At in quadrupla quadrupli. atq; hoc infinita ductu speculatione non fallit. Angulares aut omniuz multiplices euenire necesse est. Erunt aut dupliciu qui

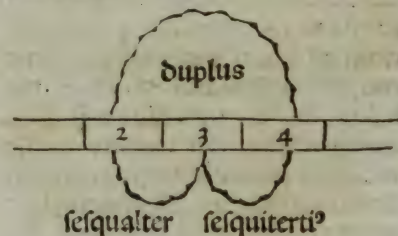
de triplices: tripliciu quadruplices quadruploz vo quincupli. et scdm eandem ordinis incommutabiles ratione sibimet cuncta consentient. Quibus expositis ad sequente opis serie competens disputatio conuertat.

Quod multiplex intervallum ex quibus supparticularibus medietate posita intervallis fiat: eiusq; inueniendi regula. Cap. 3.

Siquidem due prime supparticulares species coniungant: prima species multiplicata exoritur. Omnis enim duplex ex ses-

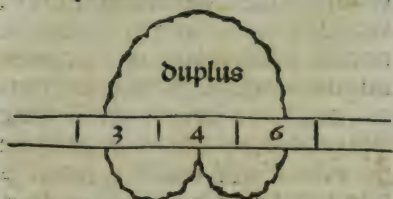
qualtero sesquitercioq; componitur: et omnis sesquialter et sesquitercius duplicem iungunt. Nam ternarius sesquialter est duorum: quatuor vero sesquitercius ternarij. sed .4. duplus duorum.

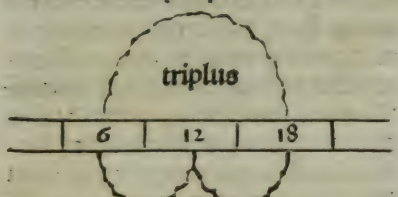
Siquidem sesquialter et sesquitercius unum duplicem componunt. At vero si fuerint medietas et duplus: inf duplex et mediu potest una medietas talis inueniri: que ad alteram extremitatem sesquialtera sit: ad alteram ses-

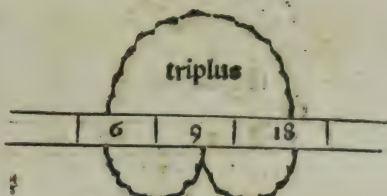
quitertia. Altrinsecus enim positus
senario et ternario: id est duplici et me-
diatate: si quaternarius in medio col-
loceat: ad ternarium numerum sequiter-
tiam continet rationem: ad senarium
vero sesquialteram.

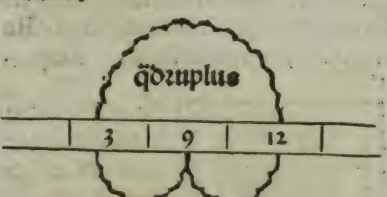
sequiterti? sesquialter
Recte igitur dictum est: et dupli-
cem a sesquialtero sesquitertio
que coniungi: et has duas supparti-
cularis species duplicem procreare
id est primam speciem multiplicis qua-
titatis. Rursus ex prima multiplicis
specie: id est ex duplici: et prima sup-
particulari: id est sesquialtera conti-
nens multiplicis species: id est tripla
coniungit. Namque 12. senarii nume-
ri duplus est: decem vero et octo ad
duodenarium sesquialter: qui ad se-
narium numerum triplus est.

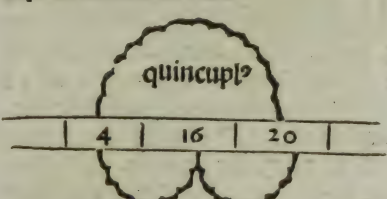
duplus sesquialter
Et positus eisdem. 6. et. 18. no-
uenarius in medietate ponatur.
erit ad senarium sesquialter: qui ad
18. subduplus est. et ad senarium. 18.
triplus est.

sesquialter duplus
Et duplici igitur et sesquialtero tri-
plex ratio proportionis exoritur
et in eas rursus resolutione facta re-
uocatur. Si autem hic: id est triplus nu-
merus qui est species secunda mul-
tiplicis secundae speciei supparti-
cularis aptetur: quadrupli continuo for-
ma contexitur: et in easdem rursus par-
tes naturali partitione soluetur: secundum
modum quem superius demonstra-
uimus.

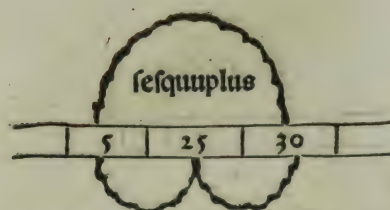

triplus sesquitertio?
Sed vero quadruplus sese ac ses-
quiquartus agglomeretur: quin-
cuplus continuo fiet.

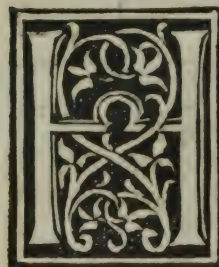
quadruplus sesquiquartus?
Et si quincuplus cum sesquiquinto:
mox sescupli proportio coniungatur

quincuplus sesquiquintus
Alqz ita scdm hanc pgressionem
 cuncte multiplicat? species si
 ne vlla rati ordinis pmutatione na
 scent. Ita vo ut duplus cu sesqualte
 ro triplice creet. et triplus cu sesqui
 tertio quadruplu. quadruplus cum
 sesquiquarto quincuplu. et ceteri eo
 de modo ut nullus hac cotinuatio
 nem finis impediatur.

De p se costante quantitate que in
 figuris geometricis considerat cois
 ratio oiu magnitudinu. Cap. 4.

Hec quidem de
 quatitate quaz
 scdm ad aliqd
 speculamur ad
 psens dicta sus
 ficiat. Nunc aut
 in hac sequetia
 quedam de ea
 quantitate que
 p seipsaz constat neque ad aliquid
 referi expediam. que nobis ad ea
 prodesse possunt: que post hec rur
 sus de relata ad aliquid quantitate
 tractabim. Amat enim quodamo
 do matheseos speculatio alterna p
 bationu ratione constitui. Nunc aut
 nobis de his numeris sermo futu
 rus est: qui circa figuras geometri

cas et ear spacia dimensionesq ver
 sant. id est: de linearibus numeris:
 et de triangularib? uel qdratis: cete
 risq qd sola pandit plana dimensio
 nec no de inequali latez copositioe
 coniunctis. De solidis etiam: id est:
 cubis: et sphericis uel pyramidis: la
 terculis etiam uel tignulis et cuneis
 que omnia quide geometrice pro
 prie considerationis sunt. Sicut
 ipsa geometrice scientia ab arithme
 tica velut quadam radice ac matre p
 ducta est: ita etiam eius figurarum
 semina i primis numeris inuenim?
 Planu siquidez fecimus quod oes
 disciplinas hec interempta consu
 meret quas minime constituta infir
 maret. Hoc aut cognoscendum est
 qd hec signa numeror posita que
 nunc quoq homines in sumaru de
 signatione describunt: no naturali
 institutione formata sunt. vt eni qui
 narij subiecta notula signant de.v.
 vel denarij quam descripsimus de
 x. et alias huiusmodi: non natura
 posuit: sed vsus affinxit. Quinqz eni
 vel decē vel quolibet alios: illis no
 tulis p compendio notare voluerut
 ne quotiens vnitates quis mōstra
 reueller: totiē ei virgule ducerent
 Nos aut quotiescuq aliquid mon
 strare volumus: in his presertiz for
 mulis: ordinataz virgular multitu
 dinē non grauamur apponere. Cū
 enim quinqz volum? demonstrare:
 facim? quinqz virgulas: ducimusqz
 eas hoc modo. . . . . et cū. 7. toti
 dem. et cū. 10. nihihilomin? qz natu
 rali? est quemlibet numex quantas
 in se retinet: tot vnitatibus designa

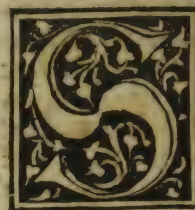
re quam notulis. Est igitur unitas vi-
cem optines puncti: intervalli: lon-
gitudinisque principium: ipsa vero nec
intervalli nec longitudinis capax.
quemadmodum punctum principium
quidem, linea est atque intervalli:
ipsum vero nec intervallum nec linea
Neque enim punctum puncto sup-
positum ullum efficit intervallum: velut si
nihil nulli iungas. Nihil enim est quod
ex nullorum procreatione nascatur
Eadem quippe etiam circa equali-
tates proportio manet. Nam si quot
libet fuerint termini pares: tantum
quidem est a primo ad secundum:
quantum a secundo ad tertium. Sed
inter primum et secundum: vel secundum
et tertium: nulla est intervalli longitu-
do vel spacium. Si enim tres sena-
rios ponas hoc modo. 6. 6. 6. quem
admodum primus est ad secundum: sic
est secundus ad tertium. Sed inter pri-
mum et secundum nihil interest. 6. eni-
m et 6. nulla spacii intervalla disjungunt
Ita etiam unitas in seipsa multipli-
cata nihil procreat. Semel enim in
unum nihil aliud ex se gignit quam
ipsa est. Nam quod intervallo caret
etiam vim gignendi intervalla non
recipit. quod in alijs numeris non vi-
detur evenire. Omnis enim numerus
in seipsum multiplicatus: alium quen-
dam efficit maiorem quam ipse est. id
circo quoniam intervalla multiplica-
ta maiore sese spacii plenitudine disten-
dunt. Id vero quod sine intervallo
est: plus quam ipsa est pariter non
habet potestatem. Ex hoc igitur prin-
cipio: id est ex unitate prima omnium
longitudo succrescit: quae a binarij

numeri principio in cunctos sese nu-
meros explicat. quoniam primum inter-
vallum linea est: duo vero interval-
la sunt longitudo et latitudo: id est li-
nea et superficies. Tria ergo interval-
la sunt: longitudo: latitudo: altitudo:
id est linea: superficies: atque solidi-
tas. Praeter haec autem alia intervalla
inveniri non possunt. Aut enim unum
intervallum erit quod longitudo est
aut aliquid quod duobus interval-
lis expositum est: ut si qua res longi-
tudinem habeat et latitudinem. vel tri-
na intervalli dimensionem porrigit:
si longitudine: altitudine: latitudi-
nemque censeat. supra quam adeo nihil in-
veniri potest: ut ipsorum sex motuum for-
mae ad intervallo naturas et nume-
rum componant. Unum enim inter-
vallum duos in se continet motus. ut
in tribus intervallis sex sese motuum
summa conficiat hoc modo. Est enim
in longitudine ante et retro: in latitu-
dine sinistra et dextra: in altitudine
sursum ac deorsum. Necessesse est autem
ut quicquid fuerit solidum corpus:
habeat longitudinem latitudinemque
et altitudinem. et quicquid haec tria in
se continet: illud suo nomine solidum
voceat. Haec enim tria circa omne cor-
pus inseparabili coniunctione ver-
santur: et in natura corporum constituta
sunt. Quare quicquid uno intervallo
caret: illud corpus solidum non est
Nam quod duo sola intervalla re-
tinet: illud superficies appellatur. Dis
enim superficies sola longitudine et
latitudine continetur. et hic eadem il-
la conuersio remanet. Omne enim
quod superficies est: longitudinem

et latitudinem retinet. et quod hec retinet: illud est superficies. Hec autem superficies uno tantum intervallo solidi corporis dimensione superat: que uno rursus intervallo linearum vincit. que longitudinis naturam retinens latitudinis expers est. Que linea eo quod unius est intervalli sortita naturam a superficie uno intervallo: a soliditate duobus spatiis vincit. Punctus igitur alio rursus intervallo a linea vincit: ipsa scilicet que reliqua est longitudine. Quare si punctum uno quidem intervallo a linea supplegit: idem a superficie vincit duobus: tribus vero intervalli dimensionibus a soliditate relinquit: constat punctum ipsum sine ulla corporis magnitudine vel intervalli dimensione: cum et longitudinis et latitudinis et profunditatis expers sit omnium intervallo: esse principium: et natura inseparabile: quod greci athomon vocant: id est ita diminutum atque parvissimum ut eius pars inveniri non possit. Est igitur punctum primum intervalli principium: non tamen intervalli. et lineę caput: sed nondum linea. Sicut linea quoque superficie principium est: sed ipsa superficies non est. et secundi intervalli caput est: secundum tamen intervalli ipsa non retinet. Idem quoque et i superficie ratione cadit: que et ipsa solidi corporis et triplicis intervalli naturale sortitur initium: ipsa vero nec tria intervalli dimensione distendit: nec ulla crassitudine solidatur.

De numero lineari. Cap. v.

Scit etiam in ntime
ro unitas quidez
cu ipa linearis nu
merus non sit: in
logitudine tame
disteti numeri pn
cipiu est. Et linea

ris numerus cum ipse totius latitudinis expers sit: in aliud tamen spacium latitudinis extenti numeri sortitur initium. Superficies quoque numerorum cum ipsa solidum corpus non sit: addita tamen altitudini solidi corporis caput est. Hoc autem planius his exemplis liquebit. Linearis numerus est a duobus inchoans: adiecta semper unitate in unum eundemque ductus quantitatis explicata coheres. ut est id quod subieciimus.

||| ||| |||| |||||

De planis rectilineis figuris: quodque earum principium sit triangulus. Cap. 6.

Lana vero supfi
cies i numeru in
uenit: quoties a
tribus inchoatio
ne facta addita
descriptionis la
titudine: in sequē
tius se naturalius
numeros multi
tudine anguli dilatanf. ut sit primus
triangulus numerus. secundus qua
dratus. tercius qui sub quinque angu
lis continet: que pentagonum greci
nominant. quartus hexagonus: id est
qui sex angulis includit. quintus he
ptagonus. sextus ogdagonus: id est

De numero lineari. Cap. v.

qui. 7. vel. 8. angulorū terminis di-
latant. et ceteri eodē mō singillatim
p̄ naturalē numerū angulos augeāt
in plana scz descriptione figurarū.
Hi vō idcirco a ternario numero i-
choāt: quod latitudinis et sup̄ficie
solus ternari⁹ principiū est. In geo-
metrica quoq; idē planius inuenit̄
Duc̄ enī lineę rectę spaciū nō conti-
nent. et omnis triangularis figura:
vel tetragonū: vel pentagonū: uel he-
ragonū: vel cuiuslibet qui pluribus
angulis cōtinet̄: si a medietate p̄ sin-
gulos angulos lineę producant: tot
eum diuidunt trianguli: quot ipsaz
figurā angulos habere contigerit.
Quadratu enī ita ductę lineę in. 4.
pentagonū in. 5. hexagonū in. 6. he-
ptagonū in. 7. et ceteros in suorū an-
guloz modo mensuraz p̄ triangu-
los partiunt. ut est subiecta descri-
ptio.

ALvero triangula figura cū eā
qs ita diuiserit: in alias figuras
nō resoluit nisi in seipsaz. in tria enī
triangula dissipat̄.

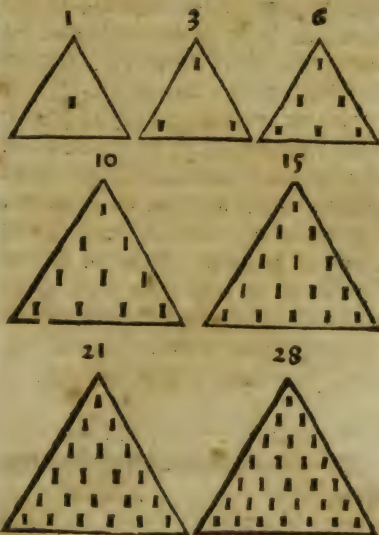
Adeo hęc figura princeps est la-
titudinis: vt ceterę oēs superfi-

cies in hanc resoluant: ipsa vō quo-
niam nullis est principijs obnoxia:
neq; ab alia latitudine sup̄sit initiz
in sese ipsa resoluat̄. Idē aut̄ et i nu-
meris fieri sequēs operis ordo mō-
strabit.

Dispositio triangulorum nume-
rorum: Cap. 7.

St igit̄ prim⁹ trian-
gul⁹ numer⁹ q̄ solis
trib⁹ unitatib⁹ diffi-
pat̄: scdm sup̄ficie
positionez triagula
scilz descriptione: et
post hunc quicūq;
equalitatē laterū in trina laterū spa-
cia segregant.

De lateribus triangulorum nu-
merorum. Cap. 8.

Per hunc modum in infinita pro-
gressio ē: oēsque ordine triangu-
li equilateri p-
creabunt. et pri-
mum omnium
ponet id quod
ex unitate nascit: ut hec vi sua trian-
gulus sit: non tamē etiā opere atque
actu. Nam si cunctorum est mater nu-
merorum: quicquid i his qui ab ea na-
scunt numeris inuenit: necesse est ut
ipsa naturali quadam potestate cō-
tineat. et huius trianguli latus est uni-
tas. Ternarius vero qui primus est
opere et actu ipso triangulus: crescē-
te unitate binarius numerus latus ha-
bebit. Cui enim et potestate primi tri-
anguli id est unitatis unitas latus ē
actu vero et opere trianguli primi:
id est ternarii dualitas: quam greci
dyada vocant. Secundi vero trian-
guli qui opere atque actu secundus
ē: id est senarij: crescēte naturali nu-
mero in lateribus ternarius inueni-
tur. Tertij vero id est denarij qua-
ternarij latus continet. et quarti vero id est
15. gnarij latus tenet. et quinti sena-
rius. Idemque usque in infinitum.

De generatione triangulorum nu-
merorum. Cap. 9.

Al scunt aut tri-
anguli disposi-
ta naturali qua-
titate numero-
rum: si prioribus
semper multitu-
do sequentium
congreget. Dis-
ponat enim na-

turalis numerus hoc modo.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Et his igitur si primus numerus su-
ma id est unitas: habeo primus
triangulus: qui est vi et potestate nondum
etiam actu nec ope. Huic si secundus
aggregauero qui in naturali nume-
rorum dispositione descriptus est id est
binarius: primus mihi triangulus ope
et actu nascit id est ternarius. Si vero
huic tertius ex naturali numero adie-
cero: secundus mihi ope et actu trian-
gulus preceat. Super unum enim et duo
si tertius id est ternarius aggregauero
senarij extendit: secundus scilicet triangu-
lus. Huic vero si consequenter quaternaria-
rium supposuero: denarius explicat:
qui est tertius actu triangulus. quos
per latera disponens ad superioris de-
scriptionis exemplar: cunctos triangu-
los numeros sine ullius dubitatio-
nis erroribus prenotabis. et quantas ul-
timus numerus in se unitates habet
que superioribus aggregabis: tot ipse
qui sit triangulus unitates habebit
in latere. Nam ternarius qui est primus
actu triangulus adiecto binario uni-
tati feceramus: at hic duos habet in
latere. et senarius his adiecta ternarij
quantitate perduximus: cuius latus soli tres
continet: et idem in alijs cunctis quot uni-

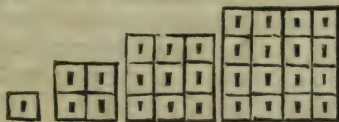
tates habentē numerū supiorib⁹ ag-
gregabis: tot vnitatebus eius late-
ra continebunt.

De qdratis numeris. Cap. 10.

Quadratus vero
numerus est: qui
etiā ipse quidem
latitudine pādīt
sed non in trib⁹
angulis ut supe-
rior forma: s. 4.

Ipse quoq; qūli
laterum dimensione porrigit. Sūt
autē huiusmodi.

De eorū lateribus. Cap. 11.

Sed in his quoq;
scdm naturalē nu-
merum laterū au-
gmēta succrescūt
Prīm⁹ enī vi ⁊ po-
tentia quadratus
id est vnitas: vnū
habet in latere. Secundus vō qui
actu primus id est. 4. duobus p late-
ra positus cōtinet. Tertius vō id est
nouē qui secundus est ope: tribus i
latere positus aggregat. Et ad ean-
des sequentiā cuncti pcedūt.

De quadratorū generatiōe rursusq;
de eorū lateribus. Cap. 12.

Nascunt autē ta-
les numeri ex
naturalis nu-
meri dispositi-
one: nō quem
admodū supi-
ores triaguli:
vt ordinat ad
se inuicē nūe-

ris cōgregent. sed vno sp intermisso
qui sequit si cū supiore uel supiorib⁹
colligat: ordinatos ex se quadratos
efficiet. Disponat enī naturalis nu-
merus hoc modo.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

His igit si vnū respiciā: prim⁹
mihi nat⁹ est ptate quadratus.
Qd si vno relicto pori terciū iūtero:
secūdus mihi quadrat⁹ efficiet. Nā
si vno relicto binario ternariū appo-
suero: quaternari⁹ mihi quadratus
exoriet. Qd si rursus relicto medio q̄
ternario quinariū similis aggrega-
uero: qdrat⁹ mihi terci⁹ id est noue-
nari⁹ pcreat. Cinus enī 2. 3. et. 5. no-
uē colligūt. At vō si his intermisso
senario septenariū iungā: tota i. 16.
eius sūma cōcrescit: id est quarū q̄-
drati nūerositas. Et ut breuī hui⁹
forma pcreatiōis appareat: si cūcti
impares sibimet apponant: colloca-
to scz naturali numero: qdratorū or-
do tereit. Est etiā in his hēc nature
subtilitas ⁊ immobilis ordinatio: qd
tot vnitates vnusq; qdratorū reti-
nebit i latere: quāti fuerint numeri
ad cōiūctionē ppiā cōgregati. Nā
in primo qdrato qm ex vno fit: vn⁹
est in latere. In se ūdo id est qter-
nario qm ex vno ⁊ trib⁹ pcreat: qui

3

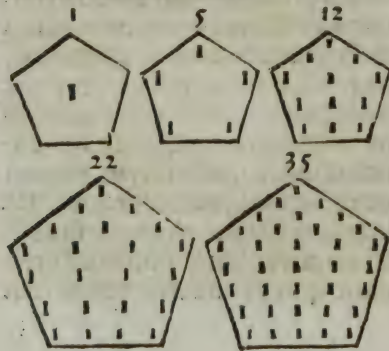
duo sunt termini: binario lat^o terit.
 et in nouenario quoniā trib^o nume-
 ris pcreat: latus ternario continet.
 Atq; idē in alijs videri licet.

De pentagonis eorumque lateri-
 bus. Cap. 13.

Pentagonus vo nu-
 merus est: qui ipse
 quidē i latitudinez
 scdm vnitatē descri-
 ptis quidē. 5. angu-
 lis otinet: cūctis scz
 lateribus equali di-
 mensione dispositis. Sunt autē hi.

1 | 5 | 12 | 22 | 35 | 51 | 70 |

Quodē quoq; modo eoz latera
 succrescūt. Nā primi ptate pen-
 tagoni id est vnus: idē vnus spaciū
 lateris tenet. Secūdi vo quinary q
 est accu ipso atq; ope prim^o pentago-
 nus: bini p latera firi sunt. Terti^o vo
 id est. 12. trib^o in lat^o auct^o est. Quar-
 tus. 22. 4. numeroz in latere quan-
 titate distendit. Atq; idē in ceteris
 scdm vnitatis pgressionē in natura
 li scz numero scdm superiorū figura-
 rū incremēta tendunt.

De gnatione pētaganoz. Cap. 14

Ascūt autē hi nu-
 meri qui extēsi
 i latitudine gn-
 que āgulos pā-
 dūt: ab eadem
 nālis numeri
 quātitate i sese
 coaceruata: ita
 ut duob^o semp

interlectis numeris superiori uel su-
 perioribus vincens ternario eū cui
 iungendus est aggreget. Nāq; vni-
 tati intermissis duob^o et trib^o si qua-
 tuor iungas: qui trib^o ipsaz superent
 vnitatē: quinary^o pentagon^o pcreabi-
 tur. Post. 4. vero si intermisso gna-
 rio et senario. 7. ag greges: duodena-
 riū pentagonū pcreabis. Nāq; vn^o
 et 4. et. 7. numeri. 12. explebūt. Hoc
 etiā in alijs fiet. Nā si. 10. vel. 13. vl^o
 16. vel. 19. vel. 22. vel. 25. supiorib^o
 cūctis adiunxeris: eodē quo supius
 modo pentagoni fiēt: scdm supiorē
 descriptionem.

22 | 35 | 51 | 70 | 92 | 117 |

De hexagonis eorumq; genera-
 tionibus Cap. 15.

Hexagoni autē q
 sex angulis et he-
 ptagoni q. 7. rur-
 sus laterib^o otin-
 nēt: s3 hūc mo-
 duz eoz laterū
 augmēta suc-
 crescūt. Nāq; i
 triāguli nume-

ri natura pcreatione ipsos nume-
ros iungebam⁹ qui sese i naturali di-
spositione sequebant⁹ et se tantū unitate
transirent. quadrati vō numeri id est
tetragoni pcreatio fiebat ex nume-
ris qui vno intermisso copulabant⁹:
cū se binario superarent. pentagoni
vō natura fuit ex duob⁹ interpositis
relictisq⁹ qui se ternario vincerent.
Scdm quoq⁹ talia augmēta hexa-
gonor⁹ uel octogonor⁹ vel .9. laterū
figura uel .10. uel quolibet aliorū
cōpetenti pgressionē cōficiūt. Ut enī
in pentagono duob⁹ intermissis eos
iungebam⁹ qui se ternario superaret
ita nūc i hexagono trib⁹ intermissis
eos iungem⁹ q se quaternario tran-
seant. et erūt quidē eor⁹ radices et sū-
damēta: ex quib⁹ iunctis oēs hexa-
goni nascunt⁹.

Ad eundē ordinē cōsequen-
tes atq⁹ ab his sexangulor⁹ for-
mē nascunt⁹.

Uos ad superiorē modū scilz
descriptos: in proprijs ordini-
bus pnotabis.

De heptagonis eorumq⁹ genera-
tionibus: et cōmunis omniū figura-
rum inueniendē generationis regu-
la descriptionisq⁹ figurar⁹. La. 16.

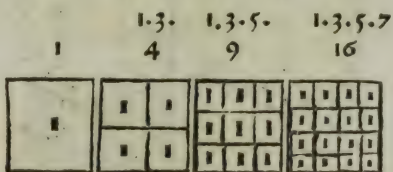
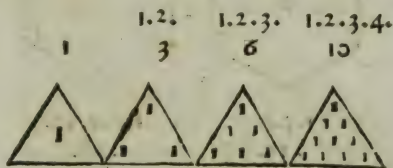

Septē vō angulo-
rū figura est: cum
ad eundem ordi-
nem pgressionis
vno plusquam in
6. angulor⁹ figu-
ra numero inter-

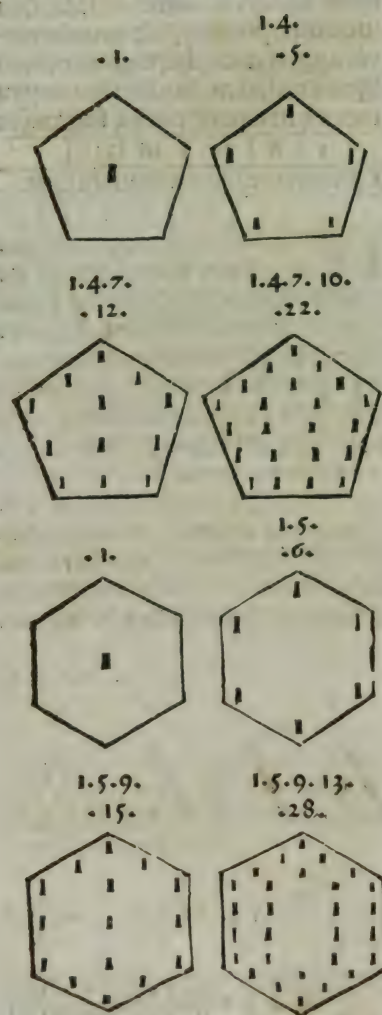
misso supiori cōiunxeris. Nā si qua-
tuor interpositis q sese gnario vin-
cāt aggregauer⁹: heptagoni cōtinuo
figura nascet⁹. ut hi nūeri sint eor⁹ ra-
dices et ut superi⁹ dictū ē sūdamēta

Qui vero ex his constant hi sunt.

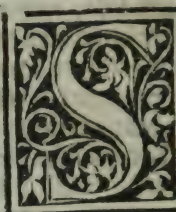
Duez vero angulor⁹ scdm eun-
dem ordinē forma pcreat⁹: ita
ut scdm equalē pgressionē primi
quoq⁹ eor⁹ numeri distent⁹. Nam in
triangulo qui sunt numeri: que pri-
ma superficiei figura est: vno sese tā-
tū numeri pcedunt: qui scilicet eorū
naturā descriptionēq⁹ pficiunt. In
tetragono vero qui secūdu est duo-
bus sese iuncti numeri viciunt. et in
pentagono tribus et in hexagono
4. et in heptagono .5. huiusq⁹ rei nul-
lus est mod⁹. Hoc aut nos subiecta
rū formar⁹ descriptiōes docebunt.

Descriptio figuratoꝝ numeroꝝ
in ordine. Cap. 17.

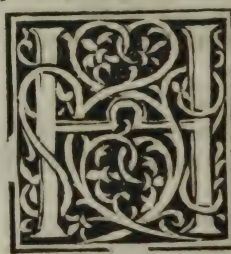

Imitū autē licebit
et aliarū formarū
quę plurib⁹ angu-
lis cōtinent: quan-
titates ascribere.
Sꝫ quoniā facili⁹

oculis subiecta re-
tinent: supradictarū formarū nume-
rositas in subteriore descriptiōe po-
natur.

trianguli	1	3	6	10	15	21	28
quadrati	1	4	9	16	25	36	49
pentagoni	1	5	12	22	35	51	70
hexagoni	1	6	15	28	45	66	91
heptagoni	1	7	18	34	55	81	112

Qui figurati numeri ex quibus fi-
guratis numeris fiant: atq; qđ triā-
gulus numerus omniū reliquorum
principiū sit. Cap. 18.

Is igit̃ ita sese
habētib⁹ quid
in hac re sit cō-
sequēs inuesti-
gemus. Dēs
enim tetrago-
ni qui sub triā-
gulis sunt na-
turali ordina-

tione dispositi: ex superioribus triā-
gulis procreant: illoꝝq; collectione
quadrati figura cōponit̃. Quatuor
enī tetragon⁹ fit ex vno et trib⁹: id est
ex duob⁹ supiorib⁹ triāgulis. Nouē
vō ex trib⁹ et 6. sed vtriq; sūt triāguli
At. 16. ex 6. et 10. et 25. ex 10. et 15.
Idēq; i sequēti ordine qđrator⁹: cō-
stās atq; imutabile repit̃. Pentago-
noꝝ vero summe conficiunt̃ ex vno

sup se tetragono ⁊ altrinfec^rtriangu
 lo cōstituto. Namq; 5. pentagonus ex
 quatuor sup se posito tetragono : et
 ex vno q in trianguloꝝ ordine poni
 tur aggregat. Duodecim vo penta
 gonus ex nouenario sup se quadra
 to. ⁊ trib⁹ scdo triangulo nascit. Tri
 gintiduo vero ex. 16. et. 6. quadra
 to scz atq; triagulo ⁊. 35. ex. 25. ⁊. 10
 ⁊ in ordinē ad eundē modū intuen
 tē nulla cunctatio contrarietati impe
 diet. At vo si hexagonos librata ex
 aminatione pspicias: ex eisde trian
 gulis ⁊ sup se positis pentagonis p
 creant. Namq; sex hexagon⁹ ex qua
 rio pentagono ⁊ vno qui ē i triagu
 loꝝ ordine dispositi nascit. Nec alia
 est origo. 15. hexagoni: nisi ex duo
 denario pentagono ⁊ ternario tria
 gulo. Qd si. 28. rursū hexagonū ex q
 bus superioribus nascat addiscas:
 nullos inuenies nisi. 22. pentagonū
 senariūq; triangulū. Atq; hoc in ce
 teris. Nec hunc geniturē ordinē he
 pragonoꝝ pcreatio refutabit. Namq;
 ex sup se hexagonis: ⁊ ex emin⁹ posi
 tis triangulis pcreant. Septē enim
 heptagon⁹ nascit ex senario hexago
 no: ⁊ vno potestate triangulo. 18. ve
 ro heptagon⁹ ex. 15. hexagono ⁊ ter
 nario triangulo coniugat: et. 34. ex
 28. scilicet hexagono: ⁊ senario tria
 gulo. atq; hoc in cunctis inoffensuz
 reperire licet. Utides ne igit vt prim⁹
 oiuꝝ triagulus cūctoꝝ sumas effici
 at: ⁊ oiuꝝ pcreationib⁹ misceat.

Pertinens ad figuratorum nume
 roꝝ descriptionem speculatio.

Capitulum. 19.

Hic vero omnes
 si ad latitudinē
 fuerint cōpara
 ti: id est triangu
 li tetragonis: vt
 tetragoni pēta
 gonis: vt penta
 goni hexagonis
 vel hi rursus he
 pragonis: sine aliqua dubitatiōe tri
 angulis sese superabūt. Namq; si ter
 nar iū triangulū quaternario vel q
 ternarium tetragonū quinario: vel
 quinariū pētagonū senario hexago
 no: vel senariū septenario heptago
 no cōpares: primo se triagulo id est
 sola transeunt vnitare. At vero si se
 narius contra nouenariū: vel hic cō
 tra. 12. vel hic contra. 15. vel. 15. cō
 tra. 18. pro inueniendis differentiis
 cōparetur: secundo se triangulo id
 est ternario superabunt. Deceꝝ vero
 ad. 16. ⁊. 16. ad. 22. et. 22. ad. 28. et
 28. ad. 34. si cōponas: tertio se trian
 gulo vincēt id est senario. Atq; hoc
 rite notabit in alijs cunctis sequenti
 bus sese perspectū: omnesq; se trian
 gulis antecedent. Quare perfecte vt
 arbitroz demonstratū est: omniū for
 marum principii elementumq; esse
 triangulum.

De numeris solidis.

Cap. 20.

Hic vero ad figuras
 solidas facilior via ē.
 Precognito enim qd
 in planis numeroꝝ si
 guris vis ipa quātita
 tis naturaliter operet

ad solidos numeros nō erit vlla cū-
ciatio. Sicut enī longitudini nume-
roz aliud ināualū id est supficiē vt
latitudo onderet adiecim⁹: ita nunc
latitudini figs addat eā q̄ alias alti-
tudo: alias crassitudo: alias pfūdi-
tas appellat: solidū numeri corp⁹ ex-
plebit.

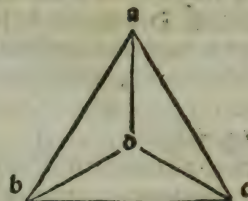
De pyramide quod ea sit solidaz fi-
gurarum principiū sicut triangulus
planarum. Cap. 21.

Ideū autē quē
admodū i pla-
nis figuris tri-
angulus nume-
rus prim⁹ ē: sic
in solidis q̄ vo-
cat pyramis p-
fūditat⁹ eē pn-
cipiū. Omnium

q̄ppe ratay in numeris figuraz ne-
cesse ē inuenire p̄mordia. Est autē py-
ramis alias a triangula basi in alti-
tudine sese erigēs: alias a tetragona
alias a pētagona: et scdm sequentiū
multitudines anguloy ad vnū cacu-
minis verticē subleuata. Posito enī
triangulo atq; disposito: si p tres an-
gulos singule recte linee stantes po-
nāt: hęc tres inclinēt vt ad vnū me-
diū pūctū vtrique iūgant: sit pyramis
Quē cū a triāgula basi pfecta sit: tri-
bus triāgulis p latera occludit Bmō
Sit. a. b. c. triangulū: si huic igit triā-
gulo p tres angulos erigant linee: et
ad vnū pūctū ouertant: qd est. d. ita
vt. d. pūctū nō sit in plano s; pēdēs:
illę scz linee ad ipm erectę vtricē et qd
ammodo cacumen. d. faciēt: et erit

basis. a. b. c. vnū triangulū: p latera
vo tria triangula id est vnū triangu-
lum. a. d. b. aliud vero. b. d. c. tertium
vero. c. d. a.

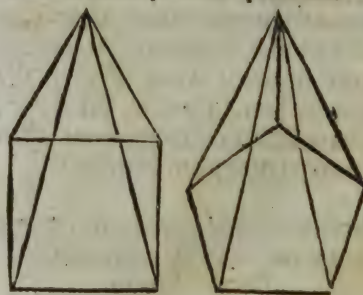

De his pyramidis q̄ a q̄dratis vel a
ceteris multiangulis figuris profi-
ciscuntur. Cap. 22.

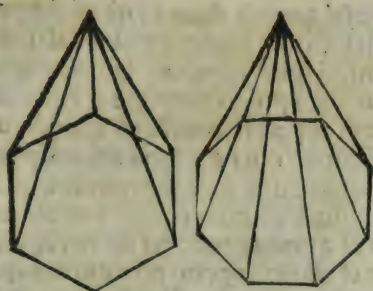

Item si a tetragona
basi pficiscat: et ad
vnū verticē ei⁹ lineę
dirigant: erit pyra-
mis quatuor triāgulo-
rum p latera: vno tñ
tetragono i basi po-
sito: sup quā figura ipa sūdara ē. et si

a pētagono surgāt qnq; lineę: qnq;
rursus pyramis triāgulis oclinebit. et
si ab hexagono sex triāgulis nihilo-
min⁹: et quāto scūq; angulos habue-
rit figura sup quā pyramis reūdet:
tot ipsa p latera triāgulis oclinef. ut i
subiectis descriptionib⁹ palā est.

[Solidorum generatio nu-
merorum. Cap. 23.]

Scunt aut hu-
iusmodi pyra-
mides hinc.
Prima pyra-
mis de triangu-
lo: scda pyra-
mis de tetra-
gono: tertia py-
ramis de pen-

tagono: quarta pyramis de hexagono
 quinta pyramis de heptagono. Idem
 in ceteris oritur numerus. Nam quoniam line-
 ares numeros esse diximus: quod ab uno pro-
 secti in infinitum curreret ut sunt.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

His aut ordinatim componitur et in
 se invicem cum distantia iunctis superfi-
 cies nascebantur. Ut si unum et duo iunge-
 res: primum triangulus nasceretur: id est 3.
 et cum his adiungerem tertium: id est tria-
 rium: senarius triangulus rursus occurre-
 ret. et post hos tetragoni uno infinitis
 sex: pentagoni vero duobus: hexagoni tri-
 bus: heptagoni relictis quatuor nasce-
 bantur. Nunc vero ad solidorum corporum
 creationem: ipsae nobis superficies na-

turaliter figurate perveniunt: et ad facien-
 das quidem pyramidas a triangulo ipsi
 nobis trianguli componendi sunt. Ad
 procreandas vero pyramidas a tetra-
 gono: tetragoni. ad eas vero quae
 sunt a pentagono: pentagoni copu-
 landi sunt. et ille quae sunt ab hexa-
 gono vel heptagono non nisi hexa-
 gonorum vel heptagonorum copu-
 latione nascentur. Primus ergo pote-
 state triangulus unitas est: eandemque
 etiam ponemus virtute pyramidam.
 secundus vero triangulus est ternari-
 us. quem si cum primo coniunge-
 ro: id est cum unitate: quaternaria
 mihi profunditas pyramidis excre-
 scit. At vero si is tertium senarium iun-
 xero: denaria pyramidis procrea-
 bitur altitudo. His si denarium iunxe-
 ro. 20. numerorum pyramis veniet.
 atque ita in cunctis alijs eadem ra-
 tio copulationis est.

Trianguli.

1	3	6	10	15	21	28	36	45	55
---	---	---	----	----	----	----	----	----	----

Pyramides a triangulis.

1	4	10	20	35	56	84	120	165	220
---	---	----	----	----	----	----	-----	-----	-----

In hac igitur coniunctione neces-
 se est: ut semper qui ultimus sit co-
 iugatorum numerorum: is quasi quod
 ammodo basis sit. Cunctis enim la-
 tior invenitur: et qui ante ipsum nu-
 meri coniungantur: minores esse ne-
 cesse est: usque dum ad unitatem
 detractio rata perveniat. quae pun-
 cti quodammodo et verticis obtine-
 at locum. Namque in 10. pyramide
 super sex additi sunt. 3. atque unus. quod
 senarius superat ternariam quanti-
 tatem. ipsi vero tres unum pluralitate

transcendūt. qui vnus extremū ter/
minū pgressionis offendit. Similis
quoq; ratio in ceteri pspici pōt: si eo
rū pcreationes diligenti volueris p
scrutari. Illē uero q̄ sūt a tetragono
pyramides: eadē tetragonoz sup se
cōpositione nascunt. Descriptis eni
cunctis tetragonis id est.

1	4	9	16	25	36	49	64	81	100
---	---	---	----	----	----	----	----	----	-----

Si vnitatē primā ex hac dispo/
sitiōe psumā: erit mihi potesta/
te et vi pyramis ipsa vnitās: nondū
etiā opere atq; actu. At si huic tetra/
gonū supponā id est. 4. nascet pyra/
mis quinq; numeroz: q̄ duob; tātū
numeri p latera positis cōtinet. Sin
vero his sequentes. 9. adiecerō: fiet
mihi. 14. numerozū forma pyrami/
dis: q̄ p latera trib; vnitatib; cōcluda/
tur. Atq; huic si sequētē tetragonū
16. supponam: tricenaria mihi pyra/
midis forma pducit. In his q̄s oī/
bus pyramidis: tot erunt vnitates p
latera quātē in se fuerint numerozū
aggregatē quātitates. Nā vnitās q̄
prima pyramis est vnū solū id est se/
ipaz gerit in latere. Quinq; vōq; cō/
stant ex vno et 4. duob; p latera defi/
gnat: et 14. q̄ ex tribus numeris cō/
positū sit: ternario numero in latere
posito cōstituit. Hanc aut pyramidū
gñatiōez mōstrat subiecta descriptio.

Tetragoni.

1	4	9	16	25	36	49	64	81	100
---	---	---	----	----	----	----	----	----	-----

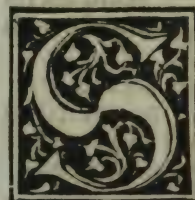
Pyramides a tetragonis.

1	5	14	30	55	91	140	204	285	385
---	---	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----

Et ad eundē modū cūctē a cete/
ris multiangulis pfectē forme:
in altioris summe spacia pducunt.
Omnis enī multoz anguloz forma

ex sui generis figura vnitati suppo/
sita ab vno ingredientibus ad pyra/
midū constituendās figuras vsq; in
infinita progreditur. Et ex hoc equi/
dez apparere necesse est triangulas
formas ceterarū figurarū esse prin/
cipiuz: quod omnis pyramis a qua/
cunq; basi profecta: vel a quadrato
vel a pentagono: vel ab hexagono
vel ab heptagono vel a quocunq; si/
milliū: solis triangulis vsq; ad verticē
continet.

De curtis pyramidis. Cap. 24.

Sire autē oportet
q̄ se sunt curte py/
ramides vel q̄ bis
curte: vel q̄ ter cur/
te: vel quater: et de/
inceps scōz nume/
roz adiectionem.

Perfecta enī pyramis est: q̄ a quali/
bet basi pfecta vsq; ad primā vi et po/
testate pyramidā puenit vnitatē. Sin/
vō a qlibet basi pfecta vsq; ad vnita/
tē altitudo illa nō venerit: curta vo/
cabit. Recteq; huiusmodi pyramis
talī nūcupatiōe signat: si vsq; ad ex/
tremitatē punctūq; nō venerit. Hec
aut est: vt si qs. 16. tetragono adijci/
at. 9. atq; huic. 4. et ab vltioris sese
adiectione vnitatis suspendat: pyra/
midis equidē figura est: sed quoniā
vsq; ad cacumen verticis non excre/
uit: curta vocabitur: et habebit sumi/
tatē non iam punctum qd vnitās ē:
sed superficiē: qd est quilibet nume/
rus scdm basis illius angulos porre/
ctus: atq; vltimū aggregat. Nā si te/
tragona fuerit basis: qd: ata dūit:

nutione semp ascendit. et si pentago-
na basis: similiter. et si hexagona: illa
quoque vltima superficies erit hexago-
na. Ergo in curta pyramide tot erit
angulorum superficies quot fuerit basis.
Si vero illa pyramis non solum ad vnita-
tem extremitatibus non puenit: sed nec
ad primum quoque opere et actu multi-
angulum eius generis cui fuerit basis:
bis curta vocabitur. vt si a. 16. tetrago-
no perficiens vsque in. 9. terminum po-
nat: neque excreseat ad. 4. et quicunque te-
tragoni defuerint: totiens eam curtam
esse dicemus. Vt si vnitas defuerit pro-
mus quadritus: curtam quatuor greci ko-
luron vocant. Si vero duobus te-
tragonis deficit: id est vnitatem et eo quod
sequitur: vocatur bis curta quatuor greci
dikoluron appellant. Quod si tri-
bus tetragonis: ter curta dicitur quam
greci trikoluron nominant: et quot-
cumque tetragoni fuerint minus: totiens
illam pyramidem curtam esse proponimus.
Hoc autem non solum a tetragono pyra-
midis: sed in omnibus ab omni multian-
gulo progrediens speculari licet.

De cubis vel asseribus vel laterculis vel
cuneis vel sphericis et parallelipe-
dis numeris. Cap. 25.

De solidis qui
de quibus pyrami-
dis formam obti-
nent equaliter
crescentibus: et a
propria velut radi-
ce multianguli
figura progredi-
ens dictum est. Est alia rursus quedam

corporum solidorum ordinabilis compositio:
eorum quod dicuntur cubi vel asseres: vel
laterculi: vel cunei: vel sphere: vel pa-
rallipipedi. que sunt quotiens superficies
in se sunt: et ducte in infinitum nunquam cur-
rent. Dispositi enim in ordine tetragonis.

1	4	9	16	25
---	---	---	----	----

Quonia hi sola longitudine latitu-
dineque sortiti sunt et altitudine carerent:
si per latera sola vna multiplicatione
recipiant: equaliter puehant profundita-
tem. Nam quatuor tetragonum duos habet
in latere: et natus est ex bis duobus. Bis
enim duo quatuor faciunt. Hos ergo du-
os ex ipso latere si multiplices equa-
liter: cubi forma nascetur. Nam si bis bi-
nos bis facies: octonaria quantitas
crescit: et est primum hic cubus. Nouem
vero tetragonum quatuor. 3. habet in latere:
et factus est ex tribus in se multiplicatis
si enim vna lateris multiplicatione ad-
iunxeris: rursus alius cubus equali
latere formatione crescit. Ter enim tres
si tertio duxeris. 27. cubi figura pro-
ducitur. Et. 16. qui est ex. 4. si quater auge-
scat: sexaginta quatuor cubus pari la-
teris dimensione crassabitur. et sequentes
quidem tetragoni secundum eundem modum
multiplicatione facta puehant. Tot
autem necesse est vnitates cubus habe-
at in latere: quot: habuit primum ille te-
tragonus ex quo ipse producitur est. Nam
quatuor. 4. tetragonum duos tantum numeros
habet in latere: duos quoque habet
octonarius cubus. et quatuor nouem tetra-
gonus tribus per lateris vnitatibus figu-
rabitur: solo ternario. 27. cubi lateris vi-
ges. Et quatuor. 16. tetragonum quatuor vni-
tatum lateris habebat: totidem. 64. cubus
in latere gestabit vnitates. Quare

etiā vi ⁊ potestate cubi qđ est vnitas vnus erit in latere. Omnis enī tetragon⁹ vna quideꝝ sup̄ficies est q̄tuor anguloꝝ: totidēq; laterē. Omnis autē cubus qui ex tetragonoz sup̄ficie in p̄funditatē corporis creuit: per tetragoni scz latus multiplicat⁹: habebit quidē sup̄ficies: 6. quax singula planitudo tetragono illi priori equalis ē. Latera v̄c. 12. quoz vnūq; singulis his q̄ superioris fuere tetragoni equū est. ⁊ vt superius demonstrauim⁹: tot vnitatu est. Angulos vero 8. quoz singulus sub trib⁹ huiusmodi continet: quales priores fuere tetragoni vnde cubus ipse pducit⁹ est. Ergo ex naturaliter p̄fuso numero: q in subiecta forma descripti sūt subiecti tetragoni nascūt. ⁊ ex his tetragonis q subnotati sūt: cubi puehūnt.

Numerus naturalis.

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

Tetragoni.

1	4	9	16	25	36	49
---	---	---	----	----	----	----

Cubi.

1	8	27	64	125	216	343
---	---	----	----	-----	-----	-----

Et qm̄ omnis cubus ab equilateralis qđratis p̄fectus: q̄ ipse oib⁹ partibus est. Nā ⁊ latitudini longitudo: ⁊ his duob⁹ cōpar est altitudo. ⁊ scđm sex partes: id est sursum deorsū: dextra: sinistra: ante: post: si bi equalē esse necesse est. huic oppositū contrariūq; eē oportebit: qui neq; lōgitudinē latitudini: neq; hęc duo p̄funditati gerat equalia: sed cūctis inēqualib⁹ quāuis: solida figura fit qđ equalitate cubi longissime distare videat⁹. Hi autē sunt: vt siqs faciat bis tres quater: v̄l ter quater quin-

quies: ⁊ alia huiusmodi que p inēq̄ les spacioꝝ gradus inēqualiter p̄uehūnt. Hęc autē forma greco noīe scalenos vocat⁹. nos vō gradatā possum⁹ dicere. qđ a minore modo velut gradib⁹ crescat ad maius. Vocāt autē eandē figurā greci quidā spernison. Nos autē cuneū possum⁹ dicere. Etenī quos ad quālibet illā rē constringendā cuneos formāt: neq; latitudinis: neq; longitudinis: neq; altitudinis habita ratione: quantū comodū fuerit: tantū vel altitudini minui⁹ vel crassitudini p̄funditatis auge⁹. Atq; ideo hos plerūq; necesse est oib⁹ partibus inēqualib⁹ inueniri. Quidam vero hos bomiscos vocant. id est quas dā arulas que in ionica greciē regione vt ait nichomachus hoc modo formate fuerunt: vt neq; altitudo latitudini: neq; hęc longitudini cōuenirent. Vocāt autē alijs quibusdā nominib⁹ que nūc p̄sequi sup̄uaciu iudicam⁹. Igit⁹ cubi equalibus spacijs se p̄origētib⁹: ⁊ hui⁹ forme quā dixim⁹ gradatā distributiōe dispositē: medietates sūt: que neq; cunctis partibus equalēs sūt: neq; omnibus inēuales. quos greci paralellipedos vocant. Latini nomen hoc ita vniformiter cōpositum habere non possunt. Ut tamen idem pluribus dictū sit: ea nā que hoc nomine vocatur figura: q̄ alternatim positis latitudinibus cōtinetur.

De parte altera longioribus numeris: eorūq; generatōnibus.

Cap. 26.

quoque hoc modo diffiniendus est. Parte altera longior est numerus: quæ si in latitudinē describas: et ipse quidē .4. puenit laterū et .4. anguloꝝ sed nō cunctis equalibus sed semper minus vno. Namque nec latera lateribus cuncta cunctis equa sunt: nec lōgitudini latitudo: sed vt dictum est: cum hinc altera pars maior fuerit: vno tantū minorem precedit ac superat. Si enim numerū naturalem disponas in ordinem: et secundū per primū multiplices: talis nascetur numerus, vel si secundū per terciū: vel si terciū per quartū: vel si quartū per quintum. omnesque hi vnitate tantū addita multiplicentur: nascuntur parte altera longiores. Disponatur enī numerus naturalis.

Et nunc quidem hactenus. Siquis igitur faciat vnij bis: faciet duo. Et rursus bis tres faciet. 6. ter q̄ter faciet. 12. quater. 5. faciet. 20. et hoc modo ad eundem ordinē. Quicumque igitur ita facti sunt: procreabuntur parte altera longiores: vt subiecta descriptio docet. In qua ex quibus numeris multiplicati nascuntur parte altera longiores supra ascripti sunt. Qui vero nascuntur subteri

The diagram illustrates a sequence of values corresponding to the positions under the arches. The top row of numbers (2, 6, 12, 20, 30) represents cumulative sums, while the bottom row (1, 3, 6, 10, 15, 21) represents individual increments. The vertical columns of marks show the progression of these values across different positions.

De antel longioribus nume-
ris: et de vocabulo numeri
parte altera longioris.

Capitulum. 27.

Ergo si ab vni-
te tantum discre-
pent qui multipli-
cantur: descripti
superius numeri
protenduntur. Si
vero aliquo nu-
mero vt ter septē
vel ter quinq; vel aliquo modo alio
et non eorum latera sola discrepent
vnitate: nō vocabitur hic numerus
parte altera longior: sed ante longi-
or. Alterum enim apud pythagorā
vel sapientiē eius heredes nulli alij
nisi tantum binario ascribebatur.
Hunc alteritatis principium esse di-
cebant. Eandem autem naturam et
semper sibi simile consentientemq;
nullam aliam nisi primeuā ingene-
ratamq; vnitate. Binarius autē
numerus primus est vnitati dissim-
ilis: idcirco qđ prim⁹ ab vnitate dissi-
miliatur. atq; ideo alteritati cuiusdam

principiū fuit: qđ ab illa prima et sp̄
eadē substantia sola tantū est vnitare
dissimilis. Merito ergo dicentur hi
numeri parte altera lōgiores: qđ eo
rū latera vni⁹ tñ sese adiecta nume/
rositate pcedūt. Argumētū est autē
alteritate i binario numero iuste cō/
stitui: qđ nō dicī⁹ aliter nisi e duob⁹
ab his in quos bñ loquēdi ratio nō
negligī⁹. Amplius qđ impar nume/
rus sola vnitare p̄fici mōstratus est:
par vero sola dualitate id est solo bi/
nario numero. Nā cuiuscūq; medie/
tas est vnus: ille impar est. cui⁹ vero
2. hic paritate recepta: in gemina eq̄
disiungit. Quare dicendū est impa/
rē numerū eiusdē atq; in sua se natu/
ra tenentis imotabilisq; substantię
eē particeps: idcirco qđ ab vnitare
formet. parē vō alteri⁹ plenū esse na/
ture: idcirco qđ a dualitate cōplet.

Qđ ex imparib⁹ quadrati: ex parib⁹
parte altera lōgiores fiāt. Cap. 28.

A vero posit⁹ in or/
dinē ab vnitare im/
parib⁹: et sub his a
dualitate paribus
descriptis: coacer/
uatio imparium te/
ragonos facit: co/
acervatio pariū supiore s efficit par/
te altera lōgiores. Quare qm̄ tetra/
gono⁹ hęc natura est vt et ab impa/
rib⁹ p̄crent: qui sunt vnitatis parti/
cipes id est eiusdē imutabilisq; sub/
stantię: cūctisq; partib⁹ suis ēquales
sint: qđ et anguli angulio: et latera la/
terib⁹: et longitudini cōpar est latitu

do: dicendū ē huiusmodi numeros
eiusdē nature atq; imutabilis sub/
statię particeps. Illos vō numeros
quos parte altera lōgiores paritas
creat: alteri⁹ dicem⁹ esse substanti⁹.
Nā quē admodū vnus a duob⁹ vno
tantū alter est: sic hō⁹ latera a se tñ
vno sunt altera: et vna tantū differūt
vnitate. Quare disponant in ordinē
oēs ab vno impares: et sub his om/
nes a binario numero pares.

1	3	5	7	9	11	13
2	4	6	8	10	12	14

Est ergo princeps imparis or/
dinis vnitatis: q̄ ipsa quidē effe/
ctrix et quodāmodo forma quēdā ē
iparitatis. Quē in tantū eiusdē nec
mutabilis substantię est: vt cū vl⁹ se/
ipsam multiplicauerit: vel in planitu/
dine vel in pfunditate: vl⁹ si aliū quē
libet numex p seipsā multiplicet: a p/
oris quātītatis forma nō discrepat.
Nāq; si vnū semel facies vel si semel
vnū semel: vl⁹ si duo semel: vel si tres
semel: vel si q̄tuor semel: vel si quēli/
bet aliū numerū multiplicet: a quāti/
tate sua is quē multiplicat numex⁹
nō recedit. qđ circa aliū numerū nō
potest inueniri. Paris vō ordinis
binari⁹ numer⁹ princeps ē. quē dua/
litas cum in eodē ordine paritatis
sit: tū principiū totius est alteritatis.
Nāq; si se seipsā multiplicet vel p la/
titudinē vel etiā pfunditatem: vel si
quē numex in sua cōglobet quātita/
tē: cōtinuo alter exorī⁹. Nā bis duo
vel bis duo bis si facias: vel bis tres
vel bis 4. vel bis 5. vel quēlibet aliū
multiplicet: quisq; hinc nascit aliū
quā primo fuerat inuenit. Nascunt

sunt ex superiore descriptione et ex p-
mo ordine oēs tetragoni hoc mō.
Unū enī si respexeris: prim⁹ potesta-
te tetragonus est. Sin vō vnū trib⁹
coacervaueris .4. tetragon⁹ exorī.
Huic si quinarīū iungā: nouenari⁹
rursus occurrit. Huic si copules .7.
16. qdrati forma se suggerit. Idēq;
si in ceteris facias oēs cōpetenter q-
dratos videas pcreari. At vero ex
secūdo paritatis ordine idem cūcti
parte altera longiores fiunt. Nāq;
si duos primos respexero: huiusmo-
di mihi numerus occurrit qui sit ex
bis vno. Cū vō duob⁹ sequentes .4.
lūxero: parte altera longior rursus
erit: senari⁹ scz q sit ex bis trib⁹. Cui
si sequentē aggregauero nasceat mi-
hi duodenaria forma: q sit ex qter
trib⁹. Qd si cōtinuatim qs faciat cū-
ctos huiusmodi numeros i cōpetēti
ordine pcreatos videbit Quā descri-
ptionē scz inferior forma demonstrat.

Radices.

1	1.3.	1.3.5.	1.3.5.7.	1.3.5.7.9.
---	------	--------	----------	------------

Tetragoni id est quadrati.

1	4	9	16	25
---	---	---	----	----

Radices.

2	2.4.	2.4.6.	2.4.6.8.	2.4.6.8.10.
---	------	--------	----------	-------------

Parte altera longiores.

2	6	12	20	30
---	---	----	----	----

De generatione laterculorū eorūq;
diffinitione. Cap. 29.

Quos aut su-
peri⁹ latercu-
los dixim⁹: q-
sūt et ipse qdē
solide figure
hoc mō fiūt.
Quoties eq-
lib⁹ spacijs i
longitudinē
latitudinēq; porrecti: minor his ad-
dit altitudo. Ut sunt huiusmodi: 3.
ter bis. qui sūt. 18. vel. 4. quater bis
vel alio quolibet modo. vt his in lō-
gitudinē latitudinēq; equis minor
altitudo ducat. Hi definiunt B mō.
Laterculi sūt q fiūt ex eqlib⁹ eqliter
in minus. Asseres vō et ipse quidē fi-
gure sūt solide: hōc modo vt ex eq-
lib⁹ equaliter ducant in mai⁹. Nā si
equa fuerit latitudo longitudini et
maior sit altitudo: ille figure a nobis
asserēs: a grecis clocides noiant. vt
figs B mō faciat. 4. qter nouies: qui
inde pcreat asseres noiat sūt. Sphe-
nisci vō qs cuneolos superi⁹ appella-
uim⁹ hi sūt: q ex inequalib⁹ ineqliter
ducti p ineqlia creuere. Cui vō qui
ex eqlib⁹ eqliter p eqlia pducti sūt.

De circularibus vel spheri-
cis numeris. Cap. 30.

Psorū vō cuborū
quāticūq; fuerint
ita ducti: vt a quo
nūero cubice quā-
titat⁹ lat⁹ coeperit
in eundē altitudi-
nis extremitas ter-
minet. numer⁹ ille
cyclic⁹ vl spheric⁹ appellat⁹. vt sūt mul-
e

multiplicationes q̄ a gnario vel senario
 pficiunt. Nā quinquies quicq̄ q̄ sit
 25. ab. 5. p̄gressus i eosdē. 5. definit
 Et si hos rursū quinquies ducas: in
 eosdē. 5. eoz termin⁹ veniet. Quing
 es enī. 25. fiunt. 125. et si hos rursus
 quingies ducas: i gnariū numez ex
 tremitas terminabit. Atq̄ B vsq̄ in
 infinitū idē sp̄ euenit. Qd̄ in senario
 q̄z ouenit cōsiderari. Hi autē numeri
 idcirco ciclici vel spherici vocant: qd̄
 sicut sp̄era vel circulus in p̄prij sp̄ p̄n
 cipij reuerfioe formant. Est enī cir
 culus posito quodā p̄ucto et alio emi
 nus defixo: illi⁹ p̄ucti qui emi⁹ fix⁹ ē
 equaliter distās a p̄mo p̄ucto circū
 ductio: et ad eundē locū reuerfio vn
 de moueri coeperat. Sphera vō est
 semicirculi manēte diametro circū
 ductio et ad eundē locū reuerfio vñ p̄
 us coeperat ferri. Vnitas quoq̄ vir
 tute et potestate ipsa quoq̄ circulus
 vel sp̄era est. quotiēs enī punctū i se
 multiplicaueris: in seipm vñ coepe
 rat eminat. Si enī faciat semel vnū
 vnus redit. et si B rursus semel idē ē
 Igit si vna fuerit multiplicatio solā
 planitudinē reddit: et fit circulus. Si
 scda: inoz sp̄era cōfici. Etenī scda
 multiplicatio effectrix sp̄ est pfūditat⁹
 Et. 5. igitur et. 6. paucas huiusmodi
 formas subscripsimus.

	1	5	6	
	1	25	36	
	1	125	216	
	1	625	1296	
	1	3125	7776	

De natura rez q̄ dicit̄ eiusdē nature
 et de ea q̄ dicit̄ alteri⁹ nature. et q̄ nu

meri cui nature diuicti sūt. Cap. 31.

De solidis q̄
 de figuris hec
 ad p̄sens dicta
 sufficiant. Qui
 aut de natura
 rez p̄pings in
 uestigātes rati
 onib⁹: quicq̄ in
 matheseos disputatione versati: qd̄
 i quacq̄ re eēt p̄prij subtilissime peri
 tissimeq̄ ediderūt: hi rerū oīz natu
 ras in gemina diuidētes hac specu
 latiōe distribuūt. Dicūt enī oēs oīz
 rez substātiās cōstare ex ea q̄ p̄prie
 sueq̄ sp̄ habitudinis est nec vllō mō
 p̄mutat. et ea scz natura q̄ variabilis
 mor⁹ est sortita substātiā. Et illā pri
 mo imutabilē naturā vñ⁹ eiusdēq̄
 substātiē vocāt. Hanc vō alteri⁹ scz
 qd̄ a prima illa imobili discedēs pri
 ma sit altera. Qd̄ nimirū ad vnitatē
 ptinet: et ad dualitatē. qui numerus
 primus ab vno discedēs alter fact⁹
 est. Et qm̄ cūcti scdm̄ vnitatis speciē
 naturāq̄ impares numeri formati
 sūt: quicq̄ ex his coaceruatis tetrago
 ni fiunt duplici modo eiusdē substā
 tiē participes esse dicunt: quod vel
 ab equalitate formant tetragoni: vñ
 coaceruatis in vnū numeris impari
 bus procreantur. Illi vero qui sunt
 pares: quoniā binarij numeri for
 me sunt: quicq̄ ex his coaceruati col
 lectiq̄ in vnā congeriem parte alte
 ra longiores numeri nascunt: hi se
 cundū ipsius binarij numeri natu
 ram ab eiusdem substātiē natura
 discessisse dicunt. putanturq̄ alteri⁹

us nature eē participes: idcirco quo-
 niaz cum latera tetragonorum ab
 equalitate progressa in equalitatem
 proprię latitudinis ambiti tendāt:
 hi adiecto vno ab equalitate laterū
 discesserunt: atq; ideo dissimilibus
 lateribus et quodammodo alteris
 a se coniungunt. Quare nobis no-
 tum est quod ex his ea que sunt in
 hoc mundo cōiuncta sunt. Aut enī
 proprię imutabilis eiusdemque sub-
 stantię est quod deus vel anima vel
 mens est: vel quodcunq; proprię na-
 turę incorporalitate beatur, aut mu-
 tabilis variabilisq; nature: quod cor-
 poribus indubitanter videmus ac-
 cidere. Unde nunc nobis monstra-
 dum est: hac genina numerorū na-
 tura quadratorum scilicet et parte al-
 tera longiorum: cūctas numeri spe-
 cies cunctasq; habitudines vel rela-
 tē ad aliquid quantitatis: vt multi-
 plicii vel superparticularium et cete-
 rozum, vel ad seipsam consideratę:
 vt formarum quas dudum in supe-
 riore disputatione descripsimus in-
 formari, vt quemadmodū mundus
 ex imutabili mutabilique substan-
 tia: sic omnis numerus ex tetrago-
 nis qui imutabilitate perficiuntur:
 et ex parte altera longiorib⁹ qui mu-
 tabilitate participant probetur esse
 coniunctus. Et primo quidem di-
 stribuendū est qui sunt hi quos pro-
 mecas vocant: id est anteriore par-
 te longiores, vel qui quos hetero-
 miqueis id est parte altera longiores.
 Est enim parte altera longior nume-
 rus: quicunq; vnitatis tantum lateri

crescit adiecta, vt sunt .6. scilicet bis
 3. vel 12. tres quater, et confimiles.
 Anteriore vero parte longior est: 9
 sub duobus numeris huiusmodi cō-
 tinetur: quorū latera non possidet
 vnitatis differentia: sed aliorū quo-
 runcunq; numerorum, vt ter. 5. vel
 ter sex vlt quater. 7. Quodammodo
 enim longitudine in prolixiorē mo-
 dum porrecta merito anteriore par-
 te longior dicitur. Cur autem parte
 altera longiores numeri dicantur:
 supra iam dictum est. Quadrati ve-
 ro quoniā equā latitudinem longi-
 tudini gerunt: proprię longitudinis
 vel eiusde latitudinis aptissime vo-
 cabuntur, vt bis. 2. ter 3. quater .4.
 et ceteri. Parte altera vero longio-
 res: quod non eadem longitudine
 tendantur: alterius quodammodo
 longitudinis: et parte altera longio-
 res vocantur.

Quod omnia ex eiusdem natura et
 alterius natura cōsistunt: idq; in nu-
 meris priūū videri. Cap. 32.

Ne autem
 quicquid in p-
 pria natura s-
 stantia que est
 immobile: ter-
 minatum defi-
 nitumque est.
 quippe quod
 nulla variatio
 ne mutetur: nunq; esse desinat: nū-
 quam possit esse quod non fuit. At
 hęc vnitas sola est, et que vnica

e 2

te formant: comprehensibilis et de/
 finitae et eiusdem substantiae esse dicunt.
 Ea vero sunt quae vel ab aequalibus crescunt ve/
 lut quadrati. vel quos ipsa unitas for/
 mat: id est impares. At vero binarii et
 cuncti parte altera longiores: quia finita
 substantia discesserunt: variabilis infi/
 nitaeque substantiae noiant. Constat ergo
 numerus omnis ex his quae longe distinctae sunt
 atque tria: ex imparibus scilicet et paribus.
 Hic enim stabilitas: illic instabilis va/
 riatio. hic immobilis substantiae robur:
 illic mobilis permutatio. hic definita
 soliditas: hic infinita ageries multitu/
 dinis. Quae scilicet cum sint tria: in una tamen
 quodammodo amicitia cognationeque
 miscent: et illi unitate informatione
 atque regimento unum numeri corpus effi/
 ciunt. Non ergo inutiliter neque improvi/
 de quod de hoc mundo deus hac cunctis rebus
 natura ratiocinabant: hanc primam to/
 tius mundi substantiae divisionem fece/
 runt. Et plato quidem in tineo eiusdem na/
 turae et alteri noiat quicquid in mundo est.
 atque aliud in sua natura permanere pu/
 tat: diuiduum incoiunctumque et rebus omnibus
 primum. aliter diuisibile: et nunc in per/
 pui statu ordinis permanentes. Phylo/
 laus vero necesse est inquit omnia quae sunt vel
 infinita vel finita. Demonstrare scilicet vo/
 lens omnia quaecumque sunt ex his duobus con/
 sistere. aut ex infinita scilicet esse: aut ex fini/
 ta: ad numeri sine dubio similitudi/
 nem. Hic enim ex uno et duobus et impari
 atque pari coniungit. Quae manifesta sunt
 aequalitatis atque inaequalitatis: eiusdem atque
 alteri: definitae atque indefinitae esse
 substantiae. Quod videlicet non sine causa
 dictum est: omnia quae ex triis consistunt: ar/
 monia quodam coniungi atque componi. Est

enim armonia plurimorum adunatio et
 dissentientium consensus.

Ex eiusdem atque alteri numeri natu/
 ra quae sunt quadrati et parte altera longior
 omnes proportionum habitudines constare.

Capitulum. 33.

Respondet ergo
 in ordine non
 iam pares atque
 impares ex quibus
 quadrati vel par/
 te altera longio/
 res fiunt: sed hi
 ipsi quae illis coa/
 ceruantur in unum

quod redacti et quadrati et parte altera lo/
 giores praeferunt. Ita enim videbimus isto/
 rum quaedam consensum et ad ceteras nu/
 meri partes precreandas amicitiam: ut
 non sine causa hoc in omnibus rebus ab
 numeri specie natura rebus supersisse vi/
 deatur. Sint igitur duo versus tetrago/
 norum ab unitate omnium: et a binario
 numero parte altera longior.

1	4	9	16	25	36	49
2	6	12	20	30	42	56

Horum igitur si primum comparas primo
 dupli quantitas inuenitur: quae est pri/
 ma multipliciter species. Si vero
 secundum secundum: hemioliae quantitates habi/
 tudo producit. Si tertium tertio: sesqui/
 tercia proportio precreatur. Si quartum qu/
 to: sesquiquarta. et si quintum quinto:
 sesquiquinta. Et hinc supparticularium
 normam in quantum longissimum spacium
 pergrederis: integram inoffensamque reperi/
 es. Ita ut in prima dupli proportione
 unitatis solus sit differentia. Duo namque
 ab uno sola semper discrepant unitate.

In sesquialtera vo duoy est differē-
tia. in sesquitercia triū. in sesquiqrta
4. et deinceps scdm supparticulares
formas numeroꝝ: qđ ad differētiās
attine: vno tantū crescit adiecto nu-
merū explicans naturalē.

Dupla	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

S In vo scdm tetragonū primo
parte altera lōgiori cōpares: et
terciū scdo: et qrtū tercio: et qntū qrtō
eandē rursus pportioēs effici pnota-
bis qđ in superiore forma descripsi-
mus. Sed hic differētiē ab unitate
nō inchoāt: s; a binario numero in
infinitū p eodē calculos pgrēdiunt
Eritq; secūdus pmi duplus. terci⁹ se-
cundi sesquialter. quart⁹ tercij sesqter-
cius. scdm eandē cūuentiā quē su-
perius demonstrata est.

Dupla	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

Rursus quadrati inuicē impa-
ribus differunt: parte altera lō-
giores paribus.

Differentiæ impares.						
3	5	7	9	11	13	
1	4	9	16	25	36	49
Quadrati.						

Differentiē pares.

4	6	8	10	12	14	
2	6	12	20	30	42	56

gi. Si vero conuertas et inter duos primū et secundū parte altera longiores secundū tetragonum ponas: qui in ordine quidem secundus est: sed actu et opere primus. ex duobus parte altera longioribus congregatis: et bis multiplicato medio tetragono: rursus tetragonus conficitur. Namque inter. 6. et binarium numerū qui sunt primas et secundus parte altera longiores si ponatur quaternarius ordine secundus: primus actu tetragonus: et coniungant duo et sex faciunt. 8. Tum si bis ducantur medij quatuor faciunt rursus octonarium. qui cū superioribus iuncti sedecim tetragonū pandunt.

5	13	25
4	12	24
1 2 4 4 6 9 9 12 16		
9	25	49
Tetragon ^o	tetragon ^o	tetragon ^o
a tribus	a quinq;	a septem
8	18	32
8	18	23
2 4 6 6 9 12 12 16 20		
16	36	64

Tetragon^o tetragon^o tetragon^o
a quatuor a sex ab octo

Illud quoque non oportet minore admiratione suscipere: quod secundū proprias naturas: vbi aliter secus duo tetragoni stant: et vñ parte altera longior in medio ponitur: tetragonus qui nascitur ille semper ab impari procreatur. Nam ex superioribus vno et. 4. et bis multiplicato binario: factus est nouenarius tetra-

gonus. qui scilicet a tribus procreatur. Ter enim tres. 9. faciunt. qui ternarius impar est numerus. Et sequens qui ex quatuor et. 9. et bis multiplicato senario coniunctus est. 25. tetragonus: et ipse ex impari quinario nascitur continenti post ternariū. Quinquies enim quinq;. 25. procedunt, et quinarium post ternariū impar est numerus. Et in sequenti quoque eadem ratio est. Nam qui ex. 9. et. 16. et bis ducto. 12. quadratus. 49. producit: ille a septenario impari fit post quinariū continenti. Septies enim. 7. 49. creant. At vero vbi duo aliter secus parte altera longiores vñ mediū tetragonū claudunt: omnes ex his qui fiunt tetragoni a partibus producunt. Nam qui ex duobus et. 6. parte altera longioribus et quaternario bis multiplicato. 16. tetragonus factus est: ille a quaternario numero id est pari producit. Quater enim. 4. 16. sunt. Et in sequenti quoque ordine vbi ex senario et duo decim et bis in suā summā ducto nouenario. 36. fiunt: ex continenti pari senario copulantur. Sex enim series. 36. restitunt. Nec minus in eandem rationem cadet ex. 12. et. 25. et bis. 16. factus. 64. tetragonus. Hic enim ex octonario continenti post senarium nascitur. Octies enim octo 64. tetragonus iungunt. Et in alijs quoque secundū eundem modū si idem facias rationis ordo non discrepat.

Quod ex quadratis et parte altera longioribus omnis formarum ratio consistat.

Cap. 34.

Lud vero quod ex his duob' tota omniū formarum videtur orta platio: non minore consideratione notandum est. Namq; trianguli q

cunctas alias formas sicut superius docuimus collecti producant: his iunctis velut ex quibusdam elementis oriuntur. Namq; ex vno primo tetragono et binario primo parte altera longiore ternarius triangulus copulatur. Et ex binario vel quaternario: id est ex secundo tetragono: senarius triangulus procreatur. Ex quaternario quoq; et senario: denarius triangulus nascitur. Et ad eundem ordinem cuncta triangulorum ratio constabit. Disponantur enim alternatim inter se tetragoni et parte altera longiores, qui ut melius pernotarentur: prius in duobus eos versibus disposuimus. post autem eosdem permiscuimus. et qui exinde trianguli nascerentur ascripsimus.

Tetragoni.

1	4	9	16	25	36	49	64	81
---	---	---	----	----	----	----	----	----

parte altera longiores.

2	6	12	20	30	42	56	72	90
---	---	----	----	----	----	----	----	----

tetragoni et altera parte longiores alternatim

1	2	4	6	9	12	16	20	25	30	36	42
3	6	10	15	21	28	36	45	55	66	78	

Trianguli.

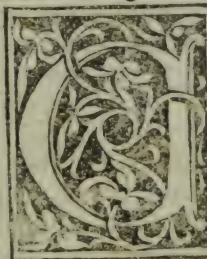
Quemadmodum quadrati ex parte altera longioribus vel parte altera longiores ex quadratis fiunt. Cap. 35.

Omnis vero tetragonus si ei proprium latitudo addatur: vel eodem rursum dematur: parte altera longior fit. Namq;

4. tetragono si quis duo iungat: vel duo detrahat: addendo perficiet: et duo detrahendo. at uterq; figuram continet parte altera longiorem que scilicet magna est alteritatis. Omnis enim infinita et indeterminata potentia: ab æquitate naturæ: et a suis se finibus contineri substantia discedens: aut maius exuberat aut in minora decrescit.

Quod principaliter eiusdem quod fit substantiæ unitas: secundo vero loco ipares numeri: tertio quadrati. et quod principaliter dualitas alterius sit substantiæ: secundo vero loco pares numeri: tertio parte altera longiores. Cap. 36.

Onstat igitur primo quod ex loco unitate propriæ immutabilisque substantiæ eiusdem nature: dualitate vero primæ alteritatis immutabilis.

quod est principium. Secundo vero loco omnes im-pares numeros propriæ unitatis cognatione eiusdem atque immutabilis substantiæ esse participes: pares vero ob binarii numeri consortii alteritatis esse mixtos Tetragonos quoque ad eundem modum considerari manifestum est. Nam quod

eorū cōpositio et coniunctio ex impa-
ribus fit: immutabili eos nature p-
nunciabo coniunctos. Quod vero
parte altera longiores ex copulatio-
ne parium pcreantur: nunq̃ ab alte-
ritatis varietate separant̃.

Alternatim positis quadratis et par-
te altera longioribus qui sit eorū cōse-
sus in differentia et in proportionē.

Capitulū. 37.

Illud igit̃ perspi-
ciendus est: qđ si
idem tetragoni et
parte altera lon-
giores disponan-
tur: ita ut alterna-
tim sibi permixti
sint: tanta in his
est coniunctio ut alias sibi in eisdem
proportionibus cōmunicent: discre-
pent autem differentiis. Alias vero
differentiis pares sint: proportioni-
bus distent. Disponant̃ enī in ordi-
nē idem illi superiores tetragoni: et
parte altera longiores ab vno.

1 2 4 6 9 12 16 20 25 30

Ergo in superiore formula hoc
maxime intueñdū est. Namq̃
inter vnū qui est tetragon⁹: et. 2. du-
pla pportio est. inter. 2. et. 4. dupla.
Hic ergo tetragonus cū parte alte-
ra longiore: atq̃ hic cū sequēte tetra-
gono: eadē pportioe iungunt̃: diffe-
rentiis vō nō isdē. Namq̃ duorū atq̃
vni⁹ sola vnitas differētia ē: s; idem
duo a q̃ternario solo binario relin-
quunt̃. Rursus si. 2. ad. 4. speculeris

dupla est pportio. si quatuor ad sex
habitudine sesquialtera recognosces
Hic ergo in pportionibus discrepāt
in differentiis pares sunt. Namq̃ et q̃
tuor a duobus et. 6. a quatuor eodē
binario distant. In sequētib⁹ etiā
eodem modo sicut in primis fuit: ra-
tio constat. Nam eadem proportio
est: differentiis nō eisdem. Nam. 4.
ad. 6. et sex ad nouē sesquialtera pro-
portionē iungunt̃. 6. autem quater
nariū duobus. 9. vero senariū trib⁹
pretereunt. In sequentibus etiam
eadem ratio specularitur. et semper
alternatim nunc quidem eēdem p-
portiones: alię differentiē sunt. nūc
aut̃ ordine permutato: hisdem diffe-
rentiis alię proportionēs. Sempq̃
in quibus differunt: secūdu naturā
lis numeri ordines tetragoni et par-
te altera longiores sese superabunt:
tantum quod geminatis summulis
naturalis numeri sit progressio. Qđ
mirum videri non debet. nos enim
ipsas sūmas tetragonorum et parte
altera longiorum geminam⁹ ad pri-
mas secūdasq̃ pportiones.

duplus	sesquialter	sesquitercius	sesquiquartus	sesquiquintus
1	2	4	6	9
12	16	20	25	30
36				
1	2	3	4	5
6				
Differentiē.				

Edem quoque differentie mirabilem in modum a toto persequentes partes et per easdem unitates quibus superius creuerunt progrediuntur. Namque inter unum et duo tantum unitas intercedit: quae unitati cui equalis est totum est: binarius vero medietas. Eodem modo inter .2. et .4. tantum duo sunt. qui binarii totum sunt: quaternarii medietas. In quaternarium vero et senarium idem duo sunt: ad quaternarium medietas: ad senarium pars tertia. Tres vero qui sequuntur inter .6. et .9. constituti sunt medij: sunt quidem senarii dimidij: pars vero tertia nouenarii. Et rursus ternarius qui nouenarii tertia pars est: duodenarii quarta est. et ad eundem modum usque in fine descriptionis geminat huiusmodi partibus sicut ipsa quoque summarum comparatio geminata est: equas partium progressionem aspicias

Probatio quadratos eiusdem esse nature
Cap. 38.

Lud autem apertissimum signum est omnes tetragonos imparibus esse cognatos: quod in omni dispositione ab uno vel duplicibus vel in triplicibus talis naturae ordo conseruitur ut nunquam nisi secundum imparium locum tetragonus inueniatur. Disponamus enim in ordinem numeros: primo quidem duplos: deinde triplos.

1	2	4	8	16	32	64	128	256
1	3	9	27	81	243	729	2187	6561

Sic igitur in utrisque versibus primos aspicias: singulos quos inuenis quoniam tetragoni sunt: in impari loco sunt constituti: quoniam primi sunt. Si vero tertium locum respexeris .4. et .9. notabis: quorum hic a duobus perficitur: illum ternarius creat. qui sunt loco impari constituti. Quintum deinde si videas locum .16. et .81. respicias. sed unus a quaternario nascitur: alterum nouenarius creat. Et si nonum locum rursus aspicias: tetragonos pernotabis. 256. 6561. quorum superior sit a .16. inferior vero ab .81. Idem si in infinitum facere libeat indiscrepanter incurrat.

Cubos eiusdem participare substantie quod ab imparibus nascantur.
Cap. 39.

Lsi vero ubi quae quae tria intervallos sublati sunt: tamen propter equalis multiplicationem participant inmutabili substantie: eiusdemque naturae sunt socij: non aliorum quam imparium coacervatione produntur nunquam vero parium. Nam si omnes ab unitate impares disponantur: iuncti figuras cubicas explicabunt.

1 3 9 27 81 243 729 2187 6561

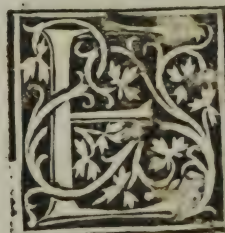
In his igitur qui primus est potestate et virtute: primum cubum faciet. Iuncti vero duo qui sequuntur ternarius scilicet et quinaris: secundum efficiunt cubum: qui est octonarius. Iuncti autem .3. qui sequuntur: septe

harius nouenariusque 7. 11. cubus
faciunt: qui. 27. numero continetur
qui est tercius. Et sequentes qua-
tuor quartus. 7 qui sequunt. 5. quin-
tum. 7 ad eundem modum quotus
quisque cubus efficitur: tot coniu-
ctione impares apponunt. Hoc au-
tem diligentius subiecta descriptio
docet

1	3	5	7	9	11	13	15	17	19
1	8	27	64						
pr ^o	sec ^u ndus	tercius	quar ^{tu} s						
mus	a bis	a ter tri	a quater						
ab	duob ^{us}	bus ter	quatuor						
yno	bis		quater						

De proportionalitatib^{us} Cap. 40.

De his quidez
sufficiēter dictus
est. nunc res ad
monet quedam
de proportio-
nis disputantes
que nobis v^{el} ad
musicas specula-
tiones: vel ad astronomicas subtili-
tates: vel ad geometricas considera-
tionis vim: vel etiā ad veterū lectio-
num intelligentiā prodesse possint:
arithmetica introductioe comodis-
sime terminare. Est igit^r proportio-
nalitas duarum vel triū vel quotli-
bet proportionū assumptio ad vnu
atque collectio. Ut autem cōmuni-
ter definiamus: proportionalitas ē
duarum vel plurium proportionū
similis habitudo: etiā si non eisdez
quantitatibus 7 differentiis consti-
tute sint. Differentia v^o est inter nu-

meros quantitat. Proportio est duo-
rum terminorum ad se inuicē que-
dam habitudo 7 quasi quodammodo
continentia. Quorum compositio
quod efficit proportionale est.
Ex iunctis enim proportionibus p-
portionalitas fit. In tribus autem
terminis minima proportionalitas
inuenit. Sit etiam in pluribus sed
longior. vt binarius ad vnum quo-
niam duo sunt termini: duplam ob-
tinet proportionē. sin vero quatuor
contra. 2. compares: 7 hic quoq^{ue} du-
pla proportio est. quos tres termi-
nos si continue consideres: ex dua-
bus proportionibus fit proportio-
nalitas. Et est pportionalitas: vnus
ad duo: 7 duo ad quatuor. Est eniz
proportionalitas ut dictū est collectio
proportionū in vnus que redactio.
Sit etiam 7 in longioribus. Nam si
quatuor illis octo velis adiungere:
7 his. 16. et his. 32. et deinceps du-
plos qui sequunt: fit in omnibus du-
pla proportionalitas ex proportio-
nibus duplis. Igit^r quotiens vnus
atque idez terminus ita duobus cir-
cum se terminis cōmunicat: ut ad
vnu dux sit ad alium comes: hęc p-
portionalitas continua vocatur: vt
vnus duo quatuor. Est enim equa-
litas in his proportionis. 7 que ad-
modū sunt. 4. ad. 2. sic sunt duo ad
vnum. Et rursus quemadmodum
vnus ad duo: sic duo ad quatuor.
Et scōm quantitatē quoque nu-
meri eodem modo est. Quantū eni
tres superant binariū: tantum bina-
rius vnitates. 7 quantū vnus a duo-
bus minor est: tantum binarius a

ternario superatur. Sin vero alius ad vnum refertur terminus: alius vero ad alium: necesse est habitudinem disiunctam vocari. Ut ad equalitatem quidem proportionis sunt.

1. 2. 4. 8. Sic enim sunt quemadmodum duo ad vnum: sic octo ad quatuor. et conuersim quemadmodum vnus ad duo: sic quatuor ad octo. Et permutatis quemadmodum quatuor ad vnum sic octo ad binarium. Scdm quantitatem vero numeri: ut sunt. 1. 2. 3. 4. quantum enim vnus a duobus vincit: tantum ternarius a quaternario superat. Et quantum duo vnum vincunt: tanto ternarius quaternarius transit. Permixtum etiam quanto vnus tribus minor est tanto binarius quaternario. vel quanto ternarius vnitatem superat: tanto binarius transgreditur quaternario.

Que apud antiquos proportio/nalitas fuerit: quas posterius addiderint.

Cap. 41.

Onfesse qui de et apud antiquiores notetur: queque ad pythagorem vel platonis vel aristotelis scientiam perueniunt: he tres medietates sunt. arithmetica: geometrica: armonica. Post quas proportionum habitudines tres alie sunt que sine nomine quidem feruntur. Vocantur autem quarta: quinta: vel sexta. que superius dictis opposite sunt. At ve

ro posterius propter denarium numeri perfectionem quod erat pythagore compositus: medietates alias quatuor addiderunt: ut in his proportionalitatibus denarie quantitatis corporis efficerent. Scdm quem numerum et priores quinque habitudines comparationesque descripte sunt. ubi quinque maioribus proportionibus quos vocauimus duces: minores aptauimus alios terminos quos comites diximus. Unde etiam in aristotelica atque archythe prius. 10. per dicamentorum descriptione: pythagoricum denarium manifestum est inueniri. Quandoquidem et plato studiosissimus pythagore scdm earum disputationem diuidit. et archytas pythagoricus ante aristotilem libris quibusdam sit ambiguum decem hec predicamenta constituit. Unde etiam. 10. membrorum particule. inde alia permulta que oia persequi non est necesse.

Quod primum de ea que vocatur arithmetica proportionalitate dictum est.

Cap. 42.

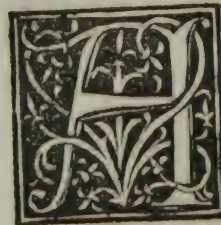

Uincit vero de proportionalitatibus deque medietatibus dicendum est. Et primum quidem de ea medietate tractabimus: que scdm quantitatem equalitatem neglecta proportionis parilitate constitutorum terminorum habitudines seruatur. In his autem quantitatibus medietas ista versatur: inque his speculanda est:

in quib⁹ a seipsis termini differunt. Quid aut esset differentia terminorum superius diffinitū est. Hanc aut esse arithmetica medietate numerorum ipsa ratio declarabit: quoniam eius proportio in numeri quantitate consistit. Quę igitur causa est huiusmodi terminorum habitudinē id est arithmetica cunctis alijs proportionalitatibus ante ponere: primum quod hanc nobis in principio ipsa numerorum natura et vis naturalis quantitatis opponit. Huiusmodi enim proportionibus quę ad terminorum differentias pertinet: ut paulo post demonstrabitur: naturalis primum numeri dispositio cognoscitur. De inde quod superiore libro disputantibus nobis apparuit arithmetica vim geometrica atque musica esse antiquiorē: et quod illata has simul in ferret: sublata vero perimeret. Quare ordine disputatio progredietur: si ab ea prius inchoandum sit medietate: quę in numeri differentia non in proportionis speculatione versatur.

De arithmetica medietate eiusque proprietatibus. Cap. 43.

Arithmetica medietatem vocamus: quotiens vel tribus vel quotlibet terminis positis: equalis atque eadem differentia in omnes dispositos terminos inuenitur. In qua neglecta proportionis equalitate terminorum

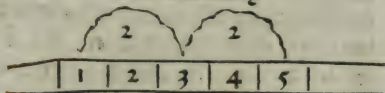
tantum differentiarumque speculatio custoditur. vt. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

In hac enim naturalis numeri dispositione: si quis continuatim differentias terminorum curet aspiceret: secundum arithmetica medietatem equa terminorum inter se discrepantia est. Equales enim sunt differentie: sed eadem proportio atque habitudo non est. Si igitur in tribus terminis consideratio sit: continua proportionalitas dicitur. Sin vero hic alius dux et alius comes: illic vero utriusque sint alij: vocabitur disiuncta medietas. Si igitur in tribus tantum terminis secundum continuam medietatem considereris: vel in quatuor: vel in quotlibet alijs secundum disiunctam: easdem semper differentias terminorum videbis: tantum solis proportionibus permutatis. Id si in uno quis nouerit reliqua eundem ratio non latebit. Sit continua medietas. 1. 2. 3. Hic unus a duobus et 2. a tribus solis tantum singulis distant. et sunt eadem differentie proportionibus vero alię. Nam que duo ad unum duplex est. tres ad duo sesquialter. et in ceteris idem videbis. Sin autem permiscens et alios quos pretereas eligas: et in his aliam quam speculationem ponas: idem poterit euenire. Nam si equales terminos intermittas: et sese in prioris dispositione pretereant. si singulos intermittas: solius binarij notabit differentia. sin vero duo pretereas: ternarij. si tres: quaternarij. et ad eundem modum uno plus quam intermiseris: erit illa quam querimus differentia terminorum. Namque

fi in tribus terminis singuli relinquatur: binarius semper intererit.

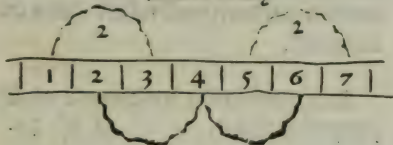
Differentie

intermissi

Ides ne ut cum superius in naturalis numeri dispositione se termini singulis preterirent: pretermisissis duobus et 4. vnus ad tres: et 3. ad quinarium comparati: binarium solum in differentia retinuerint. Nec non etiam in disiuncta eadem versabit observatio.

Differentie

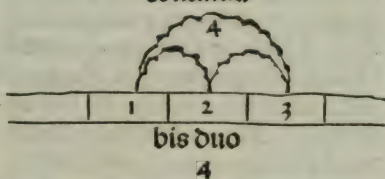

intermissi

Talibus igitur vestigijs insistentem nullus ab eadem similitudine error abducat. Nam si duos intermittas: ternarius differentiam continebit. si tres: quaternarius. si quatuor: quinarium: eque in continuis proportionibus atque disiunctis. Qualitas autem proportionis eadem non erit quamvis sint equis termini differentijs distributi. Quod si conuersim ponant: ut non eisde differentijs eade qualitas proportionis eueniat: geometrica talis proportionalitas non arithmetica nominatur. Est autem proprium huius medietatis quod si in tribus terminis speculatio sit: compositis ex-

terminatibus illa summa que inter extremitates est: non loco tantum: verum etiam sit quantitate medietas. Ut si ponant. 1. 2. 3. vnus et tres quatuor reddunt. Duo vero qui medius inter utrosque est: quaternarii medietas inuenit. Quod si bis medietatem ducas equus erit extremitatibus. Bis enim duo quatuor creant. Sin vero disiuncta sit: quod sit ex utrisque extremitatibus compositis: hoc ex duabus medietatibus reddat. Si enim sunt. 1. 2. 3. 4. vnus et quatuor quinarium creant: duo et tres medij in eundem rursum quinarium surgunt.

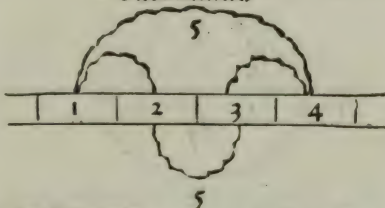
continua

bis duo

4

discontinua

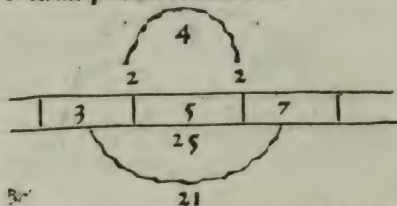

5

Et illi hoc quoque solida proprietate coniunctum: quod quemadmodum sunt omnes termini huiusmodi dispositionis ad seipsos: ita sunt differentie ad differentias constitutę. Namque omnis terminus sibiipsum equalis est et differentie differentijs sunt equalles. Illud quoque subtiliter quod multum huius discipline periti nisi nicomach-

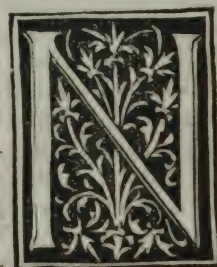
chus nunq̃ antea perspexerunt: qđ
in omni dispositione vel cōtinua vť
disiuncta: quod cōtinet sub duabus
extremitatibus minus est eo nume
ro qui ex medietate cōficiť tantum
quantũ possunt duę sub se differen
tię cōtinere quę inter ipsos sunt ter
minos constitutę. Ponamus enim
tres terminos huiusmodi. 3. 5. 7. Si
igit̃ tres septies augeant̃: in. 21. nu
merũ cadũt. Quod si mediũ termi
nũ id est. 5. in semetipsũ multiplica
ueris: quinq̃ies quinq̃ faciunt. 25
Et hic numerus ab eo quę extremi
tates colligunt quaternario maior
est: quę scilicet differentię cōficiunt
Inter tres enĩ 2. 5. 7. bini inũ sunt.
quos si i sese multiplices. 4. reddũt
bis enĩ duo quatuor fiũt. Recte igit̃
dictũ est: in hac huiusmodi disposi
tione qđ cōtinet sub extremitatibus
min⁹ esse illo numero qui fit ex me
dietate tantũ quantũ differentię in
se multiplicare restitũnt.

Ortum vero propriũ huius
modi dispositionis notat: qđ
antiquiores quoq̃ habuere notissi
mũ: quod in hac proportionalitate
vel medietate in minoribus termi
nis maiores proportionales: in maio
ribus minores comparationes ne
cesse est inueniri. Namq̃ in disposi

tione hac. 1. 2. 3. minores sunt ter
mini. 1. et. 2. maiores. 2. et. 3. et. 2.
ad vnum duplus est. 3. vero ad du
os sesquialter: sed maior est propor
tio dupli quaz sesquialtera. In, ar
monica autem medietate contra
rio euenire contingit. In minorib⁹
enim terminis minores proportio
nes: in maioribus maior proportio
nis quantitas custodit̃. Harũ vero
medietatũ id est arithmetice atque
armonice: geometrica proportiona
litas media esse notata est. quę vel
in maioribus vel in minoribus ter
minis equas numerorum qualita
tes i pportionalitate custodit. In
ter maius vero 7 minus: equalitas
loco ponit medietatis. Et de arith
metica quidem medietate satis di
ctum est.

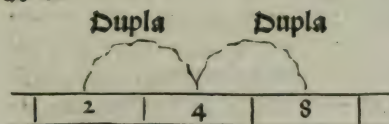
De geometrica medietate eiusq̃
proprietatibus. Cap. 44.

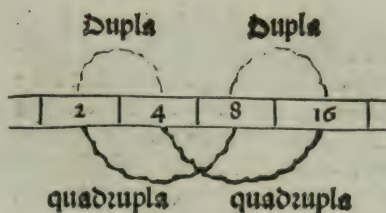
Nunc vero quę
hac sequit̃ geo
metrica medie
tas expediatur
quę sola vť ma
xime proportio
nalitas appella
ri pōt: ppterea
quod i ea eisdē
proportionib⁹ terminor̃ vel in ma
ioribus vel in minorib⁹ speculatio
ponit̃. Hic enim equa semper por
tio custodit̃: numeri quantitas mul
tudoq̃ negligit̃ contrarie quaz in

arithmetica medietate. ut sunt. 1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. Vel in tripla proportionione. 1. 3. 9. 27. 81. Vel si quadrupla vel si quinquapla vel si in quamlibet multipliciter numerorum sit constituta distensio. In his enim quolibet terminos sumpserit: explebunt geometrica medietatem. quae admodum enim prior ad sequentem ita sequens ad alium. Et rursus: si permixte facias idem erit. Si enim ponant tres termini. 2. 4. et. 8. quae admodum sunt. 8. ad. 4. ita. 4. ad. 2. Atque hoc si conuertas: quemadmodum sunt. 2. ad. 4. ita erunt. 4. ad. 8.

Vel si in quatuor terminis ut sunt. 2. et. 4. 8. et. 16. quemadmodum est primus ad tertium: id est. 2. ad. 8. sic erit secundus ad quartum: id est. 4. ad. 16. Quia enim portio quadrupla est. Et conuersim quemadmodum quartus est ad secundum: ita tertius notatur ad primum. Hoc vero etiam disiuncte licet. Nam quemadmodum est primus ad secundum: id est. 2. ad quatuor: sic tertius ad quartum: id est. 8. ad. 16. et conuersim quemadmodum secundus ad primum: id est. 4. ad duos: ita quartus ad tertium: id est. 16. ad. 8. idque in omnibus rata consideratione perspicies.

Habet autem proprium huiusmodi medietas quod in omni dispositione secundum hanc proportionalitatem terminorum differentie in eadem proportionione contra se sunt qua fuerint ipsi termini quorum sunt ipsae differentie. Siue enim dupli contra se sint termini: duples erunt etiam differentie. siue tripli: triplae. siue secundum quamlibet multipliciter: eadem in differentijs multiplicitas erit: quam prima consideratio inuenit in terminis. ut subiecta descriptio monet

Differentie duples									
1	2	4	8	16	32	64	128		
1	2	4	8	16	32	64	128	256	
Termini dupli									

Nam illi igitur dubium esse potest quod cum omnes termini dupli sint: ita differentie quoque eorum terminorum duples esse videantur: ut uno minus termino in differentijs: omnes penes dispositos subter terminos quorum sunt ipsae differentie: superior ordo reddiderit. Est etiam aliud proprium quod omnis ad minorem maiorem terminum comparatus: ipsum minorem re

tinet differentiā. Nāq; binarius ad unitatē: ipsa unitate differt. et quaternarius binario: ipso binario. et octonarius quaternario: ipso quaternario. et deinceps maiores alij: ipsis minoribus ab eis dē ipsis differūt quos numerositate pretereūt. Et hoc quidem in duplici pportione cadit. Sin vero sint triplices pportiones: maior terminus a minore termino duplicato minore termino differt. Ut si sint. 1. 3. 9. tres ab vno: binario differūt: in quē unitas idest minor terminus duplicatus erundat. et 9. a tribus senario differūt: quem ternarius duplicatus educit. Et in alijs cūctis eiusmodi ratio reperiet. Sin vō quadruplex sint: triplicato minore termino maior terminus a minore distabit. Et si quinquupli: quadruplicato. et si sexcupli: quinquuplicato. et vna minus multiplicatio ne quaz est ipsa minor ad maiores cōparatio terminorū: minorē numerus maior exsuperat.

Differentiē duple

1	2	4	8	16	32	64	128	
1	2	4	8	16	32	64	128	256

Termini dupli

Differentiē triple

1	2	6	18	54	162	486	1458
1	3	9	27	81	243	729	2187

Termini tripli

Differentiē quadruple

1	3	12	48	192	768	3072	12288
1	4	16	64	256	1024	4096	16384

Termini quadrupli

Hec autē pportionalitas et in alijs omnibus vel supparticularib; vel suppartientibus inuenit: huiusmodi proprietate in omnibus conseruata: ut in cōtinua pportione: quod sit sub extremitatibus si tres fuerit termini: hoc a medietate multiplicata cōsurgat. Si enī sint. 2. 4. 8. quod sit ex bis. 8. idem sit ex quater. 4. Vel si sit in quatuor terminis disiuncta pportio: qd sit sub vtriusq; extremitatibus id duarū medietatū multiplicatione concrescat. Ut si sint. 2. 4. 8. 16. quod sit ex bis. 16. id ex quater. 8. reddatur. Exemplar autē nobis maximū certissimūq; sit illud: vbi ex equalitate dirim; oēs in equalitatis species fūdi. Illic enī in omnibus vel multiplicibus vel suppartientibus vel supparticularibus vel in ceteris cōiunctis geometrica pportionalitas custodit: has omnes propriē etates quas supradiximus continēs. Quarta vero est pportietas huiusce medietat: quod vlt in maioribus vel minoribus terminis equales semp pportiones sūt. Namq; si ponant. 2. 4. 8. 16. 32. 64. inter hos omnes dupla pportio est. Apparet etiā hec pportionalitas in binis pportionibus ab unitate alternatim parte altera longioribus quadratisq; dispositis a prima multiplicat; habitudine id est a duplici cūctas supparticularis habitudines pportionesque discurrens. quod subiecta descriptione signatum est.

Tetragonus	1	
parte al. lon.	2	dupla
Tetragonus	4	dupla
parte al. lon.	6	sesquialte: a
Tetragonus	9	sesquialtera
parte al. lon.	12	sesquitercia
Tetragonus	16	sesquitercia
parte al. lon.	20	sesquiquarta
Tetragonus	25	sesquiquarta
parte al. lon.	30	sesquiquinta
Tetragonus	36	sesquiquinta
parte al. lon.	42	sesquisexta
Tetragonus	49	sesquisexta

Que medietates quibus rerum
publicarū statib⁹ cōparent. La. 45.

Alq̄ ideo arithme-
tica quidem ei rei
pulice cōparat q̄
paucis regit: idcir-
co quod in mino-
ribus eius termi-
nis maior propor-
tio fit. Muscam vero medietatem
optimatū dicūt esse rempublicam:
ideo quod in maioribus terminis
maior proportionalitas inuenitur.
Geometrica medietas populari q̄
ammodo et ex equalitate ciuitatis ē
Nāq̄ vel in maioribus vel in mino-
ribus equali omniū proportionali-
tate componit: et est inter omnes pa-
ritas quēdam medietatis equū ius
in pportionibus cōseruantis.

Quod superficies vna tantū in pro-
portionalitatibus medietate iungā

tur: solidi vō numeri duab⁹ medietate
tib⁹ in medio collocant. Cap. 46.

Ost hec igit̄ tem-
pus ē ut expedia-
mus nunc quid-
dam nimis vtile
in platonica qua-
dam disputatio-
ne: que in timei
cosmopeia haud
facili cuiquā vel

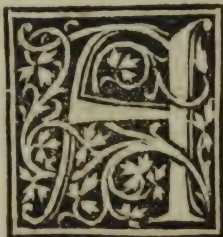
penetrabili ratione versat. Qēs enī
planę figurę q̄ nulla altitudine cre-
scunt vna tantū medietate geome-
trica cōtinuant: alia que iungat nō
pōt inueniri. vnde duo tantū in his
intervalla sunt constituta: a primo
scilicet ad mediū: et a medio ad ter-
ciū. Si vero fuerint cubi: duas tan-
tū habebunt medietates vbi tercia
inueniri nō poterit: scōm geometri-
cam scilicet proportionē. vnde for-
mę solide tria intervalla dicunt ha-
bere. Est enim vnū intervallū a pri-
mo ad secundū: et a secundo ad ter-
ciū: et a tercio ad quartū: que est sci-
licet postrema distantia. Recte igit̄
et planę figurę duob⁹ intervallis: et
solide tribus cōtineri dicunt. Sint
enim duo tetragoni. 4. scilicet et .9.
horū igitur vnus tantum medius in
eadem proportionē constitui potest
Nanque senarius ad .4. sesquialter
est: et .9. ad senarium eodem modo
sesquialter. Hoc autē idcirco evenit
quod singula latera singulorum te-
tragonorum efficiunt senariam me-
dietatem. Nanque quaternarij te-
f

tragoni latus binarius est: nouena-
 rii ternarius. hi ergo multiplicati se-
 narium perfecerunt. Bis enim tres
 senarius est. Et quotienscūq; datis
 duobus tetragonis eorum medie-
 tatem volumus inuenire: latera eo-
 rum multiplicanda sunt: et qui ex his
 preabunt medietas est. Si autem
 cubi sint vt. 8. et. 27. due tantū inter
 hos eadem proportionē medietate
 constitui queūt. 12. scilicet et. 18
 nāq; 12. ad. 8. et. 18. ad. 27. sesqual-
 tera tantum proportionē iungunt.
 In his quoq; eadem laterū ratio
 est. Namque ex vno cubo qui pro-
 pinquior est: vna medietas duo la-
 tera colligit. ex alternatim vero po-
 sito vnum. In alia quoq; medietate
 idem est. Ponant enim duo cubi
 et in medio eorum due medietates
 quas superius dixim⁹. 8. duodecim
 18. 27. octonarij igitur latus est bi-
 narius: bis enim bini bis octonariū
 fecerunt. Ternarius vero. 27. cubi
 latus est. Ter enim tres ter. 27. resti-
 tuūt. Medietas igitur que iuxta octo-
 narium est: id est. 12. mutuatur duo
 latera ex propinquo sibi octonario
 et aliud vnū latus ex altrinsecus po-
 sito. 27. cubo. Bis enim bini ter. 12.
 pandunt. Et. 18. eadez ratione duo
 latera a propinquo sibi. 27. cubo colli-
 git: et vnū ab altrinsecus posito octo-
 nario. Tres enim ter bis. 18. concu-
 dunt. Hoc autem vniuersaliter spe-
 culandū est: si tetragonus tetrago-
 num multiplicet: sine dubio tetrago-
 nus prouenit. Sin vero parte alte-
 ra longior tetragonum multiplicet

vel tetragonus parte altera longio-
 rem: nanquam tetragonus: sed sem-
 per ante longior crescit. Rursus si
 cubus cubum multiplicauerit: cubi
 forma conficitur. Si vero parte al-
 tera longior cubum: vel cubus par-
 te altera longiorem: nunquam cu-
 bus procreabitur. hoc scilicet scdm
 similitudinem paris atq; imparis.
 Par enim parem si multiplicet: sem-
 per par nascitur. et impar imparem
 si multiplicet: impar continuo pro-
 creatur. Si vero impar parem: vel
 si par imparem multiplicet: par sem-
 per exoritur. Hoc autēz facilius co-
 gnoscit ex lectione platonis in libris
 de republica: eo loco qui nuptialis
 dicitur: quem ex persona musarum
 philosophus introducit. Sed nunc
 ad terciā medietatem redeundū
 est.

De armonica medietate eiusque
 proprietatibus. Cap. 47.

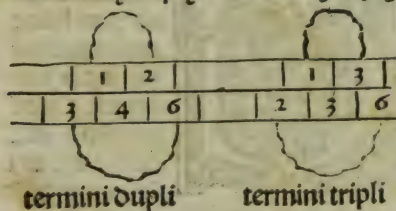
Armonica autē
 medietas est:
 que neq; eisde
 differentiis nec
 equis propor-
 tionibus con-
 stituitur: sed il-
 la in qua quē-
 admodū ma-

ximus terminus ad paruissimū ter-
 minum ponitur: sic differentia ma-
 ximi et medij contra differentiā me-
 dij atque paruissimi comparatur.
 Ut si sint. 3. 4. 6. vel si. 2. 3. 6. Sena,

rius enim quaternarium sua tertia parte superat: id est duobus. quaternarius vero ternarium sua quarta parte superuenit: id est vno. Et senarius ternarium sua medietate id est tribus. ternarius vero binarius sua parte tertia id est vnitatem transcendit. Quare in his neque eadem proportio terminorum est: neque sunt eedem differentie. est autem quem admodum maximus terminus ad parvissimum terminum: sic differentia maximi et medij ad differentiam medij atque postremi. Namque in hac proportione que est. 3. 4. 6. maior terminus id est senarius ad parvissimum terminum ternarium duplus est et differentia maximi et medij id est senarij et quaternarij duo scilicet: ad differentiam medij et ultimi id est quaternarij atque ternarij que est unitas dupla perspicitur. Sed hoc quoque subiecta descriptione monstrat.

Differentie duple   Differentie triple

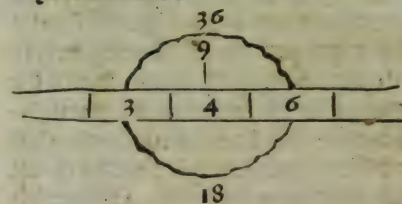
Habet autem proprietates que admodum dictum est contrariam arithmetice medietati. In illa enim in minoribus terminis maior erat proportio: in maioribus minor

in hac vero in maioribus quidem terminis maior est proportio: in minoribus vero minor. Namque in hac dispositione. 3. 4. 6. tres ad quatuor comparati sesquiterciam habitudinem: sex vero ad quatuor sesquialtera reddunt: sed maior est proportio sesquialtera a sesquitercia tantum quantum pars tertia medietate transcendit. Est igitur medietas quedam geometrica proprieque esse proportionalitas iudicatur. scilicet inter eam ubi in maioribus terminis minor est proportio et minoribus maior: et inter eam ubi in maioribus maior est in minoribus minor. Illa est enim vere proportionalitas que medietatis quodammodo locum obtinens: et in maioribus et in minoribus equalibus proportionum comparationibus continetur. Hoc quoque signum est duarum extremitatum mediam esse quodammodo geometricam proportionem. Namque in arithmetica proportionem medius terminus eadem sua parte et minorem precedit et a maiore preceditur sed alia parte minor: alia vero parte maior. Sit enim arithmetica dispositio. 2. 3. 4. Ternarius igitur numerus binarium tertia sua parte precedit id est vno: et a quaternario tertia sua parte preceditur id est vno. At vero ternarius non eadem parte minoris minoris vincit: vel maioris a maiore superat. Namque minoris id est binarij vno superat: id est ipsius medietate binarij. a quaternario vero vno relinquit: que pars quaternarij quarta

est. Recte igitur dictum est medius terminus in huiusmodi medietate: eadem sui parte et minorem vincere et a maiore superari: sed non eisdem partibus vel minoris minorem transgredi: vel maioris a maiore transcedi. Contrarie armonica medietas proportionem habet. Namque non eadem parte sua medius terminus in hac proportionem vel minorem vincit: vel a maiore superatur: sed eadem parte minoris minorem superat: qua parte maioris a maiore superatur. In hac enim dispositione armonica que est 2.3.6. ternarius binarius tertia sui parte vincit: idem ternarius a senario tota sui quantitate superatur: id est tribus. Idemque ipse ternarius medietate minoris vincit minorem: id est uno. et medietate maioris a maiore termino vincitur: id est tribus. Senarij enim medietas ternarius est. In geometrica vero medietate neque eisdem suis partibus medius vel vincit minorem vel a maiore vincitur: neque eadem parte vel minoris minorem superat: vel maioris a maiore relinquit: sed qua parte sua medius terminus minorem superat: eadem parte sua maior terminus medius vincit. Quod est ut medietas atque extremitas equalibus medietatem et extremitatem reliquam suis partibus superuadant. In hac enim dispositione que est 4.6.9. tertia sui parte medius senarij quaternarius superat: id est duobus. et tertia sui parte rursus nouenarius senarius vincit: id est tribus. Habet autem alias

proprietatem armonica medietas. ut cum duas extremitates in unum redactas medietas multiplicauerit dupla quantitas colligitur quam si se multiplicet due extremitates. Sint enim hi termini. 3.4.6. Si igitur ternarij et senarij iungas nouenarij facies. qui per quaternarij ductus 36. efficit. quod si se ipse extremitates multiplicent: et fiant tres sexies 18. conficiunt: quod est prioris summe dimidium.

Quare dicta sit armonica medietas ea que digesta est. Cap. 48.

Considerandum forsitan videatur: cur hanc armonica medietatem vocemus. Cuius hec ratio est. quoniam arithmetica dis-

positio equas tantum per differentias diuidit quantitates. geometrica vero terminos equa proportionem coniungit. At vero armonica ad aliquid quodammodo relata consideratione: neque solum in terminis speculationes proportionis habet:

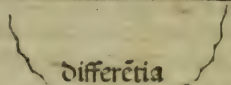

neque solum in differentiis: sed in
vtrisque communiter. Querit enim ut
quemadmodum sunt ad se extremi
termini: sic maioris ad medium diffe-
rentia: contra differentiam medie-
tatis ad ultimum. Ad aliquid autem
considerationem armonie proprie
esse in primi libri rerum omnium di-
uisione monstrauimus. Ipsarum
quoque musicarum consonantiarum
quas symphonias nominat propor-
tiones: in hac pene sola medietate
frequenter inuenias. Namque sym-
phonia diatesseron: que princeps est
et quodammodo vim obtinens ele-
menti: constituit scilicet in epitrita p-
portionione: ut est quaternarius ad ter-
narium: in eiusmodi armoniciis me-
diatatis inuenit. Sint enim eius-
modi armonice medietatis termi-
ni quorum extremi dupli sint: et rursus
alia huiusmodi dispositio quorum ex-
tremi tripli.

3	4	6	2	3	6
---	---	---	---	---	---

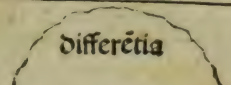
Senarius igitur ad ternarium
duplus est. idem autem in alia dis-
positione senarius ad binarium tri-
plus. Horum igitur si differentias col-
ligamus et ad se inuicem compare-
mus: epitrita proportio colligitur:
unde diatesseron symphonia reso-
nabit. Inter tres enim et 6. ternari-
us est: et inter binarium et senarium qua-
ternarius. qui sibi met comparati ses-
quiterciam efficient proportionem.

3	4	6
---	---	---

differentia

Diatesseron	3	sesquitercium
	4	

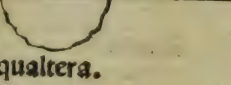
differentia

2	3	6
---	---	---

In eadem quoque medietate et dia-
pente symphonia componitur:
qua sesquialtera habitudo restituit.
Nam in vtriusque dispositionibus his
que subiecte sunt: in duplici senarius
ad quaternarium sesquialter est: in tri-
plici ternarius ad binarium: ex quibus
vtriusque diapente symphonia con-
iungitur.

Sesquialtera.
Diapente.

3	4	6
2	3	6

Sesquialtera.
Diapente.

Post hanc autem diapason co-
sonantia que fit ex duplici, ut
est subiecta formula.

Duplex.
Diapason.

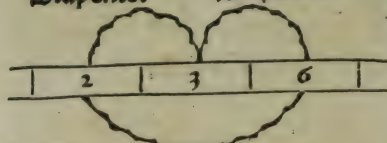
2	4	6
---	---	---

f3

In triplici quoque dispositione simul diapente et diapason symphonia componitur: seruans sesquialteram et duplicem rationem, quod subiecta descriptio docet.

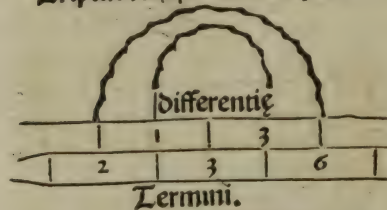
Sesquialtera. Duplex.
Diapente. Diapason.

Triplex.
Diapente et diapason.

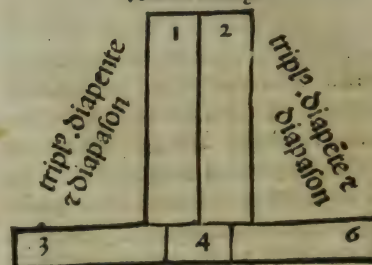
Quoniam triplus duas continet consonantias diapente scilicet et diapason: in huius triplicis positione in differentiis eundem rursus triplum reperiemus secundum subter descriptum modum.

Triplus diapente et diapason.

In dupla vero dispositione maior terminus ad medij termini contra se differentiam triplus est. et rursus minor terminus ad medij contra minorem terminum comparati differentiam triplus est.

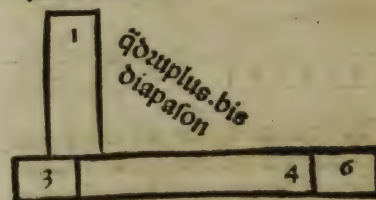
Differentie.

Termini.

Illa autem maxima symphonia que vocatur bis diapason: velut bis duplum: quoniam diapason symphonia ex duplici proportionem colligitur: huic se iunctura armonice medietatis interfert. Nam in duplici proportionem medius terminus ad minoris suique differentiam quadruplus inuenitur.

Differentia.

Termini.

In triplicibus quoque extremitatibus maior differentia ad minorem differentiam quadrupla est: et bis diapason symphoniam emittit. Namque in dispositione. 2. 3. 6. extremorum differentia est: id est senarij et binarij. 4. minor vero differentia id est ternarij et binarij unum. 4. autem uno quadrupla maior est relatione: quam comparatio bis diapason consonantiam tenet.

Vocant autem quidam armo-
nicā huiusmo-
di medietatez
idcirco quod
semper hec p-
portionalitas
geometricę ar-
monię cogna-
ta est. armoniā aut geometricā cu-
bum dicunt. Ita enim ex longitudi-
ne in latitudinē distentus est et in al-
titudinis cumulū creuit: ut ex equa-
libus proficiscens ad equalia perue-
niens: equaliter totus sibi conveni-
ens creverit. Hec autem medietas
in omnibus cubis que est geometri-
ca armonia perspicitur. Omnis enī
cub⁹ habet latera. 12. angulos octo
superficies sex. Hic autē ordo et dis-
positio armonica est. Disponantur
enī. 6. 8. 12. hic ergo quēadmodū
est maior terminus ad parvissimū
ita differentia maioris et mediū ad
parvissimam cōparatur. Perpen-
si nanque. 12. ad sex dupli sunt. diffe-
rentia vero. 12. et octonarij quater-
narius est. octonarij vero et senarij
duo. dupla autem ratione distabūt
duobus quatuor cōparati. Rursus
octonari⁹ qui medietas est alia sua
parte minorem p̄cedit: et alia sua
parte a maiore p̄ceditur. eadem
autem parte minoris minorem su-
perat: qua parte maioris a maiore
superatur. Rursus si extremitates
in ynum redigantur et a medietate

octouario multiplicentur: duplus
erit ab eo numero quem solę extre-
mitates multiplicatę perfecerint.
Omnes autem in hac dispositione
symphonias muscas inuenimus.
Diatesseron quidem est octo ad sex
quoniam proportio sesquitercia est.
At diapente. 12. ad 8. quoniam ea
quę sesquialtera comparatio dicitur
in ea diapente consonantia reperit
Diapason vero quę ex duplici nasci-
tur ex. 12. ad sex compositione pro-
ducitur. Diapason vero et diapente
quę triplicis optinent rationez: sit
ab extremitatū differentia ad diffe-
rentiaz minorem. Nanque duode-
narij et senarij sex differentia est. mi-
nor vero est differentia octonarij et
senarij: id est. 2. qui senarius ad bi-
nariū triplus est: et diapason simul
et diapente consonantiā sonant. Illa
vero maior consonantia quę est
bis diapason: quę ex quadruplo fit
in mediū termini id est octonarij: et
eius differentię comparatione per-
spicitur: quę inter octonariū et sena-
riumque reperitur. Quare proprie
atque conuenienter huiusmodi pro-
portionalitas armonica medietas
appellatur.

Quemadmodum constitutis al-
trinfecus duobus terminis: arith-
metica et geometrica armonica in-
ter eos medietas alternet. atque de
eorum generationibus.

Nos autem presta-
re debemus qua-
tenus quemad-
modum dato ca-
lamo extremis
foraminibus ma-
nentibus musi-
cis mos est: ut
mediū forame-
permutantes: atque aliud aperientes
aliud digitis occludentes diuersos
emittant sonos. Vel cum duabus al-
trinsecus protensis cordis medij ner-
ui sonum musicus vel astringendo
tenuat uel remittendo grauat: ita
quoque datis duobus numeris nūc
quidem arithmetica: nūc uero geo-
metrica: nūc autem armonica medietas
tem experiamur inserere. ut rectum
propriūque medietatis nomen sit: quod
manentibus extremitatibus huc atque
illuc ferri permutarique videatur. Po-
terimus autem hanc in duobus al-
trinsecus positis terminis vel pari-
bus vel imparibus permutare: ita ut
cum arithmetica ponimus medietatem
differentiarum tantum ratio equabilitasque
seruetur. Cum uero geometrica: rata se-
pportionum iunctura custodiat. Sin-
autem armonica fiat differentiarum cō-
paratio: ab terminorum pportionione non
discrepet. Et sint quidem primo pares
positae quaedam extremitates: in quas
has omnes medietates oporteat in-
ternectere. 10. et. 40. Prius igitur
arithmetica medietas aptetur. Inter
hos ergo si. 25. posuero: erit mihi ar-
ithmetica pportio differentiarum
quantitate immutabiliter custodi-

ta. in huiusmodi scilicet dispositio-
ne. 10. 25. 40. Uides enim ut quin-
denque sese summulque quantitate tran-
scendant. Omnesque proprietates quas
supra diximus in medietate arithmetica
conuenire: ab hac huiusmodi disposi-
tione non reperies alienas. Namque
quod admodum unusquisque eorum termi-
nus ad seipsos est: quoniam sibi equa-
lis est: ita sunt ad se inuicem differē-
tie: quoniam sibi sunt equales. et quanto
maior terminus mediū transit: tan-
to medius vincit minorem. Et extre-
mitatum aggregatio duplex est medie-
tate. et minorum terminorum pportio
maior est illa cōparatiōe quae in ma-
iores terminos continetur. Et tanto mi-
nor est numerus qui fit ex multipli-
catis extremitatibus ab eo qui fit ex
multiplicata medietate: quantum eorum
differentie multiplicare restitunt.
Illud quoque quod medietas eadem
sui parte et a maiore vincitur et mino-
rem ipsa superuenit. non eadem au-
tem parte minoris minorem tran-
sit: vel maioris a maiore relinqui-
tur. quae omnes scilicet proprietates
non alterius nisi arithmetice medi-
etatis sunt. Quod si superius dicta
meminerit lector: ita esse indubitan-
ter intelliget. Rursus si inter eos de-
10. et. 40. viginti constituam: statim
geometrica medietas cum suis pro-
prietatibus cunctis exoritur: arithme-
tica medietate pereunte. In hac enim
dispositione. 10. 20. 40. quod admo-
dum est maior ad medium: sic medi-
us ad extremum. Et quod continetur ab ex-
tremitatibus equum est ei quod a

multiplici medietate completur. Differentie quoque eorum in eadem sunt proportionem quam termini. Tremendum vero et inuicem proportionum secundum terminos nulla est. sed maior terminorum proportio a minor terminorum proportione non discrepat. Si vero armonicam medietatem coniungere velim. 16. mihi numerus inter extremitates utrasque ponendus est ut sit hoc modo. 10. 16. 40. Nunc igitur licet in huiusmodi dispositione omnes armonicis proprietates agnosce re. qua enim maximus ad parvissimum terminus proportionem coniungit: eadem proportionem differentie ad se invicem comparant. Et quibus partibus maioris a maiore medius vincitur: eisdem partibus minoris preterit minorem. Suis vero non eisdem vel a maiore vincitur: vel transit minorem. Et in maioribus terminis maior est proportio: in minoribus minor. Et si in unum extremitates redigantur: et medietatis quantitate crescant: duplus inde efficiatur numerus ab eo qui ex solis multiplicatis extremitatibus preceatur. Atque hoc quidem in terminis paribus constitutum est. At vero si impares proponantur ut sunt. 5. et 45. aptatus medius. 25. arithmetica proportionem medietatemque constituit. Nam si sint. 5. 25. 45. eadem sese numerorum quantitate termini transgredientes. et omnis superius dicta proprietas arithmetice medietatis in his terminis custoditur. Sed si 15. numerum medium ponam ut sint. 5. 15. 45. in geometrica medietate termini relabuntur: equalibus terminorum ad se invicem proportionibus custoditis. Novum vero si inter utrosque terminos ponam: ut sint. 5. 9. 45.

fit armonica medietas. ut qua summa maximus numerus parvissimum precedit: eadem maior differentia minorem differentiam vincat. Qua vero disciplina huiusmodi medietates reperire possumus expediendum est. Datis duobus terminis: si arithmetica medietatem constituere oportebit: utraque est extremitas coniungenda. quodque ex ea copulatione colligitur dividendum: isque numerus qui ex divisione redactus est arithmetica medietatem inter extremitates locatus efficiet. ut. 10. et. 40. si iunxero: efficiunt. 50. quos si dividam. 25. redduntur. Hic erit medius terminus secundum arithmetica proportionem. Vel si illum numerum quo maior minorem superat dividas: eumque minori superponas: quodque inde concrevit medium ponas arithmetica medietas informatur. Nam. 40. denarium tricenario superat. quem si divides. 15. sunt. hunc si minori id est denario superposueris. 20. et. 5. nascentur. que si medium constituas: arithmetice medietatis ordo formatur. Geometricam vero si rationem vestiges: eius numeri qui sub utrisque extremitatibus continetur tetragonum latus inquire: et hunc medium pone. Nam sub. 40. et denario numero. 400. continentur. Si enim denarium in. 40. multiplices: hic numerus crescit. Porum igitur quadringentorum require tetragonum latus. hi sunt. 20. Uicies enim. 20. 400. efficiuntur. Repertum ergo latus quadratum medius constitues. Vel si eam pro-

portionem quā inter se dati termini
custodiunt diuidas: et id quod relin
quetur mediū terminū ponas. Nam
que. 40. ad denarium quadruplus
est. Igitur quadruplum si diuidas
duplum facies: qui est scilicet. 20.
Nam. 20. ad denarium duplus est.
Hunc si mediū constituas: medietate
tem geometricā perferet. Armoni
cam vero medietatē tali modo re
peries. Differentiam terminorum in
minorem terminū multiplica. et post
iunge terminos. et iuxta eum qui in
de confectus est: cōmitte illum nu
merum qui ex differentijs et termi
no minore productus est. Cuius cū
latitudine inueneris: addas eā mi
nori termino. et quod inde colligit
mediū terminū pones. 10. enī et. 40.
sunt. 50. Differentia autē inter. 10.
et. 40. 30. sunt. quē si multiplicas in
denariū: id est in minore: decies. 30.
oportet. 300. efficiēs. Quos. 300.
iuxta eū cōmitte qui ex iunctis utrisq;
confectus est: id est iuxta. 50. facient
enim quinquagies senos. et inueni
latitudo senarius. Hūc igit si minori
termino addas faciēt. 16. et hūc numerus
medius constituitur in. 10. et. 40. armo
nicā pportionē medietatēq; suabit.
De tribus medietatibus q̄ armonice
et geometricē contrarię sūt. Cap. 51.

ME quidez sunt
apud antiqui
ores inuentę
probatęq; me
dietates. quas
id circo longi
us enodatus
q; tractauim?

quod hę maxime in antiquorum le
ctionibus inueniuntur: et ad omnē
pene vim cognitionis eorū versatur
utilitas. Ceteras autē prętereundo
trāscurrimus: idcirco quod nō mul
tum nobis in lectionibus profunt.
sed tantum ad implendam denarij
numeri quantitatem. Quę ne lateāt
ne ve sint aliquibus ignoratę depromimus. Videntur enim hę supradictis
medietatibus esse contrarię ex
quibus originē trahunt. Ex his enī
etiam istę sunt constitutę. Est autē
quarta medietas quę opposita vi
detur armonice: in qua tribus ter
minis positus: quēadmodū est ma
ximus terminus ad paruissimū: sic
differentia minorū ad differentiam
maximorū. Ut sunt. 3. 5. 6. sex ad ter
narium duplus. Et sunt minores. 5.
et. 3. maximi vero huius dispositio
nis. 6. et. 5. Differentia vero mino
rum quinarij scilicet et ternarij. 2. sūt
maiorū quinarij et senarij. 1. qui. 2.
ad vnū comparati duplum faciunt.
Ergo quēadmodū est maximus ter
minus ad paruissimū sic minorū ter
minorum differentia est ad differē
tiam maximorū. Liqueat autē oppo
sitam et quodāmodo contrariā esse
hanc medietatez armonice medietati:
idcirco: quod in illa quēadmo
dum est maximus terminus ad par
uissimū: sic maiorū terminorū dif
ferentia ad differentiā minorū. Hic
autem e contrario. Est autem pro
priū huius medietatē: quoniā quod
continetur sub maximo termino et
medio: duplum est eo quod contine
tur sub medio atq; paruissimo. Se

ries enī quinq. 30. sunt: quinquies
vero tres. 15. Dūq. vero alię medie/
tates quinta scilicet 7 sexta geome/
trice medietati contrarie sunt: 7 ei/
dem videntur oppositę. Est autem
quinta medietas: quotiens in tri/
bus terminis quęadmodū est me/
dius termin⁹ ad minores terminū:
ita eorū differentia ad differentiam
medij atq. maioris. Nam in hac di/
spositione. 2. 4. 5. quaternarius ad
binariū duplus est. sed inter quater/
nariū 7 binariū duo sunt: inter qua/
ternariū vero et maiorem terminū
id est quinq. 1. 7 duo ad vnū dupli/
sunt. Contrariū autem geometricę
medietati in hac proportiōe est: qđ
in illa quęadmodū maior terminus
ad minorē esset: sic maiorū differen/
tia ad differentia minorum. hic ve/
ro contrarie: quemadmodū mino/
res ad se termini sunt: sic minorum
differentia terminorū ad maiorum
differentia comparatur. Est autem
propriū in hac quoque dispositione
quod illud quod cōtinetur sub ma/
iore termino 7 medietate duplū est
eo quod sub vtriusq. extremitatibus
continetur. Nam quinquies quatu/
or sunt. 20. quinquies vero. 2. sunt
10. et 20. denarij duplus est. Sexta
vero medietas est quādo tribus ter/
minis constitutis quęadmodū est
maior terminus ad mediū: sic mino/
rū terminorū differentia ad differē/
tia maximorū. In dispositione enī
quę est. 1. 4. 6. maximus terminus
ad medium sesquialter est. differen/
tia vero minorum id est vnius et. 4.

ternarius est: maiorum vero id est
quaternarij 7 senarij binarius. Ter/
narius autem binario comparatus
sesquialterā habitudinem proporti/
onis efficiet. Eodem autem modo
hec quoque medietas geometricę
contraria est quemadmodū 7 quin/
ta: propter proportionem differen/
tiarū a minoribus ad maiores ter/
minos conuersam.

De quatuor medietati/
bus quas posterī ad im/
plendū denariū limitez
adiecerunt. Cap. 52.

P he quidē sūt
sex medietates
quarum tres a
pythagoza vsq.
ad latonez ari/
stotelemq. mā/
serunt. Post ve/
ro qui insecuti sunt has tres alias
de quibus supra differuimus suis
commentarijs addidere. Sequens
autem etas quemadmodū diximus
ad implendam denariam quanti/
tatez alias quatuor medietates ap/
posuit. quas non adeo quis in vete/
rum libris inueniat. Has igitur nos
quā possumus breuissimē dispona/
mus. Prima enim quę est earum:
in ordine vero septima medietas
hoc modo coniungitur: cum in tri/
bus terminis quemadmodū est
maximus terminus ad vltimum:

fic maximi & parvissimi termini differētia ad minorū differentiam terminorum. vt in hac dispositione. 6. 8. 9. Nouenarius igitur ad senariū sesquialter est. quorum est differentia ternarius. Minorū vero terminorum: id est octonarij & senarij binarius differentia est. qui ad superiorem ternarium cōparatus facit sesquialteram proportionem. Secūda vero inter quatuor: sed octaua in ordine proportionalitas est: quatiens in tribus terminis quēadmodum sunt extremitates ad se inuicē cōparatę: sic eorum differentia ad maiorum terminorū differentiam. vt sunt. 6. 7. 9. Nouem igitur ad. 6. sesquialter est. et eorum differentia ternarius est qui comparatus contra maiorum differentiam: id est septenarij et nouenarij qui binarius est: reddit sesquialteram proportionem. Tertia vero inter has sequentes quatuor: nona autem in ordine proportio est: quando tribus terminis positis quam proportionem medius terminus ad parvissimū custodit: eam retinet extremorum differentia ad minorum differentiam cōparata. vt. 4. 6. 7. Etenim. 6. ad. 4. sesquialter est. quorum est differentia binarius. septenarij vero & quaternarij ternarius differētia est. quē si ad superiorem binarium comparamus sesquialtera proportione coniungitur. Quarta vero quę in ordine decima est cōsideratur in tribus terminis: cum tali proportione medius terminus ad parvissimū com-

paratur: quali extremorum differētia contra maiorum terminorū differentiam proportionē coniungitur. vt sunt tres quinq; octo. Quinarius enim medius terminus ad ternarium superbipartiens est. Extremorum vero differentia octonarij scilicet & ternarij quinarius. qui cōparatus contra maiorum terminorum differentiam scilicet quinarij & octonarij qui est ternarius: & ipse quoq; superbipartiens inuenitur.

Dispositio decem medietatum. Cap. 53.

Isponamus igitur cunctas medietates in ordinem: vt cuiusmodi omnes sint facillime possint intelligi.

Arithmetica	Prima	1	2	3
Geometrica	Scda	1	2	4
Armonica	Tertia	3	4	6
3ria armonice	Quarta	3	5	6
3ria geome.	Quinta	2	4	5
3ria geome.	Sexta	1	4	6
inter. 4. prima	Septima	6	8	9
inter. 4. scda	Octaua	6	7	9
inter. 4. tertia	Nona	4	6	7
inter. 4. quarta	Decima	3	5	8

De maxima & pfecta symphonia quę tribus distendit in ternuallis. Cap. 54.

Regat ergo de
maxima pfecta
qz armonia dis
serere: q trib^o in
teruallis cōstitu
ta magnaz vim
obtinet in musi
ci modulaminis

tēperamētis: et in speculatiōe natu
raliū qstionū. Etenī pfecti^o huiusmo
di medietate nihil poterit inueniri:
q trib^o iteruallis pducta pfectissimi
corporis naturā substantiāqz sortita ē
Hoc enī modo cubū quoqz trina di
mēsiōe crassatū: plenā armoniā eē
mōstrauim^o. Hec autē huiusmodi in
ueniet: si duob^o terminis cōstitutis: q
ipsi trib^o creuerint interuallis: lōgitu
dine: latitudine: et pfunditate: duo
huiusmodi termini mediū fuerint cō
stituti: et ipsi trib^o interuallis notati:
q vel ab equalib^o p qles qqliter sint
pducti: vel ab inequalib^o ad ineqlia
equaliter: vl^o ab inequalib^o ad equa
lia qqliter vel quolibet alio modo.
atqz ita cū armonicā pportionē cu
stodiāt: alio nō modo cōparati faci
ant arithmeticā medietatē: hisqz ge
ometricā medietas q inē vtrāqz ver
saf deesse nō possit. In quatuor enī
terminis si fuerit quēadmodū p^om^o
ad tertiū: sic secūsus ad qrtū: pporti
onū ratiōe scilicet custodita: geome
trica medietas explicat. Et qd cōti
net sub extremitatib^o equū erit ei qd
sub vtrāqz medietate ad seinuicem
multiplicata oficiē. Rursus si maxi
mus qtuor terminoz numer^o ad eū
q sibi ppinqu^o est talē habeat diffe
rentiā qualē idē ipse maximo pro

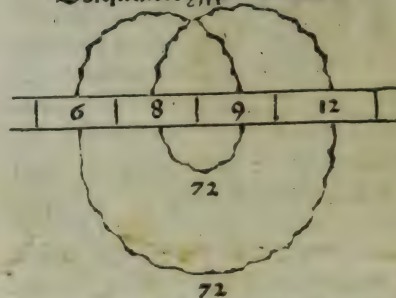
pinquus ad paruissimū: huiusmodi
pportio in arithmetica cōsideratiōe
pponit. Et extremoz coniunctio du
plex erit ppria medietate. Si vō inē
qtuor: qui est terti^o termin^o equa par
te qrti quartū terminū superet: et qd
primi a primo superet: armonica hu
iusmodi pportio medietasqz pspiciē.
Et qd cōtinet sub extremoz aggrega
tione et multiplicatiōe medietatē du
plex est eo qd sub vtrāqz extremitate
oficiē. Sit autem quoddā hui^o dis
positiōis exemplar hoc modo .6.8.
9. 12. Has igit oēs solidas quatita
tes esse nō dubiū ē. Sex enī nascunt^o
ex vno bis ter. 12. aut ex bis duo ter
Hoz autē medietates: octonari^o sit
semel duo qter. Nouenari^o vō semel
tres ter. Oēs igit termini cognati si
bi: et trib^o interualloz dimēsiōnibus
notati sūt. In his igit geometrica p
portion alitas inuenit: si. 12. ad .8. vl^o
9. ad senariū cōparem^o. Vtrāqz enī
cōparatio sesquialtera pportio est. et
qd cōtinet sub extremitatib^o idē ē ei
qd sit ex medijs. Nāqz qd sit ex duo
decies sex: equū est ei qd sit ex octies
9. Geometrica ergo pportio huius
modi est. Arithmetica autē est si duo
denarius ad nouenariū: et nouena
rius ad senariū cōparet. In vtrāqz
enī ternari^o differētia est. et iuncte ex
tremitates medietate duple sūt. Si
enī iunxeris senariū et duodecim: fa
cies. 18. qui ē nouenario medio ter
mino duplus. In his ergo geome
tricā arithmeticāqz medietatē pspe
rim^o. Hic quoqz armonica medie
tas inuenit: si. 12. ad .8. et rursus .8.
ad senariū cōparem^o. Qua enī par

te senarij octonarij senarij superat:
id est parte tertia: eadē duodenarij
parte octonarius superat. Quatuor
enī qbus octonarius a duodenario
vincit: duodenarij tertia pars ē. Et si
extremitates iūgas. 6. scz 7. 12. easq;
p octonariū mediū mltiplices. 144.
sūt. Qd si se extremitates mltiplicēt:
sex scz et. 12. faciēt. 72. quo numero
144. duplus est. Inueniemus hic
qroq; oēs musicas consonantias.
Nanq; 8. ad. 6. et. 9. ad. 12. cōpara-
ti sesquiterciā pportionē reddūt: et si
mul dia: esseron consonantiā. Sex vō
ad. 9. vel. 8. ad. 12. cōparati reddūt
sesquialterā pportionē: sed dyapente
symphoniā. Duodecim vō ad sena-
riū cōsiderati duplicē pportionē: sed
dyapason symphoniā canunt. Octo
vō et. 9. ipsi cōtra se medij considerati
epocdou iungūt. q in musico modu
lamine tonos vocat. que oīuz musi-
corū sonorū mensura cōmunis est.
Omniū enī est sonus iste parvissim⁹
Unde notū est qd diatesseron et dia-
pente consonantiarū tonos differētia
est: sicut inter sesquiterciā et sesqual-
terā pportionē sola ē epocdous dif-
ferentia. Eius autē descriptiōis sub-
ter exemplar adiecimus.

Proportionalitas geometrica.

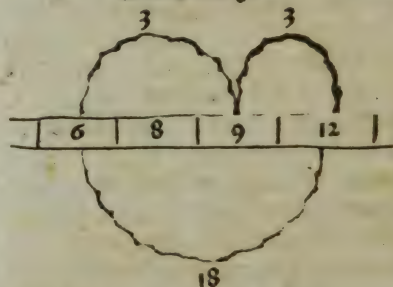
Sesquialtere pportiones.

extremorū mediorūq; mltiplicatiōes

Proportionalitas arithmetica.

Differentie.

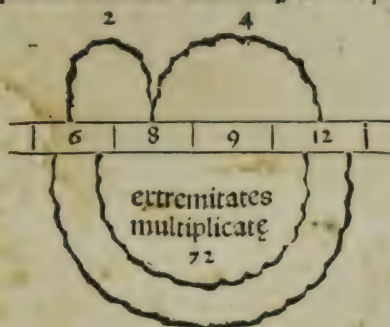

Extremitates iuncte ad nouenariū
medium duplę sunt.

Proportionalitas armonica.

partes minoris maiorisq; fminor.

144

Junctę extremitates et per
mediū multiplicatę.

Consonantię musicę.

Sesquertia   Sesquertia
Epocdous
Diatefferon   Diatesserō

Dupla.
Diapason.

Finit arithmetica Boetij benere
ulsa ac fideli studio emendata Im
pressa per Erhardū ratdolt viri so
lertissimi eximia idustria et mira in
primēdi arte: qua nup venetijs nūc
augustę excellet nominatissimus.
Anno dñi. M. cccc. lxxviii. Men
sis maij die vigesima.

a b c d e f omnes quaterni.

